

SIA "AC Konsultācijas"

Jēkabpils novada dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldības plāna izstrāde un vadlīniju un ieteikumu izstrāde sadarbības modeļu veidošanai par ārkārtas situācijas pārvaldību Zemgales reģionā

Projekts "Secure areas" tiek īstenots Eiropas kaimiņattiecību instrumenta ietvaros un to finansē Eiropas Savienība (dotācijas līguma Nr. 1S-111)“

3.nodevums: Gala ziņojums

2022.gada 17.martā

Pasūtītājs:	Pasūtītājs Zemgales plānošanas reģions, Katoļu iela 2b, Jelgava, LV-3001
Izpildītājs:	SIA "AC Konsultācijas", Balasta dambis 70a-1, Rīga, LV-1048
Kontaktpersona:	Inguna Tomsone, SIA "AC Konsultācijas", inguna.tomsone@ack.lv , 67873810

Saturs

ATTĒLU UN TABULU SARAKSTS	3
SAĪSINĀJUMU UN SKAIDROJUMU SARAKSTS	4
IEVADS	5
1. Metodoloģijas raksturojums	6
2. Dokumentu analīze	9
3. Esošās situācijas apraksts	25
4. Risku pārvaldības Rīcību plāni.....	46
4.1. Rīcības plāns plūdu vai palu draudu pārvaldībai	47
4.2. Rīcības plāns upju piesārņojuma gadījumiem	47
4.3. Rīcības plāns bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumu risku pārvaldībai.....	47
4.4. Rīcības plāns bīstamo kravu auto pārvadājumu risku pārvaldībai.....	48
4.5. Rīcības plāns paaugstinātas bīstamības objektu risku pārvaldībai	49
4.6. Rīcības plāns avārijas maģistrālajos vados gadījumiem.....	49
4.7. Rīcības plāns elektrības apgādes traucējumu gadījumiem.....	50
4.8. Rīcības plāns komunālo objektu un infrastruktūras risku pārvaldībai.....	50
4.9. Rīcības plāns ēku sabrukumu gadījumiem	51
4.10. CA komisijas mācības.....	51
5. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam un sabiedrības izglītošanai.....	53
5.1. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam.....	53
5.2. Rekomendācijas sabiedrības izglītošanai	56
6. Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā	61
7. Kopsavilkums	72
8. Pielikums Nr.1 – Rīcības plāni un to pielikumi	93
9. Pielikums Nr.2 – tematisko darba sanāksmju kopsavilkumi un dalībnieku saraksti.....	93
10. Pielikums Nr.3 – Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisijas teorētisko galda mācību programma, norises kopsavilkums un dalībnieku saraksts.....	93

ATTĒLU UN TABULU SARAKSTS

Attēlu saraksts

Attēls Nr.1. Shematisks Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma attēlojums

Attēls Nr.2. Jēkabpils novada teritoriālais iedalījums

Attēls Nr.3. Inženiertīkli un to izvietojums Jēkabpils novadā

Attēls Nr.4. Shematisks Jelgavas POIC apvienoto kompetenču attēlojums

Attēls Nr.5. Pirmie soļi operatīvā informācijas centra izveidē pašvaldībā

Tabulu saraksts

Tabula Nr.1. Tematiskās diskusijas (detalizētu informāciju skatīt pielikumā Nr.2)

Tabula Nr.2. Jēkabpils novada teritorijas risku matrica

Tabula Nr.3. Apkopojums par komunālo infrastruktūru

Tabula Nr.4. Civilā aizsardzība reģionos (nākamais posms)

SAĪSINĀJUMU UN SKAIDROJUMU SARAKSTS

Bar – bārs (atmosfēras spiediena mērvienība)

CA - civilā aizsardzība

CAK - civilās aizsardzības komisija

CAKPL - Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums

CAP - civilās aizsardzības plāns

CEPC - NATO Civilās aizsardzības komiteja

CPG - Civilās aizsardzības grupa

DPS - drošības pakalpojumu sniedzēji (operatīvie dienesti)

DUS – degvielas uzpildes stacijas

HES - hidroelektrostacija

IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

LPS - Latvijas Pašvaldību savienība

LVĢMC – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

MK noteikumi – Ministru kabineta noteikumi

POIC - pašvaldības operatīvās informācijas centrs

PROCIV - Eiropas Savienības Padomes Civilās aizsardzības darba grupas

PwC - SIA PricewaterhouseCoopers

RV – rīcības virziens

OVC - operatīvā vadības centrs

SNG – sašķidrinātā naftas gāze

TEN-T - Eiropas Transporta tīkls

VCAP - Valsts civilās aizsardzības plāns

VUGD - Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

ZPR – Zemgales plānošanas reģions

IEVADS

Pakalpojums “Jēkabpils novada dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldības plāna izstrāde un vadlīniju un ieteikumu izstrāde sadarbības modeļu veidošanai par ārkārtas situācijas pārvaldību Zemgales reģionā” (turpmāk - Pakalpojums) īstenots saskaņā ar 2021.gada 14.decembrī starp Zemgales plānošanas reģionu un SIA “AC Konsultācijas” noslēgto pakalpojuma līgumu.

SIA “AC Konsultācijas” pakalpojumu īstenoja sadarbībā ar apakšuzņēmēju SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” un speciālistiem Jāni Prinduli, Andri Maurānu un Daini Maču.

Pakalpojuma priekšmets ir Jēkabpils novada dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldības plāna (turpmāk - Plāna) izstrāde, kā arī vadlīniju un ieteikumu sagatavošanu sadarbības modeļu veidošanai par ārkārtas situācijas pārvaldību Zemgales reģionā (turpmāk – Vadlīnijas ZPR pašvaldībām), balstoties uz Plāna izstrādes gaitā iegūtajiem secinājumiem.

Plāns attiecas uz teritorijām, kuras līdz Latvijas pašvaldību reformai, kura beidzās 2021.gadā, ietilpa bijušo pašvaldību, t.i., Jēkabpils pilsētas, Jēkabpils novada, Krustpils novada, Salas novada, Aknīstes novada un Viesītes novada, teritorijās. Vadlīnijas ZPR pašvaldībām attiecas uz Zemgales plānošanas reģionā ietilpstošajām pašvaldībām kopumā - Jelgavas valstspilsētas pašvaldību, Jelgavas novadu, Jēkabpils novadu, Dobeles novadu, Bauskas novadu, Aizkraukles novadu.

Projekts “Secure areas” tiek īstenots Eiropas kaimiņattiecību instrumenta ietvaros un to finansē Eiropas Savienība (dotācijas līguma Nr. 1S-111)“.

Projekta mērķis ir izstrādāt ilgtspējīgu vides pārvaldības sistēmu, lai ierobežotu iespējamos riskus, kā arī samazinātu vides ārkārtas situāciju radītos zaudējumus un sekas.

Dokumenta saturs

Pakalpojuma ietvaros ir sagatavoti ārkārtas situāciju rīcības plāni, ietverot konkrētā apdraudējuma raksturojumu, kritērijus draudu līmeņa noteikšanai, nepieciešamos resursus un trīs veida pasākumus – preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus. Konkrētā apdraudējuma Rīcības plāni ir sagatavoti pamatojoties uz Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu (turpmāk - Jēkabpils CAP), iegūtajiem secinājumiem tematiskajās

sanāksmēs ar pašvaldību pārstāvjiem un dokumentu analīzi. Rīcības plāni detalizē Jēkabpils CAP ietvertos pasākumus.

Dokuments kopumā sastāv no sekojošām sadaļām:

- Normatīvu, pētījumu, attīstības plānošanas dokumentu pārskats un analīze.
- Esošās situācijas raksturojums par riskiem, balstoties uz tematiskajām sanāksmēm un pieejamo dokumentālo informāciju.
- Risku pārvaldības Rīcību plāni, t.sk., informācijas par nepieciešamajiem resursiem.
- Izklāsts par izspēli – mācībām vienam no riskiem.
- Rekomendācijas sabiedrības izglītošanas pasākumiem.
- Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanai ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā, t.sk. Operatīvo vadības centru izveides lietderīguma izvērtējums pašvaldībās un reģionā.
- Kopsavilkums.

Šī publikācija ir tapusi ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par šīs publikācijas saturu pilnībā ir atbildīgs Zemgales plānošanas reģions un tas nevar tikt izmantots, lai atspoguļotu Eiropas Savienības uzskatus.

1. Metodoloģijas raksturojums

Pakalpojuma izpildes gaitā tika izmantotas dažādas metodes, t.i., dokumentu analīze, pieejamās statistiskās informācijas apkopošana, tomēr visnozīmīgāko pienesumu pakalpojuma izpildē sniedza tematiskās diskusijas ar pašvaldību speciālistiem. Primāri, tās sniedza informāciju, vērtējumu par esošo situāciju katrā no ārkārtas situāciju veidiem, sekundāri - tā bija kopā sanāksšanas platforma apvienoto pašvaldību speciālistiem.

- Dokumentu analīze ietvēra nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa normatīvu, plānošanas dokumentu analīzi, kas definē dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību. Vērā tika ņemti arī līdz šim veiktie pētījumi šajā jomā un tajos iegūtie secinājumi. Īpaša uzmanība tika pievērsta Jēkabpils novada dokumentiem.
- Statistiskās informācijas apkopošana un analīze tika veikta gan par civilās aizsardzības jomu kopumā, gan arī par atsevišķiem riskiem. Ņemot vērā pakalpojuma līguma

teritoriālā tvēruma fokusu uz Jēkabpils novadu, galvenā uzmanība tika pievērsta līdz šim pašvaldībā apkopotajiem datiem, ārkārtas gadījuma aprakstiem, pieredzei.

- Tematiskas attālinātās tikšanās un diskusijas Zoom vidē ar pašvaldības, pasūtītāja pārstāvjiem sniedza informāciju par esošās situācijas raksturojumu katra konkrētā riska gadījumā. Kopumā notika deviņas tematiskās diskusijas. Astoņās tika pārrunātas ārkārtas situācijas un izskatīti sagatavotie rīcības plāni. Viena sanāksme tika veltīta, lai iepazītu Jelgavas pašvaldības operatīvā informācijas centra darbību, pieredzi. Dalībnieku vidū galvenokārt bija pašvaldību pārstāvji (nozaru speciālisti, izpilddirektors), kā arī valsts institūciju pārstāvis (VUGD).

Tabula Nr.1. Tematiskās diskusijas (detalizētu informāciju skatīt pielikumā Nr.2)

Tematisko diskusiju tēmas	Sasaiste ar tehniskajā specifikācijā uzskaitītajiem riskiem	Norises datums	Dalībnieku skaits
Plūdu ārkārtas situācijas , t.i., gatavība Daugavas plūdu apdraudējumam, Daugavas dambja pārrāvumiem un informācija par mazo HES-u apdraudējumu.	Palu un plūdu situācijas, upju piesārņojums, Daugavas dambja pārrāvumi	6.01.2022.	10
Avārijas ar ķīmisko vielu noplūdi , t.i., bīstamo kravu autopārvadājumi, dzelzceļa pārvadājumi, maģistrālais gāzes vads, maģistrālais naftas produktu vads, avārijas C kategorijas paaugstinātas bīstamības objektos.	Avārijas dabas gāzes apgādes sistēmā – maģistrālo u.c. cauruļvadu bojājumi, gāzes noplūde, aizdegšanās. Nozīmīgs transporta negadījums.	13.01.2022.	9
Komunālās avārijas un kritiskās infrastruktūras objekti , t.i., ūdensapgāde, kanalizācija, siltumapgāde, elektroapgādes traucējumi.	Komunālās avārijas, t.i., piesārņojums siltumapgādes sistēmās, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās. Elektrotīklu bojājumi.	20.01.2022.	16
Komunālās avārijas un kritiskās infrastruktūras objekti , t.i., ūdensapgāde, kanalizācija, siltumapgāde, elektroapgādes traucējumi. Būvju sabrukums.	Komunālās avārijas, t.i., piesārņojums siltumapgādes sistēmās, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās. Elektrotīklu bojājumi. Būvju sabrukums.	27.01.2022.	26
Rīcības plāna Dzelzceļa avāriju gadījumiem detalizēta apspriešana	Avārijas dabas gāzes apgādes sistēmā – maģistrālo u.c. cauruļvadu bojājumi, gāzes noplūde, aizdegšanās. Nozīmīgs transporta negadījums.	3.02.2022.	9

Rīcības plāna paaugstinātas bīstamības objektu avāriju gadījumos apspriešana	Avārijas dabas gāzes apgādes sistēmā – maģistrālo u.c. cauruļvadu bojājumi, gāzes noplūde, aizdegšanās. Nozīmīgs transporta negadījums.	10.02.2022.	14
Rīcības plānu komunālās infrastruktūras objektu avāriju gadījumos apspriešana	Komunālās avārijas, t.i., piesārņojums siltumapgādes sistēmās, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās. Elektrotīklu bojājumi. Būvju sabrukums.	17.02.2022.	25
Iepazīšanās ar Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes "Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs" labo praksi	—	21.02.2022.	17
Rīcības plānu palu un plūdu apdraudējuma, upju piesārņojuma gadījumos apspriešana	Palu un plūdu situācijas, upju piesārņojums, Daugavas dambja pārrāvumi	24.02.2022.	16

- Civilās aizsardzības komisijas teorētiskās galda mācības klātienē, kurās CAK dalībnieki, atbilstoši darba uzdevumā sniegtajam aprakstam, analizēja notikušu katastrofu, pieņēma lēmumus par nepieciešamajām rīcībām un deva rīkojumus atbildīgajiem dienestiem. Mācībās tika izskatīta avārija bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos ar ķīmiskās vielas noplūdi.
- Pakalpojuma izpildes gaitā Izpildītājs organizēja darba grupas ar iesaistītajiem ekspertiem, kurās pārrunāja saturiskos un organizatoriskos jautājumus PLĀNA un VADLĪNIJU izstrādē.
- Darba ietvaros notika strukturētas diskusijas ar Pasūtītāju un Jēkabpils pašvaldības pārstāvjiem. Uzsākšanas sanāksmē tika precizēts redzējums un vajadzības attiecībā uz PLĀNU un VADLĪNIJĀM, kā arī pārrunāja ar pakalpojuma izpildi saistītus organizatoriskos jautājumus (laika grafiku, iesaistīto speciālistu loku, nodevuma saturiskās detaļas).

2. Dokumentu analīze

Nodaļā ir apkopota un veikta dažādu dokumentu analīze, kas attiecas uz dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību, t.i., Latvijas Republikas, Zemgales plānošanas reģiona normatīvi, plānošanas dokumenti un Jēkabpils pašvaldības saistošie dokumenti (plānošanas dokumenti, pašvaldības nolikumi, Civilās aizsardzības plāns). Pamatojoties uz veikto analīzi un iegūtajiem secinājumiem, ir sniegti priekšlikumi šo dokumentu papildināšanai un uzlabošanai.

2.1. Nacionāla un reģionāla līmeņa normatīvu un plānošanas dokumentu analīze

Galvenie nacionāla līmeņa normatīvi, dokumenti, par kuriem veikta analīze:

- Nacionālās drošības likums.
- Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums (CAKPL).
- Valsts civilās aizsardzības plāns (VCAP), kas ir Nacionālās drošības likumā un CAKPL noteiktais valsts civilās aizsardzības sistēmas nodrošināšanas pasākumu plānošanas dokuments.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.341 “Noteikumi par civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas mācību veidiem un organizēšanas kārtību”.
- Un citi ministru kabineta noteikumi, kas būs būtiski analīzei.
- Aktuālie Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta dokumenti (piem., Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta gada publiskais pārskats, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbības stratēģija 2020.-2022.gadam) un pētījumi (piem., Latvijas sabiedrības izpratne par sagatavotību un rīcību ārkārtas gadījumos un katastrofas vai to draudu situācijās).

Analīzē iekļautie Zemgales plānošanas reģiona dokumenti:

- PĒTĪJUMS un RĪCĪBAS PLĀNS “Latvijas – Lietuvas pierobežu pašvaldību sadarbības uzlabošana sabiedriskās drošības nodrošinājuma jomā” (2020.g.).
- Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam un Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027.gadam.

Nacionālās drošības likums

Likums nosaka nacionālās drošības sistēmu un tās uzdevumus, nacionālās drošības sistēmā iesaistīto kompetenci, to darbības saskaņošanas, nodrošināšanas un kontroles principus un kārtību.

Civilās aizsardzības sistēma ir viena no kopējās nacionālās drošības sistēmas sastāvdaļām, kas ir pamats efektīvai un visaptverošai valsts aizsardzības sistēmas funkcionēšanai, nodrošinot civilo un militāro institūciju savstarpēju koordināciju, resursu koordinēšanu un spēju harmonizāciju.

Attiecīgi kā pašvaldību kompetence šī likuma 17.pantā ir minēta sekojoša:

- nodrošināt sabiedrisko kārtību attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā;
- veikt valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai;
- izpildīt Ministru kabineta lēmumā par ārkārtējo situāciju un lēmumā par izņēmuma stāvokli noteiktos pasākumus;
- sniegt palīdzību valsts drošības iestādēm un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem nacionālās drošības pasākumu veikšanā.

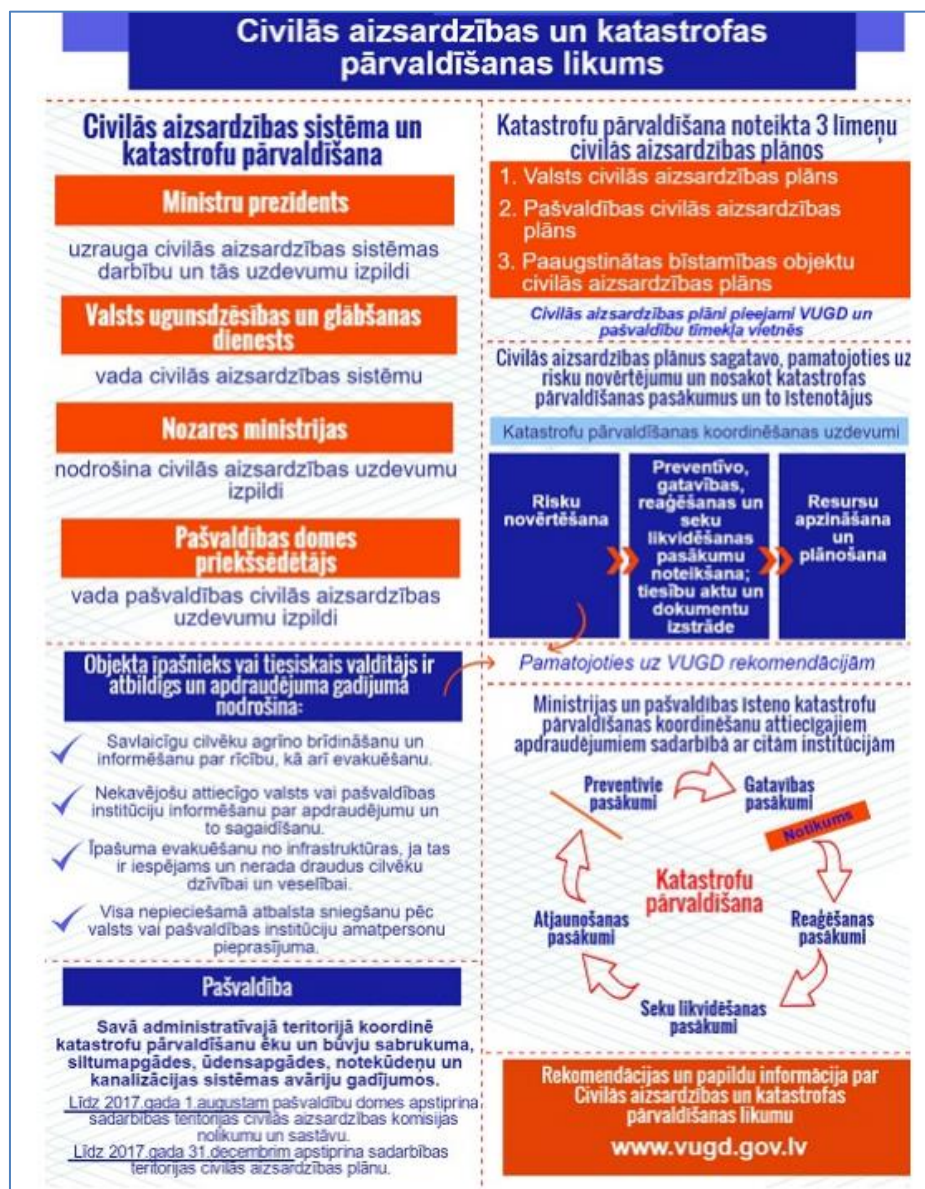
Likuma piektajā nodaļā ir uzskaitīti dažādi valsts apdraudējuma novēršanas dokumenti (Valsts apdraudējuma analīze, Nacionālās drošības koncepcija, Militāro draudu analīze, Valsts aizsardzības koncepcija, Nacionālās drošības plāns, Valsts aizsardzības plāns, u.c.), kuri detalizē kopējo nacionālo drošības sistēmu. Likuma 36.pantā visu šo dokumentu vidū minēts arī Valsts civilās aizsardzības plāns, norādot, ka tas ietver valsts civilās aizsardzības sistēmas nodrošināšanas pasākumus, kā arī ārkārtējām situācijām paredzētus preventīvus, gatavības un reaģēšanas pasākumus un šādu situāciju seku likvidēšanas pasākumus, kā arī nosaka civilās aizsardzības sistēmas darbību militāra iebrukuma vai kara gadījumā. Valsts civilās aizsardzības plānu izstrādā LR Iekšlietu ministrija sadarbībā ar pārējām ministrijām un to apstiprina Ministru kabinets.

Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums (CAKPL)

2016. gada 1. oktobrī stājās spēkā jaunais un pilnveidotais „Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums”, kura mērķis ir noteikt tiesiskos un organizatoriskos civilās

aizsardzības sistēmas darbības un katastrofas pārvaldīšanas principus, lai iespējami maksimāli nodrošinātu cilvēku, vides, infrastruktūras un īpašuma drošību un aizsardzību.

Attēls Nr.1. Shematiskais Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma attēlojums¹:

Jāuzsver, ka pilnveidotajā likuma redakcijā ir veiktas vairākas būtiskas izmaiņas, t.i., papildināti civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi (piemēram, definēta valsts agrīnās brīdināšanas sistēma), noteiktas konkrētas kompetences (piemēram, pašvaldības to

¹ Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/civilas-aizsardzibas-un-katastrofas-parvaldisanas-likums>

administratīvajā teritorijā koordinē katastrofu pārvaldīšanu, kas saistīta ar ēku un būvju sabrukšanu, avāriju siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu vai kanalizācijas sistēmā).

Katastrofu pārvaldīšanas koordinēšanas pamatā ir risku novērtēšana. Pamatojoties uz risku novērtējumu, pašvaldības sadarbībā ar citām institūcijām, nosaka preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus, izstrādā attiecīgās jomas dokumentus, kā arī apzina un plāno resursus katastrofas pārvaldīšanai.

Likumā katastrofu pārvaldīšana noteikta 3 līmeņu civilās aizsardzības plānos: valsts civilās aizsardzības plānā, pašvaldības civilās aizsardzības plānā un paaugstinātas bīstamības objektu civilās aizsardzības plānā. Blakus tam ministrijām un pašvaldībām ir paredzētas tiesības uzlikt to padotībā esošām institūcijām pienākumu izstrādāt attiecīgo objektu civilās aizsardzības plānus. Informācija par civilās aizsardzības plāniem ir pieejama VUGD un pašvaldību tīmekļa vietnēs.

Kā civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi šajā likumā (3.pants) noteikti sekojoši –

- nodrošināt cilvēku, vides un īpašuma drošību;
- pēc iespējas nodrošināt sabiedrībai minimāli nepieciešamās pamatvajadzības katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā;
- savlaicīgi prognozēt katastrofas draudus;
- plānot un savlaicīgi veikt preventīvos pasākumus;
- sniegt palīdzību katastrofā cietušajiem un mazināt kaitējumu, ko katastrofa radījusi vai var radīt cilvēkiem, videi un īpašumam;
- plānot un veikt atjaunošanas pasākumus;
- normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniegt un saņemt starptautisko palīdzību;
- atbalstīt valsts aizsardzības sistēmu, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš.

Attiecīgi kā pašvaldības domes, tās priekšsēdētāja, pašvaldības institūciju un to vadītāju uzdevumi (11.pants) noteikti:

- nodrošināt pašvaldības institūcijas ar tām civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas jomā noteikto uzdevumu izpildei nepieciešamo finansējumu;
- apstiprināt sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas nolikumu un sastāvu;
- apstiprināt sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānu;

- pēc katastrofas pārvaldīšanas subjekta pieprasījuma sniegt informāciju par pašvaldības domes un pašvaldības institūciju rīcībā esošajiem resursiem, kas izmantojami katastrofas pārvaldīšanai;
- nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, kā arī šo iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu un sociālo aprūpi;
- savu iespēju robežās nodrošināt katastrofas pārvaldīšanā iesaistītajām valsts un pašvaldības institūciju amatpersonām, juridiskajām un fiziskajām personām piemērotus darba un sadzīves apstākļus;
- piedalīties civilās aizsardzības mācībās un organizēt pašvaldības civilās aizsardzības mācības.

Pašvaldības domes priekšsēdētājs vada civilās aizsardzības uzdevumu izpildi pašvaldībā un nodrošina šajā likumā (6.panta pirmās daļas 9.punktā) minētās vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu, t.i., katastrofas pašvaldības administratīvajā teritorijā, kuras saistītas ar ēku un būvju sabrukšanu, avāriju siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu vai kanalizācijas sistēmā.

Ja pašvaldības domes priekšsēdētājs ir iecelts par sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas priekšsēdētāju, viņš nodrošina, ka sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām tiek izstrādāts civilās aizsardzības komisijas nolikums (jāsaskaņo ar VUGD), tiek noteikts civilās aizsardzības komisijas sastāvs, tiek izstrādāts civilās aizsardzības plāns.

Likums nosaka, ka pašvaldībai ir jāizstrādā un jāsniedz rekomendācijas valsts un pašvaldības institūcijām, objektu un paaugstinātas bīstamības objektu īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem, kā arī jāsniedz iedzīvotājiem ieteikumi par katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā nepieciešamo rīcību. Pašvaldībai ir arī tiesības rakstveidā slēgt pakalpojumu un sadarbības līgumus vai vienošanās civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas jomā ar citām valsts vai pašvaldības institūcijām, juridiskajām vai fiziskajām personām.

Sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānu apstiprina katra pašvaldības dome atsevišķi.

CAKPL nosaka arī civilās aizsardzības plānošanas kārtību. Valsts civilās aizsardzības plāns, sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāns, paaugstinātas bīstamības objekta civilās

aizsardzības plāns un objekta civilās aizsardzības plāns ir dokumenti, kuri sagatavoti, ņemot vērā risku novērtējumu, un kuros noteikti katastrofas pārvaldīšanas pasākumi un to īstenotāji.

Pašvaldības nodrošina, ka attiecīgās sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāna un attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā esošu paaugstinātas bīstamības objektu civilās aizsardzības plānu aktuālā redakcija ir pieejama pašvaldības mājaslapā internetā.

LR Iekšlietu ministrija izvērtē valsts civilās aizsardzības plāna izpildi, katru gadu līdz 1.maijam iesniedz Ministru kabinetam attiecīgu informatīvo ziņojumu un, ja nepieciešams, valsts civilās aizsardzības plāna grozījumu projektu. Pašvaldības civilās aizsardzības plānu pašvaldības dome apstiprina ne retāk kā reizi četros gados. Pašvaldības civilās aizsardzības komisija iesniedz attiecīgās pašvaldības domei priekšlikumus par civilās aizsardzības plānā nepieciešamajiem grozījumiem. Paaugstinātas bīstamības objekta civilās aizsardzības plānu paaugstinātas bīstamības objekta īpašnieks vai tiesiskais valdītājs apstiprina ne retāk kā reizi četros gados.

Likuma sestā nodaļa nosaka civilās aizsardzības sistēmas darbības pārbaudes. Pašvaldības institūcijas vadītājs kontrolē institūcijai un tās padotībā esošajām institūcijām noteikto civilās aizsardzības uzdevumu izpildi, kā arī organizē civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācības.

Ministru kabineta noteikumi Nr.341 “Noteikumi par civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas mācību veidiem un organizēšanas kārtību

Šie noteikumi izdoti uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma pamata un nosaka civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācību veidus un organizēšanas kārtību.

Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācības iedala pēc līmeņiem (vietēja līmeņa mācības, kurās pārbauda gatavību vietēja mēroga katastrofai, reģionāla līmeņa, valsts līmeņa un starptautiska līmeņa mācības) un pēc veida un mērķa (teorētiskās, praktiskās un kompleksās mācības). Mācības plāno un rīko valsts un pašvaldības institūcijas, kā arī juridiskās personas.

Valsts līmeņa mācības vai reģionālā līmeņa mācības rīko ne retāk kā reizi četros gados un tās vada ar Ministru prezidenta rīkojumu norīkots mācību vadītājs. Vietējā līmeņa mācības

vada valsts vai pašvaldības institūcijas vadītājs vai juridiskā persona vai ar viņu rīkojumu norīkots mācību vadītājs.

Noteikumi detalizēti nosaka mācību vadītāja uzdevumus, mācību plānošanas grupas uzdevumus un citus organizatoriskus jautājumus.

Valsts civilās aizsardzības plāns (VCAP)

Valsts civilās aizsardzības plāns (VCAP) ir Nacionālās drošības likumā un Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā (CAKPL) noteiktais valsts civilās aizsardzības sistēmas nodrošināšanas pasākumu plānošanas dokuments.

2020. gadā apstiprinātais Valsts civilās aizsardzības plāns nosaka katastrofas pārvaldīšanas subjektu kompetenci un rīcību katastrofas pārvaldīšanas pasākumu īstenošanā - preventīvajos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos, kas attiecas uz valsts un reģionāla mēroga katastrofām vai katastrofas draudu gadījumā, kā arī sniedzot atbalstu valsts aizsardzības sistēmai un nosakot civilās aizsardzības sistēmas darbību gadījumos, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš.

Saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumu (16.panta pirmā daļa) VCAP izstrādā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests sadarbībā ar citām institūcijām.

VCAP izpildi nodrošina plānā noteiktās atbildīgās institūcijas, kurām ir definēta kompetence un rīcība katastrofas pārvaldīšanas pasākumu īstenošanā - preventīvajos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos.

Plānā iekļauti 35 iespējamie apdraudējumi (1.pielikums 'Iespējamo apdraudējumu saraksts'), kur par katra apdraudējuma preventīvajiem, gatavības un reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem ir noteikts lēmuma pieņēmējs, kas lemj par attiecīgā pasākuma uzsākšanu. Par izpildi atbildīgā institūcija iesaista un koordinē nepieciešamos resursus un ekspertīzi attiecīgā pasākuma veikšanai. Izpildītāji tiek iesaistīti pasākuma realizācijā.

Atbilstoši katastrofas raksturam un tās radīto postījumu apjomam izšķir:

- vietēja mēroga katastrofas – katastrofas radīto postījumu apjoms nepārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas;
- reģionāla mēroga katastrofas – katastrofas radīto postījumu apjoms pārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas;

- valsts mēroga katastrofas – katastrofas radītie postījumi ietekmē visu valsts teritoriju vai nozīmīgu tās daļu.

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, VCAP 27.pielikumā ir uzskaitīti reaģēšanas un seku likvidēšanas darbu vadītāji, to starpā arī pašvaldības, t.i., pašvaldības amatpersona ir reaģēšanas un seku likvidēšanas darbu vadītājs pretplūdu pasākumos, evakuācijas pasākumos, bīstamo atkritumu (sadzīves) apsaimniekošanā, siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu un kanalizācijas sistēmu avāriju gadījumos.

Krīzes komunikāciju vada un koordinē institūcija, kas atbild par katastrofas vai apdraudējuma reaģēšanas un seku likvidēšanas darbiem.

Dažādu katastrofu vai to draudu gadījumā iesaistāmo institūciju apziņošana atspoguļota VCAP 31.pielikumā, kur teikts, ka iesaistāmo institūciju apziņošanas kārtība norit saskaņā ar sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas apziņošanas kārtībai, kas ir noteikta attiecīgajā sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas nolikumā.

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbības stratēģija 2020.–2022.gadam²

Stratēģija ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kurš balstīts uz iestādei noteiktajām funkcijām un uzdevumiem, kā arī to izpildei plānoto finansējumu. Dokuments izstrādāts, balstoties uz LR Iekšlietu ministrijas darbības stratēģiju 2020.–2022.gadam, un tajā norādīts iestādes darbības pilnvarojums, misija, vīzija un tās vērtības, prioritātes, darbības virzieni un darbības rezultāti jaunam plānošanas ciklam. Uzdevumi un pasākumi, kas vērsti uz stratēģijā izvirzīto prioritāšu sasniegšanu, tiek iekļauti iestādes gada darba plānos.

Dokumentā norādīts, ka viena no VUGD darbības prioritātēm ir “turpināt pilnveidot civilās aizsardzības sistēmu, nodrošinot efektīvu katastrofu pārvaldīšanu”. Būtiski uzsvērt arī vēl citas darbības prioritātes, kas ir saistītas ar civilo aizsardzību, t.i., “turpināt pilnveidot vienotā ārkārtas palīdzības izsaukumu numura „112” pakalpojuma efektivitāti”, “turpināt veidot sabiedrības izpratni par drošības jautājumiem, lai mazinātu ugunsgrēkos un citos negadījumos bojā gājušo un cietušo skaitu, informēt sabiedrību par ugunsdrošības, ugunsdzēsības, glābšanas un civilās aizsardzības sistēmas darbības principiem”.

² Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/328/download>

Civilās aizsardzības sistēmas veidošana, koordinēšana un kontrole dokumentā ir izdalīts kā atsevišķs VUGD darbības virziens, kura mērķis ir pilnveidot civilās aizsardzības sistēmu, lai paaugstinātu infrastruktūras un cilvēku drošību, kā arī mazinātu administratīvo slogu valsts un pašvaldību institūcijām un komersantiem.

Izvirzītie uzdevumi šī darbības virziena īstenošanai ir:

- Civilās aizsardzības operacionālās vadības centra izveide, atbilstoši iestādes kompetencei.
- Stiprināt Valsts civilās aizsardzības kontaktpunkta kapacitāti.
- Veikt sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju apmācību.
- Izstrādāt rekomendācijas obligātā civilās aizsardzības kursa apmācības nodrošināšanai augstskolās un koledžās.
- Veikt trauksmes sirēnu gatavības pārbaudes valstī ar trauksmes sirēnu iedarbināšanu.
- Piedalīties augstākā riska līmeņa objektu praktiskās civilās aizsardzības mācībās.
- Pārbaudīt pie atbildīgajiem glabātājiem esošās valsts materiālās rezerves un to uzglabāšanas apstākļus.
- Veikt plānošanas darbu, lai sagatavotos valsts vai reģionālā līmeņa kompleksajām civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācībām 2021.gadā.
- Piedalīties Eiropas Komisijas Civilās aizsardzības mehānisma ietvaros īstenotā projekta “Pētījums par dabas katastrofu izraisīto zaudējumu datubāzes izveidi Latvijā” realizācijā.
- Piedalīties Eiropas Savienības Padomes Civilās aizsardzības darba grupas (PROCIV) sanāksmēs, NATO Civilās aizsardzības komitejas (CEPC) sanāksmēs, Civilās aizsardzības grupas (CPG) sanāksmēs, kā arī mācībās un apmācībasursos.

Kā viens no rezultatīvajiem rādītājiem šo uzdevumu izpildei ir noteikts “veikto pašvaldību sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju apmācību skaits”. 2022.gadā ir plānots īstenot 14 šādas mācības.

Būtiski norādīt, ka dokuments ietver arī vairāku risku aprakstu, kas var būtiski negatīvi ietekmēt uzdevumu izpildi. Kā viens no šādiem riskiem tiek minēts – “katastrofu risku novērtēšanas procesā subjektiem (ministrijas un to padotības institūcijas, pašvaldības) nav uzkrāta un nav pieejama informācija par vēsturiski notikušajiem apdraudējumiem, to sekām, ietekmi uz cilvēka veselību, dzīvību, nodarītajiem kaitējumiem dabai, ekonomiskajiem

zaudējumiem un atkopšanās pasākumu īstenošanā izlietotajiem finanšu resursiem. Šis informācijas trūkums neļauj noteikt nepieciešamos prioritāros pasākumus, kuri nepieciešami preventīvo darbību veikšanai, kā arī netiek noteikti un paredzēti atbilstoši finanšu līdzekļi prioritāro risku mazināšanas pasākumu veikšanai. Nepieciešams izveidot katastrofu zaudējumu un postījumu datubāzi, ar mērķi īstenot kvalitatīvu un uz uzkrāto informāciju balstītu katastrofu risku novērtēšanu”.

Kvantitatīvs pētījums “Latvijas sabiedrības izpratne par sagatavotību un rīcību ārkārtas gadījumos un katastrofas vai to draudu situācijās”

2021.gada sākumā VUGD uzdevumā PricewaterhouseCoopers SIA (PwC) veicis kvantitatīvu pētījumu, kas realizēts Eiropas Komisijas Civilās aizsardzības finanšu instrumenta projekta “Pētījums par agrīnās brīdināšanas sistēmām, kas balstītas uz telekomunikācijas tehnoloģijām, ECHO/SUB/2019/TRACK1/808194” ietvaros.

Pētījuma gaitā tika veikta Latvijas iedzīvotāju kvantitatīva aptauja par sabiedrības izpratni par sagatavotību un rīcību ārkārtas gadījumos un katastrofas vai to draudu situācijās.

Aptauja ietvēra izpētīti par sekojošiem jautājumiem:

- Iedzīvotāju brīdināšana un informēšana par apdraudējumu un rīcību ārkārtas gadījumos;
- Evakuācija, ārkārtas gadījumu soma;
- Bīstamu ķīmisko vielu noplūde, radiācijas avārija;
- Dabas katastrofas, piem., negaiss, vētra, plūdi;
- Ugunsgrēks;
- Elektrības piegādes traucējumi;
- Ēku sagruvums;
- Pirmās palīdzības sniegšana.

Pētījumā tika iegūti sekojoši galvenie secinājumi:

- Pārliecinošs Latvijas iedzīvotāju vairākums zina, kā ārkārtas situācijā sazināties ar dienestiem, kuri var sniegt neatliekamu palīdzību. Tas liecina, ka kontaktinformācija ir respondentu atmiņā, kā arī netieši liecina par Latvijas iedzīvotāju augsto uzticības līmeni dažādiem avārijas un neatliekamās palīdzības dienestiem. Visai liels ir to respondentu skaits, kas spēj atcerēties kādu no VUGD komunikācijas vai

informatīvajām kampaņām. Parasti dažādu valsts iestāžu informatīvās kampaņas tiek aizmirstas divu mēnešu laikā. Šajā gadījumā situācija ir atšķirīga. Iespējams tas ir saistīts ar stresa līmeni, kas paaugstinās jebkurā ārkārtas situācijā;

- Latvijas iedzīvotāji ārkārtas situācijas uztver kā divu līmeņu parādības: pirmkārt, ārkārtas notikums šaurā lokā – ģimenē, paziņu vai draugu lokā, uz ceļa, dzīvoklī, birojā u.tml., otrkārt, ārkārtas situācijas, kuras skar lielas cilvēku grupas vai sabiedrību kopumā. Pirmajā līmenī respondents pats piedalās notikumā (cietējs, liecinieks, izraisītājs) un zina pie kā griezties pēc palīdzības. Otrajā gadījumā respondents par ārkārtas notikumu var nezināt neko. Šādā situācijā būtu labi izveidot viegli iegaumējamu uzvedības formulu, kura sāk strādāt piemēram tad, kad cilvēks izdzird sirēnu. Protams jāapzinās, ka tas attiecas tikai uz pilsētām. Papildus jāmeklē citi risinājumi, piemēram, ziņa uz visiem mobilajiem telefoniem;
- Latvijas iedzīvotāju pārliecība par savu rīcībspēju visu veidu ārkārtas situācijās ir visai augsta un tomēr ne tik liela, lai uz to varētu paļauties. Secināts, ka svarīgi būtu izstrādāt vienkāršas uzvedības formulas (padomus), kuras būtu viegli uztvert cilvēkiem dažādās vecuma un izglītības grupās. Iespējams, ka šiem padomiem jābūt adresētiem dažādām mērķa grupām - ja jūs esat pensionārs; ja dzīvojat daudzstāvu ēkas augstākajos stāvos; ja jūsu ģimenē ir nepilngadīgi bērni utt. Veicot analīzi par dažādiem saziņas kanāliem konstatēts, ka jaunākā mērķauditorijas daļa – skolēni, studenti un iedzīvotāji vecumā līdz 25 gadiem ir salīdzinoši labi informēti un viņi sagaida, ka komunikācija ar ārkārtas dienestiem, ieskaitot tēršanās varētu tikt realizēta ar mobilās lietotnes palīdzību;
- Sabiedrības priekšstatī par dažādiem informācijas kanāliem vienmēr ir jāvērtē ļoti piesardzīgi, jo praktiski vienmēr dominē visi labi zināmie komunikācijas kanāli, kuru hierarhisko kārtību var izveidot tikai pēc minēšanas biežuma, ko ir saņēmis katrs no kanāliem. Esošajā situācijā cilvēki vēlētos saņemt informāciju par ārkārtas situācijām caur tradicionālajiem informācijas avotiem – televīziju, populārākajām interneta vietnēm un sociālajiem tīkliem. Noteikti kā perspektīvu jāvērtē arī īpašas mobilās lietotnes izveidi, kura varētu kļūt par tiešu saiti starp jebkuru mobilā telefona lietotāju un attiecīgo dienestu, kurš bauda sabiedrības uzticību.

Pētījums un rīcības plāns “Latvijas-Lietuvas pierobežu pašvaldību sadarbības uzlabošana sabiedriskās drošības nodrošinājuma jomā”

2020.gadā Zemgales plānošanas reģiona uzdevumā SIA “AC Konsultācijas” sagatavoja pētījumu un rīcības plānu, kas tika izstrādāts Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2014-2020 projekta Nr. LLI-302 “Vietējo sabiedriskās drošības pakalpojumu efektivitātes un pieejamības uzlabošana Latvijas un Lietuvas pierobežā”/“Safe Borderlands” ietvaros.

Viens no pētījuma uzdevumiem ietvēra sabiedriskās drošības situācijas analīzi pierobežas pašvaldībās un iesaistīto sabiedriskās drošības pakalpojumu institūciju sadarbības formu raksturojumu. Viens no būtiskiem secinājumiem šajā pētījumā bija par nepieciešamību pilnveidot sadarbību pierobežā, veidojot vienotu platformu (Sabiedriskās drošības komisiju) un iesaistot Latvijas un Lietuvas pierobežu pašvaldībās darbojošos drošības pakalpojumu institūciju pārstāvjus. Kā šādas Sabiedriskās drošības komisijas uzdevums tika definēts - organizēt un veicināt gan pārrobežu sadarbību, gan sadarbību katras valsts pārstāvju starpā - būtiski paralēli Latvijas un Lietuvas sadarbības attīstīšanai sakārtot drošības pakalpojumu sniedzēju (DPS) sadarbību katras valsts ietvaros, lai drošības pakalpojumi pierobežā būtu efektīvi un pieejami. Piedāvājot pētījuma ietvaros Sabiedriskās drošības komisijas izveidi, tika veikts salīdzinājums ar civilās aizsardzības komisijām. Abu komisiju detalizēts izklāsts (aptveramā teritorija, mērķis, dalībnieki, uzdevumi) sniegts pētījuma ziņojumā (106-107 lpp.).

Kā vēl viens no ierosinājumiem pētījumā tika piedāvāts apsvērt vienota operatīvā vadības centra (OVC) izveidi pierobežā. Tā mērķis būtu nodrošināt saskaņotu un efektīvu drošības pakalpojumu sniedzēju darbību Latvijas-Lietuvas pierobežā apvienojot resursus no Latvijas un Lietuvas. Detalizēts apraksts OVC izveidei sniegts pētījumā (108-109 lpp.).

Zemgales plānošanas reģiona ilgtermiņa un vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentu

- Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030. gadam un Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027.gadam - stratēģiskajos uzstādījumos ir akcentēti sabiedrības drošības jautājumi. Aktualizētais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments kā vienu no būtiskiem virzieniem aplūko sabiedrības drošību, norādot uz plūdu risku apdraudējumiem, reģiona garo robežu ar Lietuvas Republiku, kur ir aktuāli nodrošināt kopīgu ārkārtas situāciju risināšanu, veidot sadarbību ārkārtas dienestiem.

Dokumentā norādīts, ka “Zemgales plānošanas reģionā sabiedrības drošības jomā visu aktuālo un aktualizēto problēmu vienojošs faktors ir sadarbības/informācijas nepietiekamība (attiecīgajā laika brīdī), informācijas apmaiņas trūkums, dažādu struktūru, gan valsts, gan pašvaldības vienotas pieejas trūkums, datu/informācijas koordinēšanas nepietiekamība starp valsts un pašvaldības drošības struktūrvienībām, sadarbības trūkums, reaģēšanas laika un precizitātes uzlabošana”. Risinājums šīm problēmām tiek saskatīts Operatīvo vadības centru (OVC) izveidē (līdzīgi kā izveidots Jelgavas pilsētā), kur vienotā operatīvajā centrā ir apvienoti dažādi pilsētas dienesti, kas atvieglo vienoti rast risinājumu, iesaistot un koordinējot nepieciešamās struktūrvienības. Dokumentā arī minēts, “ja šāda veida OVC centri tiktu izveidoti visās jaunizveidojamās (6) pašvaldībās, tad tas būtiski atvieglotu visu šo pašvaldību darbu ne tikai sabiedriskās kārtības jomā, bet arī pilsētu saimnieciskajā darbībā (infrastruktūras bojājumu operatīva novēršana, utt., ko netieši arī varētu attiecināt pie sabiedrības drošības)”.

Nemot to vērā, “Sabiedrības drošība” ir definēta kā viena no Zemgales attīstības prioritātēm vidējam termiņam laika periodam no 2021.-2027.gadam. Kā šīs prioritātes mērķis ir definēts “Veidot vienotu, drošu pieeju visiem pakalpojumiem, saistītiem ar sabiedrības drošību visā reģionā kopumā, aptverot pēc iespējas lielāku dienestu skaitu, kas darbotos vienotā operatīvā tīklā, tādējādi saīsinot reakcijas laiku, uzlabojot lēmumu pieņemšanas precizitāti un informācijas apmaiņu starp dienestiem”. Attiecīgi viens no sasniedzamajiem indikatoriem ir līdz 2027.gadam ir septiņi OVC Zemgales reģionā. Kopumā prioritāte “Sabiedrības drošība” ietver piecus rīcības virzienus ar rīcībām, t.i., (RV 9.1.) Drošības sistēmas izveide un pilnveide Zemgales reģionā; (RV 9.2.) Pētnieciskās darbības, ka sekmēs drošības risku mazinājumu reģiona ietvaros; (RV 9.3.) Praktiskie pasākumi, kas vērsti uz fiziskās drošības uzlabojumiem pašvaldībās; (RV 9.4.) Pilsoniskas sabiedrības un organizāciju veicināšana, palielinot zināšanu līmeni sabiedrības drošības jautājumos; (RV 9.5.) Digitālo un IKT tehnoloģiju integrācija drošības pakalpojumu sniedzēju funkciju efektīvākai izpildei.

2.2. Pašvaldības līmeņa normatīvi un plānošanas dokumenti

Galvenie pašvaldības līmeņa normatīvi un plānošanas dokumenti, par kuriem veikta analīze:

- Jēkabpils novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021.-2035. gadam un Attīstības programma 2021.-2027. gadam (1.redakcija);
- Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisijas nolikums;

- Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns ar pielikumiem;
- Cita veida pašvaldības līmeņa normatīvi (piem., civilās un vides aizsardzības dienesta nolikums, speciālistu amatu apraksti, u.tml.).

Jēkabpils novada ilgtermiņa un vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti - Jēkabpils novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021.-2035.gadam (1.red.) un Jēkabpils novada attīstības programma 2021.-2027.gadam (1.red.) - atspoguļo pašvaldības redzējumu par iedzīvotāju labklājību un drošību. Atbilstoši ilgtermiņa stratēģiskajiem uzstādījumiem ir definēta vidēja termiņa prioritāte, t.i., “Dzīves stabilitātes un drošības veicināšana”, kam attiecīgi ir pakārtota vidēja termiņa rīcības virziens “Sabiedriskās kārtības un civilās aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamās sistēmas attīstība” ar uzdevumiem un rīcībām:

Uzdevums nr.3. - Attīstīt vienotu sabiedriskās kārtības un civilās aizsardzības sistēmu

Rīcība 3.1 Vienotas sabiedriskās drošības un civilās aizsardzības sistēmas izveidošana

Rīcība 3.2 Iedzīvotāju izglītošana par preventīviem, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem, kas iekļauti sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānā

Uzdevums nr.4. - Nodrošināt sabiedrisko kārtību un drošību

Rīcība 4.1 Sabiedriskās kārtības un drošības uzlabošana

Rīcība 4.2. Preventīvo pasākumu īstenošana

Uzdevums nr.5. - Attīstīt un uzlabot civilās aizsardzības jomu

Rīcība 5.1. Civilās aizsardzības uzlabošana

Rīcība 5.2. Pilsoniskās atbildības veicināšana

Rīcība 5.3 Pretplūdu pasākumu īstenošana

Analīze par esošo Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu un līdzšinējo Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisijas darbību

Iepazīstoties ar Jēkabpils novada civilās speciālista sniegto informāciju apkopot šādi fakti civilās aizsardzības sistēmas darbības efektivitātes un atbilstību normatīvajiem aktiem novērtēšanai:

- Izstrādāts Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns (CAP), kuru 2021. gadā apstiprinājis Jēkabpils novada domes priekšsēdētājs.

- Jēkabpils novada CAP struktūra veidota, un atbilst Rīgā 2017. gada 7. novembra MK noteikumiem Nr. 658 “Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju”.
- Novadā ir izveidota civilās aizsardzības komisija, kura darbojas saskaņā ar Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisijas nolikumu.
- Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisija tiek sasaukta vienu līdz divas reizes gadā, vai biežāk, ja tas ir nepieciešams (apliecinājumi par sanāksmēm projekta ietvaros nav pieejami). Atbilstoši iesniegtajai informācijai civilās aizsardzības komisija pēdējās reizēs sanākusi, lai apspriestu plūdu draudus, ugunsbīstamo periodu mežos, kā arī veiktu izmaiņas civilās aizsardzības komisijas struktūrā, nolikumā, vai izskatītu un apstiprinātu CAP.
- Pēdējo 5 gadu laikā vienīgā katastrofa, kurā iesaistījusies Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija ir Covid-19 izraisītā pandēmija.
- Pēdējo 5 gadu laikā nav notikušas mācības civilās aizsardzības jomā, tai skaitā:
 - Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests nav veicis Jēkabpils sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju apmācību, kā to nosaka Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 10. panta 1. daļas 5. punkts;
 - Nav organizētas pašvaldības civilās aizsardzības mācības, kā to nosaka Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 11. panta 1. daļas 7. punkts.
- CAP uzturēšana un pārskatīšana netiek veikta regulāri un sistemātiski, jo pēdējo 5 gadu laikā plāns, pārskatīts 2 reizes, un abas 2021. gadā.
- Nav noteikta kārtība un principi sadarbībai ar citu pašvaldību civilās aizsardzības komisijām. Sadarbība tiek organizēta pēc nepieciešamības, un galvenokārt tā saistīta ar informācijas apmaiņu.
- CAP nepieciešams pilnveidot informāciju par apdraudējumu, kas sagaidāma identificētajos avārijas scenārijos. Šobrīd daļai scenāriju avārijas seku potenciāls raksturots vispārīgi, valsts līmenī, neizskatot Jēkabpils novada specifiku.
- Pašvaldībai nav pieejama informācija par visu paaugstinātas bīstamības objektu apdraudējuma potenciālu un gatavību ārkārtas situācijām. No 11 pašvaldībā esošiem paaugstinātas bīstamības objektiem, CAP ar VUGD saskaņojuši un pašvaldībā iesnieguši 5.

- Preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi aptver rīcības, ko veic arī valsts un pašvaldības operatīvie dienesti un citi avārijas un tās seku ierobežošanā un likvidēšanā iesaistītie, kurus civilās aizsardzības komisija nepārvalda, un novada CAP līmenī nevar nodrošināt kontroli pār šo dienestu operatīvajām rīcībām. Operatīvie dienesti rīkojas atbilstoši savām instrukcijām un rīcības plāniem, kuru dublēšana civilās aizsardzības plānā nav nepieciešama un var radīt pretrunas starp dokumentiem. Ieteikums – pārskatot preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus novada CAP iekļaut tās rīcības un pasākumus, kas ir tiešā pašvaldības pārziņa, vai, kur tiek nodrošināta komunikācija starp pašvaldību un augstāka vai zemāka līmeņa avārijas pārvaldībā iesaistītiem orgāniem.

3. Esošās situācijas apraksts

Vispārēja informācija par projekta teritoriju

Jēkabpils novads izveidots 2021. gada jūlijā, administratīvi teritoriālās reformas rezultātā. Jēkabpils novada teritorijas platība ir 2996 km², kas veido 28% no Zemgales plānošanas reģiona kopējās platības. Tas iekļauj sevī vairākus līdzšinējos novadus – Jēkabpils pilsētu un novadu, Aknīstes novadu, Viesītes novadu, Salas novadu, Krustpils novadu.

Attēls Nr.2. Jēkabpils novada teritoriālais iedalījums³:

Pašreizējo Jēkabpils novada teritoriālo iedalījumu veido 22 pagasti, no kuriem platības ziņā lielākais ir Viesītes pagasts (10,4% no novada teritorijas) un Atašienes pagasts (8,1% no novada teritorijas), divas pilsētas – Aknīste un Viesīte un viena valstspilsēta – Jēkabpils.

³ Jēkabpils novada attīstības programma 2021.-2027.gadam

2020. gada sākumu Jēkabpils novadā dzīvo 40 790 iedzīvotāju⁴, kas ir 18% no Zemgales plānošanas reģiona iedzīvotāju skaita.

Lielākie apdzīvotības centri ir Jēkabpils (21,9 tūkst. iedzīvotāju⁵ jeb 54%), Viesīte (1,4 tūkst. iedzīvotāju jeb 3,7%) un Aknīste (1,0 tūkst. iedzīvotāju jeb 2,5%), pārējie 16,3 tūkst. (39,8%) novada iedzīvotāju dzīvo ciemos, nelielos apdzīvotības centros vai lauku teritorijā. Lielākie no ciemiem un nelielajiem apdzīvotības centriem, kuros iedzīvotāju skaits pārsniedz 300, ir Salas pagasta Sala (1,3 tūkst. iedzīvotāju) un Birži (473 iedzīvotāji), Gārsenes pagasta Kraujas (382 iedzīvotāji), Kūku pagasta Jaunā muiža (353 iedzīvotāji) un Zasas pagasta Zasa (302 iedzīvotāji).

Apdzīvotība Jēkabpils novadā samazinās, līdzīgi, kā tas notiek citās Zemgales plānošanas reģiona teritorijās, reģionā un valstī kopumā. Kopš 2010. gada novadā iedzīvotāju skaits sarucis par 15%, nedaudz vairāk kā tas ir Zemgales reģionā (13%) un būtiski pārsniedzot valsts vidējo rādītāju (10%).

Jēkabpils pilsētā krustojas valsts galvenās tranzīta dzelzceļa līnijas, kurām ir starptautiska nozīme. Latvijas ietvaros šīs līnijas savieno Jēkabpili ar Rīgu, Jelgavu, Rēzekni un Daugavpili. Krustpils stacija uz šīm maģistrālēm ir svarīgs transporta mezgls, kas apstrādā kravas un sadala transporta plūsmas pirms galamērķiem. Jēkabpili šķērsojošās dzelzceļa līnijas Rīga-Daugavpils un Krustpils-Rēzekne-Zilupe ir iekļautas Eiropas Transporta tīkla (TEN-T) pamattīklā. Jēkabpili šķērso arī valsts nozīmes autoceļš Rīga-Daugavpils (A6), kas ved līdz Baltkrievijas robežai. Pie Jēkabpils tam sākas atzars Rēzekne-Zilupe (A12), kas ved līdz Krievijas robežai. Šie autoceļi ietilpst Eiropas Transporta tīkla (TEN-T) pamattīklā.

Pašvaldības teritorijā iespējamie riski

Jēkabpils novadam ir izstrādāts “Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns” (2021.g.), kas ir civilās aizsardzības sistēmas plānošanas dokuments un tas ir sagatavots ņemot vērā risku novērtējumu un tajā ir noteikti pašvaldības iespējamās katastrofas pārvaldīšanas pasākumi un to īstenotāji. “Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns” (2021.g.) ir izstrādāts saskaņā ar MK 17.11.2017. noteikumu Nr.658 “Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos

⁴ Iedzīvotāju skaits pēc faktiskās dzīvesvietas. Avots: CSP ISG050

⁵ Iedzīvotāju skaits 2020. gada sākumā atbilstoši CSP RIG010

iekļaujamo informāciju” prasībām un tajā ir aplūkoti 35 iespējamie apdraudējumi, kā arī izveidota kopējā risku matrica.

Iespējamie apdraudējuma veidi:

- Vētra, lietus gāzes, snigšana, apledojs un putenis;
- Zemestrīce;
- Plūdi;
- Mežu un kūdras purvu ugunsgrēki;
- Bīstamo vielu noplūde;
- Radiācijas negadījumi vai incidenti;
- Transporta avārijas;
- Avārijas siltumapgādes sistēmās;
- Avārijas gāzes apgādes sistēmās;
- Avārijas ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās;
- Elektrotīklu bojājumi;
- Bīstamās infekcijas slimības un citu infekcijas slimību ar ievērojamu un grūti kontrolējamu infekcijas izplatīšanās potenciālu uzliesmojumi (to draudi) un masveida saindēšanās;
- Dzīvnieku masveida saslimšana un dzīvniekiem bīstamu infekcijas slimību, un augiem kaitīgo organismu uzliesmojumi;
- Sabiedriskās nekārtības;
- Terora akti;
- Rīcībai kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā;
- Ēku un būvju sabrukšana⁶.

Risku matrica ir iespējamības un ietekmes dimensiju attēlošanas paņēmiens, kas grafiski attēlo dažādus riskus salīdzinošā veidā. Matricu izmanto kā vizualizācijas rīku, kad ir identificēti vairāki riski, lai atvieglinātu dažādo risku salīdzināšanu. Riska matricas izmanto arī tam, lai palīdzētu noteikt, kuriem riskiem nepieciešama papildu vai sīkāka analīze vai kurš no

⁶ Par Valsts civilās aizsardzības plānu: Ministru kabineta rīkojums Nr. 476. 26.08.2020.

konkrētajiem riskiem ir uzskatāms par kopumā pieņemamu vai nepieņemamu risku, pamatojoties uz tā novietojumu matricā.

Risku attēlojums matricā ļauj tos salīdzināt un kalpo kā pamats prioritāšu noteikšanai.

Tabula Nr.2. Jēkabpils novada teritorijas risku matrica

Varbūtība ↓		Maznozīmīgs risks	Nozīmīgs risks	Vidējs risks	Augsts risks	Ļoti augsts risks
Ļoti augsta	1 x gadā un biežāk		4. Mežu un kūdras purvu ugunsgrēki			
Augsta	1 x 1 – 15 gadiem	7. Transporta avārijas 11. Sabiedriskās nekārtības	8. Avārijas komunālajos tīklos un energoapgādes sistēmās 10. Dzīvnieku masveida saslimšana un dzīvniekiem bīstamu infekcijas slimību, un augiem kaitīgo organismu uzliesmojumi		3. Plūdi	
Vidēja	1 x no 16 – 50 gadiem			1. Vētra, lietus gāzes, snigšana, apledojs un putenis 5. Bīstamo vielu noplūde 14. Ēku un būvju sabrukšana	9. Bīstamas infekciju slimības un masveida saindēšanās	
Zema	1 x no 51 – 100 gadiem		6. Radiācijas negadījums vai incidents 12. Terora akti		13. Karš, militārs iebrukums vai to draudi	
Ļoti zems	Retāk kā 1 x 100 gados			2. Zemesrīces		
	Ievainotie/cietušie	10 līdz 100	101 līdz 1000	1001 līdz 5000	5001 līdz 10 000	Vairāk par 10 000
	Nāves gadījumi	1 līdz 10	11 līdz 100	101 līdz 500	501 līdz 1000	Vairāk par 1000
	Materiālie zaudējumi	50 tūkst. līdz 100 tūkst.	100 tūkst. līdz 1 milj.	1 milj. līdz 10 milj.	10 milj. līdz 100 milj.	Vairāk par 100 milj.
	Kaitējums videi	50 tūkst. līdz 100 tūkst.	100 tūkst. līdz 1 milj.	1 milj. līdz 10 milj.	10 milj. līdz 100 milj.	Vairāk par 100 milj.
	Saslimušie	Mazāk par 5 %	5-15%	15-20%	21-35%	Vairāk par 35%
	Pārvietotās personas	10 līdz 100	101 līdz 1000	1001 līdz 5000	5001 līdz 10 000	Vairāk par 10 000
	Sekas	Maznozīmīgas	Nozīmīgas	Vidējas	Smagas	Katastrofālas

Balstoties uz jau CA plāna ietvaros izstrādāto riska matricu jeb riska nozīmību un pieejamo informāciju, pakalpojuma līguma ietvaros detalizētāka uzmanība tika pievērsta trīs grupu apdraudējumiem:

- Ņemot vērā plūdu riska nozīmību Jēkabpils pilsētai un novadā ietilpstošajiem pagastiem, kas atrodas Daugavas krastos, tika apskatīti ar plūdu risku pārvaldību saistīti jautājumi;
- Kā nākamā prioritāte tika atzīta gatavība ķīmiskajām avārijām, kuras var atgadīties bīstamo kravu dzelzceļa un autopārvadājumos, kā arī stacionārajos paaugstinātas bīstamības objektos un uz maģistrālajiem gāzes vadiem vai uz naftas produktu cauruļvada. No paaugstinātas bīstamības objektiem sevišķa vērība tika pievērsta objektiem, kuros tiek veiktas darbības ar sašķidrināto naftas gāzi;
- Tika pievērsta uzmanība komunālo objektu un infrastruktūras bojājumu gadījumiem.

3.1. Daugavas plūdu, palu apdraudējuma un mazo HES apdraudējuma raksturojums Jēkabpils novadā

Pali (ziemas – pavasara sezona) – virszemes ūdens objekta hidroloģiska režīma fāze, kam raksturīgs augsts ūdens līmenis sniega un ledus kušanas rezultātā.

Plūdi – virszemes ūdens objekta hidroloģiska režīma fāze, kam raksturīgs straujš caurplūduma pieaugums un ūdens līmeņa celšanās.

Jēkabpils novads ir bagāts ar ūdeņiem – lielākā jaunizveidotā novada teritorijas daļa izvietota Daugavas sateces baseinā, daļēji arī Lielupes sateces baseinā. Lielākās ūdensteces, kas šķērso teritoriju, ir Daugava, Dienvidsusēja, Aiviekste, Nereta, kā arī tādas ūdensteces kā Ataša, Odze, Bērzaune, Saka, Pikstere, Eglaine, Zalvīte, Viesīte, Piestīņa, Dobe, Vilkupe, Arālīte, Dūņupe, Dviete, Radžupe, Elsīte, Lāčupīte, Dzirnupīte, Salāte un citas.

Jēkabpils novada teritorijā nopietna uzmanība tiek pievērsta ikgadējai applūstošo teritoriju drošībai un plūdu riska mazināšanai. Plūdu apdraudētās teritorijas atrodas Jēkabpilī, Dunavas, Salas, Sēlpils, Krustpils, Ābeļu un Dignājas pagastos. Izņemot Jēkabpili un Salu, applūstošās teritorijas ir salīdzinoši mazapdzīvotas un uz tām atrodas galvenokārt individuālā apbūve, kā arī lauksaimniecības zemes.

Atbilstoši LVĢMC Sākotnējam plūdu riska novērtējumam 2019. – 2024. gadam Jēkabpils ir noteikta kā nacionālas nozīmes plūdu riska teritorija. Jēkabpils pilsētā, lai mazinātu

plūdu riska varbūtību, ir realizēts projekts “Jēkabpils aizsargdambja rekonstrukcija”, kura ietvaros tika veikta Daugavas aizsargdambja rekonstrukcija un labiekārtošana.

Pēdējo gadu laikā plūdi ir reģistrēti arī Dignājas pagastā, Ābeļu pagastā, Vīpes pagastā un Salas pagastā. Dignājas pagastā notikusi ceļa posma applūšana, tika skartas arī vairākas dzīvojamās mājas. Pārējos gadījumos plūdi ir skāruši lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kā arī mazapdzīvotas teritorijas (vasarnīcas).

Ūdens līmenis Jēkabpilī 1981. gada pavasarī bija 8,9 metri un 2007. gada pavasarī 7,3 metri. Dambju augstums Jēkabpils pilsētā ir 8,5 līdz 9 metru robežās.

Vislielākos draudus Jēkabpils novada teritorijām rada ledus sablīvēšanās Daugavas upē pretī Sakas salai, kad Pļaviņu HES pirms ledus iešanas pazemina ūdens līmeni. Sablīvējumi pie Zeļķa tilta izraisa pieguļošo novada teritoriju applūšanu un ledus iešanu caur Daugavas attekū Saku, kurai ir smilšaini krasti un izskalojumu rezultātā tiek apdraudēta Aizkraukles - Jēkabpils šoseja un elektroapgādes līnija no Gravāniem uz Salu.

Uz Sakas salas ir 10% applūstošās teritorijas - 124 ēkas, no tām 29 dzīvojamās mājas, 43 deklarētas personas. Ārpus 10% applūstošās teritorijas - 118 ēkas, no tām 22 dzīvojamās mājas, 42 deklarētas personas.

Plūdu risks Jēkabpils novada pašvaldības teritorijā tiek vērtēts kā augsts risks ar augstu varbūtību.

Hidrotehnisko būvju pārrāvumi vai to nepareiza ekspluatācija ir uzskatāma par otro plūdu risku radītāju, jo var nebūt atkarīgi tikai no meteoroloģiskajiem apstākļiem, bet arī no tehniskā stāvokļa. Atbilstoši mazo hidroelektrostaciju 2011. gada sarakstam, kas sagatavots saskaņā ar Valsts vides dienesta Jūras un iekšējo ūdeņu pārvaldes datiem, Jēkabpils novadā ir divi darbojošies mazie HES.

Organizētajās darba grupās gūtās atziņas par plūdu, palu un dambja pārrāvuma ārkārtas situācijām Jēkabpils novadā

- Jēkabpilī galvenais plūdu drošības risinājums ir 8 metru augstais dambis.
- Kritiskais ūdens līmenis Jēkabpilī ir 6,3 metri.
- Ir gadījumi, kad ūdens līmenis sasniedz 7 metrus augstuma atzīmi un noturas šajā līmenī nedēļu.
- Salas pagastā pie Sakas salas dambī ir izveidota drošības pārgāzne.

- Galvenais plūdu cēlonis ir ledus sastrēgums, kas var izveidoties gan virs Jēkabpils pie Burkānu salas, gan zem Jēkabpils pie Sakas salas vai Pļaviņās.
- Bijuši gadījumi, kad plūdus izraisa mazie HES - appludina laukus un Salas pagasta ciematu.
- Līdz šim īstenotie ledus sastrēguma likvidācijas pasākumi (spridzināšana, kūdras kaisīšana un ledus krāvumu organizēšana ar pie troses piesietiem baļķiem) nav uzrādījuši būtisku efektivitāti.
- Pašlaik tiek aktualizēti dati par potenciālo plūdu zonās dzīvojošajiem cilvēkiem un mājlopiem, kā arī tehnikas pieejamību.
- Pašvaldībā ir noteiktas konkrētas teritorijas, kuras apseko.
- Konsultantu piedāvātais plūdu draudu sadalījums 3 nozīmības līmeņos ir konceptuāli pieņemts.
- Noteikti plūdu draudu līmeņa kritēriji pēc ūdens līmeņa Jēkabpilī, kas var tikt nākotnē papildināti ar ūdens celšanās dinamikas kritērijiem.
- Ir sagatavoti priekšlikumi monitoringa rīcībām dažādiem plūdu draudu līmeņiem, kas tika apspriesti darba grupas sanāksmē.
- Esošajā CAP nav aprakstīta gatavība un rīcības dambja pārrāvuma vai šādu draudu gadījumā.
- Ūdens līmeņa atzīmes potenciāli applūstošajās Jēkabpils pilsētas teritorijās nav iespējams ātri noteikt.
- Šobrīd nav pieejama informācija par iespējamo ūdens līmeni potenciāli aplūstošajās teritorijās, ko varētu izmantot reaģēšanas pasākumu plānošanas vajadzībām;
- Tika izteikts priekšlikums izskatīt iespēju iegūt un izmantot esošās plūdu kartes, kas ir LVGMC rīcībā,
- Darba grupa vienojās, ka projekta ietvaros applūstošās teritorijas tiks iedalītas 1. un 2. apdraudējuma zonā, balstoties uz vēsturiskajām 1981. gada plūdu zonām.

Galvenās atziņas attiecībā uz iedzīvotāju informēšanu:

- Iedzīvotāju apdraudējumu nosaka pēc ūdens līmeņa, ledus sablīvējuma pirms pilsētas.

- Apdraudējumu gadījumā iedzīvotājus apseko pašvaldības speciālistu komanda (civīlās aizsardzības, pašvaldības policijas speciālisti), kā arī apziņo iedzīvotājus. Tas notiek arī nakts laikā.

Jēkabpils CAK darba grupas locekļu pašvērtējums par gatavību plūdu draudiem (5 balļu skalā):

- Tehniskais nodrošinājums – 5 balles.
- Organizatoriskais nodrošinājums – 5 balles.

Pilnveides ierosinājumi:

- Ņemot vērā tehnisko un organizatorisko gatavību, iespējams plūdu riska līmenis esošajā CA plānā ir pārvērtēts. Ieteikums pārskatīt riska vērtējumu matricā.
- Izstrādāt kārtību un noteikt kritērijus hidrotehnisko būvju apsekošanai un tehniskā stāvokļa novērtēšanai.
- Hidrotehnisko būvju apsekošanas un tehniskā stāvokļa sakārtošanas termiņus vēlams noteikt rudens periodā, lai ziemas un pavasara plūdu laikā hidrotehniskā būve un aprīkojums būtu tehniskā kārtībā.
- Uzkrāt un analizēt informāciju par konstatētajiem dambja un aprīkojuma defektiem un to novēršanu.
- Turpmāk uzkrāt detalizētu informāciju par plūdu gadījumiem, kas pārsniedz 6,3 metru augstuma atzīmi, raksturojot plūdu iemeslus, izpausmes, teritoriju, zaudējumu veidi un apmērus, risku pārvaldības rīcības un to efektivitāti.
- Noteikt plūdu nozīmības līmeņa kritērijus (piemēram, ūdens līmeņa celšanās ātrums) un izstrādāt nozīmības līmenim atbilstošas monitoringa un reaģēšanas rīcības.
- Izstrādāt plūdu draudu monitoringa kārtību un precizēt atbildību starp operatīvajiem dienestiem.
- Paredzēt papildus vietu/sistēmu ūdens līmeņa kontrolei Daugavas posmā no Jersikas līdz Jēkabpilij.
- Ņemot vērā mazo HES radītos plūdus, iespējams jāizvērtē nepieciešamību par attiecīgām darbībām – uzraudzība, informācijas/ datu uzkrāšana, gatavības pasākumu izstrāde.

- Izveidot Jēkabpils un Jēkabpils novada applūstošo teritoriju kartes ar ūdens dziļuma atzīmēm – 0.2, 0.5 un 1.0 metrs, lai noteiktu zonas, no kurām cilvēki var evakuēties pašu spēkiem, zonas, kurās var darboties smagā tehnika un zonas, kurās cilvēku evakuācijai būs nepieciešami peldlīdzekļi.
- Katrā plūdu draudu zonā noteikt potenciāli apdraudēto iedzīvotāju skaitu.
- Novērtēt nepieciešamos tehniskos līdzekļus cilvēku evakuācijai no applūstošajām zonām.
- Sagatavot atbilstošu informāciju iedzīvotājiem.
- Nākotnē nepieciešamas meklēt iespējas un piesaistīt resursus Jēkabpils novads plūdu apdraudēto zonu 3D modeļa izstrādei.

3.2. Ķīmisko vielu noplūdes situāciju raksturojums Jēkabpils novadā

Jēkabpils novada teritoriju (Rites pagastā, netālu no Lietuvas robežas) šķērso valsts nozīmes (Polocka – Ventspils, Polocka – Mežaiķi) naftas un naftas produktu pārsūkņēšanas cauruļvadi. Maksimālā produktu pārsūkņēšanas iespējamā jauda 14 000 tonnu diennaktī. Darba spiediens vados sasniedz 64 bar (bārs). Šo cauruļvadu bojājumu gadījumā var uzskatīt, ka Jēkabpils novada teritorijai tiks nodarīts kaitējums.

Jebkurš objekts ir pakļauts ārējiem apdraudējumiem, īpaši objekti, kas atrodas dzelzceļa stacijas tuvumā. Cauri Jēkabpils novadam cauri iet dzelzceļa līnija Indra – Daugavpils – Krustpils - Rīga, kur pārvadā 3000 veidu bīstamu ķīmisku vielas. Īpaši bīstami tas liekas, jo dzelzceļa līnija iet cauri Jēkabpils pilsētai. Ar autotransportu tiek pārvadāts liels daudzums bīstamu ķīmisko vielu. Bīstamo ķīmisko vielu noplūde transportēšanas laikā var nopietni apdraudēt Jēkabpils pilsētas un novada teritoriju. Tāpēc ir svarīgi apzināt iespējamo apdraudējumu, kura rezultātā notiks bīstamu ķīmisku vielu noplūde. Masveidīgākā un bīstamākā no pārvadājamām kravām ir naftas produkti un amonjaks.

Vissliktākais riska scenārijs ir amonjaka noplūde no dzelzs ceļa cisternas. Ja 30 minūšu laikā no vielas noplūdes brīža netiks veikti noplūdes ierobežošanas un avāriju seku likvidēšanas pasākumi, tad amonjaka toksiskā iedarbība uz apkārt esošo un dzīvojošo cilvēku dzīvību un veselību būs ar neatgriezeniskām sekām.

Bīstamo vielu noplūde var notikt arī no stacionāriem objektiem, kuru saraksts ir sagatavots atbilstoši MK noteikumiem Nr. 568 “Paaugstinātas bīstamības objektu saraksts” un tas ir pieejams Vides pārraudzības valsts biroja mājaslapā.

Iespējamās avārijas degvielas uzpildes un gāzes uzpildes stacijās saistītas ar degvielas/gāzes noplūdi tvertņu uzpildīšanas laikā, tvaiku/gāzes sprādzienbīstamu koncentrāciju veidošanos gaisā un tvaiku/gāzes gaisa maisījuma aizdegšanos. Tvaiku/gāzu maisījuma aizdegšanos var izsaukt elektroinstalāciju un iekārtu bojājumi, ugunsdrošības prasību neievērošana objektā, zibens izlāde, ugunsgrēki blakus esošajās teritorijās un tīši bojājumi (terorisms). Tvaiku/gāzes gaisa maisījuma eksplozijas gadījumā tuvumā esošās ēkas var tikt sagrautas vai daļēji bojātas, cilvēkiem iespējami ausu bungādiņu bojājumi, savainojumi no lidojošām šķembām un pat letāls iznākums.

Izplūdušās bīstamās ķīmiskās vielas var neatgriezeniski ietekmēt cilvēku veselību vai pat izraisīt viņu bojāeju, radīt ievērojamu vides (ekosistēmas) piesārņojumu, radīt lielus materiālos zaudējumus, kā arī iniciēt sprādzienu, ugunsgrēku. Bīstamā ķīmisko vielu noplūde ir vērtējama kā vidējais risks ar vidēju seku ietekmi. Paaugstinātas bīstamības zonas ir dzelzceļa mezglos (Rēzeknē, Daugavpilī, Krustpilī, Jelgavā, Rīgā, Ventspilī, Liepājā), uz dzelzceļa tiltiem, vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuvēm, kur dzelzceļš krustojas ar autoceļiem. Šajos objektos, pieaugot avārijas bīstamības iespējamībai, notikuma sekas var mainīties no nenozīmīgām līdz katastrofālām, ņemot vērā to, ka bīstamās kravas pārvadā arī caur apdzīvotām vietām, radot apdraudējumu cilvēku veselībai un videi.

Var secināt, ka dzelzceļa avārijas, katastrofas utt. risks, kas saistītas ar naftas, naftas produktu un ķīmisko kravu pārvadāšanu, ir liels.

Bīstamo vielu noplūdes risks Jēkabpils novada teritorijā tiek vērtēts kā vidējs risks ar vidēju varbūtību.

Autotransporta avārijas risks ir vērtējams kā maznozīmīgs risks ar augstu varbūtību. Avārijas uz autoceļiem ietekmē autoceļu tehniskais stāvoklis un satiksmes intensitāte.

Valsts autoceļu kopgarums Jēkabpils novada teritorijā veido 823 km, no tā 2019. gada beigās tikai 35% ir ar asfalta segumu. Pašvaldības autoceļu kopgarums ir 1403 km, tostarp tikai 2% ar asfalta segumu. Pašvaldību ielu kopgarums ir 243 km, no tā 2019. gada beigās 56% bija ar asfalta segumu. Ceļu satiksmes intensitāte Jēkabpils novadā pēdējo gadu laikā pieaug. VAS “Latvijas autoceļi” ir veikuši regulārus mērījumus 8 novada autoceļu posmos, kuru rezultāti

parāda, ka triju gadu laikā intensitāte ir pieaugusi vidēji par 8.5%, bet atsevišķos posmos pat virs 10%. Tas nosaka nepieciešamību pēc pasākumiem ceļu kvalitātes un satiksmes drošības uzlabošanai. Jēkabpils novada teritoriju divās daļās sadala Daugava, tai skaitā Jēkabpils pilsētu. Jēkabpils pilsētā galvenās ielas ir izvietotas paralēli Daugavai. Pilsētā ir izteikta tranzīta kravu kustība, ielas ir noslogotas.

Jēkabpils labo un kreiso pusi pāri Daugavai savieno 1962.-1963. gados būvētais tilts. Tilts pār Daugavu Jēkabpils pilsētā ir vienīgais tilts bez nestspējas un gabarītu ierobežojumiem. Tilts pār Daugavu ir vienīgais Daugavas šķērsojums 50 km apkārtnē, ko izmanto gan gājēji, gan visi transporta veidi. Tam ir liela slodze, kas veicina tā strauju nolietošanos, sevišķi tas attiecināms uz tilta seguma dilumkārtu un tilta aprīkojumu – drošības barjerām un margām. Daugavas posmā no Rīgas līdz Daugavpilij 250 km attālumā un ņemot vērā tā stratēģisko nozīmi iespējamai arī aizsardzības nozīmes kravu pārvietošanai un, lai atvieglotu tranzīta kravu plūsmu, ir nepieciešama jauna tilta būvniecība pāri Daugavai. Tuvākie Daugavas upes šķērsojumi atrodas Daugavpilī – 90 km un Aizkrauklē 45 km attālumā, kuros ir gabarītu un nestspējas ierobežojumi.

Organizētajās darba grupās gūtās atziņas par ķīmisko vielu noplūdes ārkārtas situācijām Jēkabpils novadā

Galvenās atziņas:

- Esošajā CAP nav noteiktas rīcības avāriju gadījumiem ar ķīmisko vielu noplūdi dzelzceļa pārvadājumos, stacionāros paaugstinātas bīstamības objektos, maģistrālā gāzes vada avārijām un maģistrālā naftas vada avārijām.
- No 11 “C” kategorijas paaugstinātas bīstamības uzņēmumiem savus CAP ar VUGD saskaņojuši 5, bet pašvaldībai ir iesnieguši tikai 2. Viens plāns atrodas VUGD saskaņošanas procesā.
- Esošajā CA plānā galvenā vērība ir veltīta lokālā līmeņa darbības raksturojumam, bet bieži iztrūkst pašvaldību līmeņa risku pārvaldības raksturojums.
- Esošajā CAP ir identificētas tikai 2 bīstamo vielas dzelzceļa pārvadājumos – naftas produkti un amonjaks.
- Amonjaka kaitīgās iedarbības zonu izplatība ir noteikta ļoti lielā attālumā – no 2 līdz pat 4,5 km, tai pašā laikā nav norādes par amonjaka koncentrācijām šajās zonās,

- Projekta ietvaros ir identificētas vismaz 7 bīstamās vielas, kas lielos daudzumos tiek transportētas pa dzelzceļu cauri Jēkabpils novadam.
- VUGD brigādēs nav apgādātas ar datoriem vai planšetēm, līdz ar to glābšanas darbu vadītājam ir problemātiski analizēt kartogrāfisku informāciju,
- Avārijas situācijās, Jēkabpils CAK kartogrāfisko informāciju varētu pārsūtīt VUGD zvanu centram vai Operatīvajam dežurantam.
- Apdraudētās zonas un operatīvo dienestu rīcības spēju vajadzētu izvērtēt visā dzelzceļa posmā Jēkabpils novadā, pievēršot uzmanību dzelzceļa stacijām, apdzīvotām vietām dzelzceļa tuvumā un pārbrauktuvēm.
- Līdz šīm veiktā komunikācija ar bīstamo kravu transportēšanas infrastruktūras pārvaldītājiem parādīja to neieinteresētību sniegt Jēkabpils novada pašvaldībai informāciju par infrastruktūrā potenciāli iespējamo avāriju apjomiem un apdraudējumiem.
- Pašvaldības CA speciālists sadarbībā ar VUGD turpina pieprasīt un iegūt “C” kategorijas paaugstinātas bīstamības objekta CA plānus. Šobrīd CA plāni saskaņoti nedaudz vairāk nekā 50% no novada teritorijā esošajiem paaugstinātas bīstamības objektiem.
- Reģionā izvietoto VUGD struktūrvienību rīcības spēja ķīmisko vielu noplūdes gadījumiem pārbaudīta nesen notikušo mācību laikā. Tehniskā gatavība novērtēta kā laba. Liela apjoma noplūdes gadījumiem trūkst lielas tilpnes, kurā varētu pārsūknēt visu autocisternas vai dzelzceļa cisternas apjomu.
- VUGD darbinieki avārijas situācijās var saņemt informāciju no VUGD dispečerdienesta par bīstamo ķīmisko vielu bīstamību, apdraudējuma zonām un nepieciešamajiem piesardzības pasākumiem.
- Reģionā izvietoto VUGD struktūrvienību rīcībā ir gāzu analizatori, ar kuriem var noteikt bīstamo ķīmisko vielu koncentrāciju gaisā.
- Vēsturiski ir bijis gadījums, kad no autotransporta noplūdušās vielas savākšanai bija nepieciešamība izsaukt VUGD specializēto ķīmisko avāriju brigādi.
- VUGD rīcībā ir informācija par ķīmisko vielu radīto apdraudējumu, ir izstrādātas glābšanas vienību rīcības ķīmisko vielu noplūdes gadījumos, kā arī mācībās ir pārbaudīta sadarbība ar VAS Latvijas Dzelzceļš dienestiem.

- Tai pašā laikā VUGD nav skaidras metodikas, kā noteikt apdraudēto teritoriju, kurā būtu jāveic evakuācija.
- Konsultanti vērta uzmanību uz ļoti lielajām apdraudēto zonu atšķirībām dienas un nakts izplūdes scenārijiem.
- Konsultanti vērta uzmanību uz ļoti lielajām apdraudētajām zonām, kas veidojas ķīmisko vielu izplūdes rezultātā no dzelzceļa cisternas un nepieciešamību izvērtēt operatīvo dienestu reālo rīcības spēju cilvēku apziņošanā un evakuācijā.
- Sniedzot brīdinājumus iedzīvotājiem par ķīmisko apdraudējumu, ir atsevišķi jānorāda, ka ēkās ir jāatslēdz piespiedu ventilācija.
- Jēkabpils novadā, iespējams, darbojas uzņēmumi, kas lielos apjomos pārkrauj un uzglabā amonija nitrātu saturošus minerālmēslus, taču tie nav iekļauti paaugstinātas bīstamības objektu sarakstā.

Jēkabpils CAK darba grupas locekļu pašvērtējums par gatavību avārijām ar ķīmisko vielu noplūdi (5 balļu skalā):

- Tehniskais nodrošinājums – 4 balles.
- Organizatoriskais nodrošinājums – 5 balles.

Pilnveides ierosinājumi:

- Sadarbībā ar VUGD pieprasīt CAP no VAS “Latvijas dzelzceļš”, AS “Conexus Baltic Grid”, SIA “LatRosTrans” un no tiem “C” kategorijas paaugstinātas bīstamības uzņēmumiem, kuri tos nav iesnieguši.
- Bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos izstrādāt rīcības avārijām uz maģistrāles, dzelzceļa stacijā un uz tiltiem.
- Noteikt paaugstināta brīdinājuma līmeni “C” kategorijas paaugstinātas bīstamības uzņēmumu avārijās, ja ir apdraudētas sašķidrinātās naftas gāzes (SNG) tehnoloģiskās iekārtas.
- Apzināt objektus novada teritorijā, kuros notiek AN saturošo minerālmēslu uzglabāšana virs 50 tonnām.
- Izvērtēt avāriju seku modelēšanas kompetences uzturēšanas iespējas kopā ar operatīvā centra izveides lietderību.

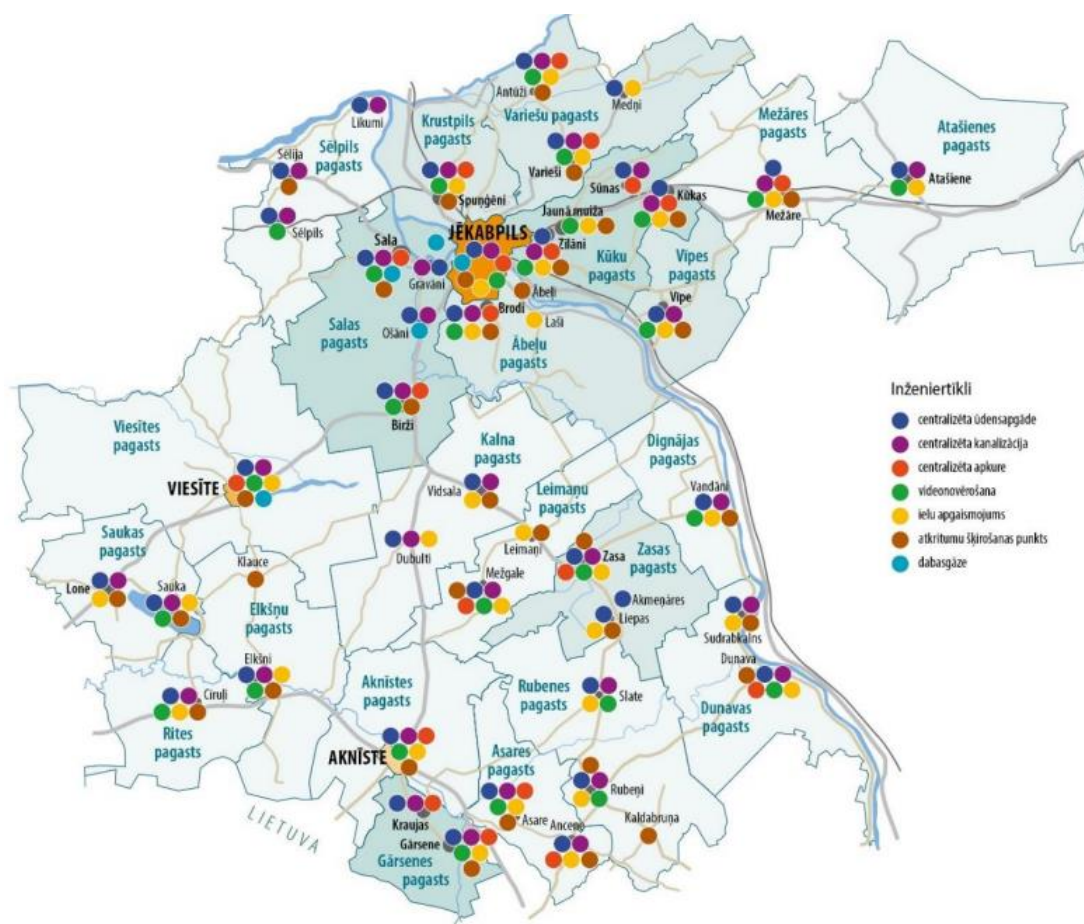
- Izstrādāt priekšlikumus iedzīvotāju informēšanai par rīcībām ķīmisko avāriju gadījumos.
- Apzināt novada teritorijā strādājošos ražošanas uzņēmumus, kuri lielā apjomā izmanto bīstamas ķīmiskās vielas.
- Izstrādāt preventīvās, gatavības un reaģēšanas rīcības avārijām ar ķīmisko vielu noplūdi:
 - dzelzceļa pārvadājumiem;
 - dabas gāzes transportēšanai;
 - naftas produktu transportēšanai;
 - autopārvadājumiem;
 - “C” kategorijas paaugstinātas bīstamības objektos.
- Izstrādājot preventīvās, gatavības un reaģēšanas rīcības lielāko uzmanību pievērst tieši pašvaldības līmenī veicamajām darbībām.
- Pieņemt vienotus transporta avāriju kaitīgās iedarbības līmeņus, ko varētu izmantot iedzīvotāju evakuācijas zonu noteikšanai.
- Tipiskām bīstamajām vielām, kas lielos apjomos tiek transportētas pa dzelzceļu, izstrādāt tipveida apdraudējuma zonējumu pie sekojošiem meteoroloģiskajiem apstākļiem:
 - lēna vēja (vēja ātrums līdz 1,5 m/s) un F atmosfēras stabilitātes klase;
 - vēja ātruma 5m/s un D atmosfēras stabilitātes klases.
- Apgūt kādu no brīvi pieejamām avāriju seku modelēšanas datorprogrammām, lai CAK būtu iespēja konkretizēt ķīmiskās avārijas apdraudēto zonu, noteikt optimālu un drošu satiksmes organizācijas posteņu izvietojumu, aprēķināt evakuējamo cilvēku skaitu.
- Izskatīt pašvaldības operatīvā centra izveides iespēju, kas bez citām funkcijām varētu veikt operatīvu avārijas situācijas datormodelēšanu.

3.3. Komunālo avāriju un kritiskās infrastruktūras objektu raksturojums novadā

Jēkabpils novada teritorijā ir vairākas apdzīvotas vietas ar attīstītu inženiertehnisko infrastruktūru – centralizētas ūdensapgādes, kanalizācijas, apkures tīkliem, ielu apgaismojumu un citiem urbanizētai videi raksturīgiem infrastruktūras elementiem.

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi ir pieejami visās pilsētās un lielākajā daļā ciemu. Apdzīvotās vietās, kur ir pieejami ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi, tos izmanto vidēji virs 80% no visām mājsaимniecībām.

Attēls Nr.3. Inženiertīkli un to izvietojums Jēkabpils novadā⁷:

Absolūtais vairākums ūdensapgādes tīklu ir nesen rekonstruēti, pārsvarā 2013.-2015. gadā, līdz ar to infrastruktūras stāvoklis ir vērtējams kā labs vai apmierinošs.

Novadā ir veikti ieguldījumi arī centralizēto kanalizācijas tīklu rekonstrukcijā, to stāvoklis kopumā ir labs vai apmierinošs. Tomēr atsevišķās vietās vēl ir nepieciešama tīklu nomaiņa vai rekonstrukcija, dažās apdzīvotās vietās ir aktuāla arī notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukcija.

⁷ Jēkabpils novada attīstības programma 2021.-2027.gadam

Centralizēta siltumapgāde ir pieejama Aknīstes pilsētā, Krauju, Gārsenes, Asares un Ancenes ciemos, Jēkabpilī, Brodos, Dunavā, Mežgalē un Zasā, Spuņģēnos, Kūku pagasta ciemos, Mežārē, Antūžos, Variešos, Salas ciemā, Biržos, Viesītē. Siltumtrases ir izbūvētas arī Ošānu ciemā, Sēlijas ciemā, Elkšņu pagastā, Lonē un Saukā, bet tās netiek izmantotas.

Centralizētās siltumapgādes infrastruktūras, kas tiek izmantota, tehniskais stāvoklis kopumā ir labs vai apmierinošs. Lielai daļai objektu pēdējos gados ir veikti rekonstrukcijas darbi.

Novada teritorijā elektroapgādi nodrošina AS “Sadales tīkls” Ziemeļaustrumu reģions, teritoriju šķērso pārvades tīkla 110 kV un 330 kV maģistrālās gaisvadu elektrolīnijas. 330 kV pārvades tīkla transformatoru apakšstacija “Krustpils” izvietota Kūku pagastā. Novada teritorijā atrodas piecas 110 kV transformatoru apakšstacijas: “Aiviekste” (Variešu pag.), “Tēraudlietuve” (Jēkabpilī), “Jēkabpils” (Jēkabpilī), “Birži” (Salas pagastā) un “Viesīte” (Viesītē). Novadā atrodas arī AS “Latvenergo” telekomunikāciju pazemes elektronisko sakaru tīkla līnijas un radiosakaru līniju torņi (Jēkabpilī un Kūku pagastā).

Novada teritorijā praktiski visās apdzīvotās vietās ir nodrošināts vismaz daļējs ielu apgaismojums, vairākās vietās ir paredzēta ielu apgaismojuma sistēmas izbūve. Esošie ielu apgaismojuma tīkli ir nesen izbūvēti vai atjaunoti, to tehniskais stāvoklis ir labs, tomēr atsevišķos gadījumos ir jāveic esošo gaismekļu nomaiņa uz energoefektīvām spuldzēm.

Organizētajās darba grupās gūtās atziņas par komunālo avāriju un kritiskās infrastruktūras ārkārtas situācijām Jēkabpils novadā

Galvenās atziņas:

- Gatavība elektroapgādes traucējumu gadījumiem ir uzlabojusies pēc iepriekšējo gadu lielo vētru radītajām problēmām.
- Lielākās problēmas elektroapgādes pārtraukumu gadījumos būs jūtamas pagastos.
- Ūdens apgādes un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tehniskais stāvoklis nav izvērtēts.
- Dzeramā ūdens apgādei CAK rīcībā ir specializēta dzeramā ūdens cisterna.
- Jēkabpils novada pilsētās un lielākajos centros avārijas ūdens apgādes, kanalizācijas un apkures sistēmās neradīs nozīmīgas problēmas.
- Turpretī vairākos pagastos nav ūdens rezervuāru un rezerves urbumu.

- Vairākos pagastos elektroenerģijas pārtraukuma gadījumos tiks pilnībā paralizēta ūdens apgāde, notekūdeņu apsaimniekošana un siltumapgāde.

Jēkabpils CAK darba grupas locekļu pašvērtējums par gatavību infrastruktūras avārijām (5 baļļu skalā):

- Tehniskais nodrošinājums – 4 balles.
- Organizatoriskais nodrošinājums – 4 balles.

Pilnveides ierosinājumi:

- Apzināt pašvaldības teritorijas, kurās ir tikai viens ūdens ņemšanas avots.
- Novērtēt dzeramā ūdens apgādes un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tehnisko stāvokli un aktualizēt riska novērtējumu.
- Papildināt darba grupas sanāksmē apkopoto informāciju par kritiskās infrastruktūras tehnisko nodrošinājumu un reizi gadā to aktualizēt.
- Izstrādāt preventīvās, gatavības un reaģēšanas rīcības infrastruktūras avārijās:
 - dzeramā ūdens apgādē;
 - notekūdeņu apsaimniekošanā;
 - centralizētajā siltuma apgādē.
- Apzināt apdzīvotās vietas, kuras ir visvājāk tehniski nodrošinātas infrastruktūras bojājuma gadījumiem.
- Noteikt nepieciešamos resursus, lai nodrošinātu visu Jēkabpils novada apdzīvoto vietu minimālo tehnisko gatavību infrastruktūras avāriju gadījumiem.
- Iekļaut rīcībās ēku sabrukuma gadījumos uzdevumu – gruvešos aprakto cilvēku meklēšana.

Tabula Nr.3. *Apkopojums par komunālo infrastruktūru*

Jēkabpils pilsēta					
Infrastruktūras valdītājs / Kritiskā infrastruktūra	Infrastruktūras raksturojums (skaits)	Energoresursi, kurināmais		Veiktspējas rezerve avārijas gadījumā (h)	Citi resursi avārijas situācijas pārvarēšanai, materiālās rezerves
		Pamaterurss	Alternatīva		
	8 urbūmi	Elektroenerģija	-	-	-

Gala redakcija

SIA "Jēkabpils ūdens"/ Ūdensapgāde	Atdzelzošanas stacijas – 3	Elektroenerģija	2 neatkarīgi pieslēgumi un ģenerators	2 pazemes rezervuāri – 2000 m ³ (4-5 h nodrošina)	Degvielas tvertne ģeneratoram; Cisterna dzeramajam ūdenim 3 m ³ ; Materiālās rezerves remontdarbu veikšanai tiek uzturētas pastāvīgi
	1 urbums (ciemats Brodi)	Elektroenerģija	-	-	-
SIA "Jēkabpils ūdens"/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	2 neatkarīgi pieslēgumi	-	Hidrodinamiska automašīna asenizācijas cisternas
SIA "Jēkabpils Siltums"/ Siltumapgāde	4 katlu mājas, siltumtīkli	Gāze un šķelda	Šķelda un gāze	-	Materiālās rezerves remontdarbu veikšanai tiek uzturētas pastāvīgi
	Dārzu ielas katlumāja	Šķelda un gāze	-	-	-
	Celtnieku ielas katlumāja	Gāze un šķelda	-	-	-
	Centrālā katlumāja	Šķelda un gāze	Šķelda un gāze Elektroenerģijas neatkarīgs pieslēgums	Šķeldas rezerve vidēji 7 dienas	-
	Egļu ielas katlumāja	Tikai gāze	-	-	-
SIA "Pils rajona Namu pārvalde"/ Siltumapgāde	Katlumāja	Šķelda	Malka	10 dienas	50 kW ģenerators; Rokas mazais ģenerators 4,5 kW (abi ģeneratori pārvietojami uz piekabes)
SIA "Pils rajona Namu pārvalde"/ Ūdens attīrīšanas iekārtas	2 gabali	Elektroenerģija	-	1 m ³	-
SIA "Pils rajona Namu pārvalde"/ Notekūdeņi	-	Elektroenerģija	-	-	Sūkņi 2 (tā darbināšanai izmanto ģeneratoru)
SIA "Jēkabpils Namu pārvalde"/ Siltumapgāde	-	-	-	-	3,5 kW ģenerators
SIA "Jēkabpils Namu pārvalde"/ Ūdensapgāde	Spiediena paaugstināšanas sūkņi	Elektroenerģija	-	-	-

Gala redakcija

SIA "Jēkabpils Namu pārvalde"/ Notekūdeņi	-	-	-	-	Ūdens sūknis
Viesītes pilsētas pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Viesītes pilsēta, Viesītes pag., Elkšņu pag., Rites pag., Saukas pag.)					
SIA "Viesītes komunālā pārvalde"/ Ūdensapgāde	5 urbumi	Elektroenerģija	-	-	-
	Atdzelžošanas stacija	Elektroenerģija	-	-	Generators tikai Viesītes pilsētā
SIA "Viesītes komunālā pārvalde"/ Notekūdeņi	NAI Viesīte	Elektroenerģija	Ģenerators	-	Divas vakuumcisternas 10 m ³ un 5 m ³
SIA "Viesītes komunālā pārvalde"/ Siltumapgāde	Viesītes katlu māja	Malka, šķelda	-	3 -10 dienas	-
Aknīstes pilsētas pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Aknīstes pilsēta, Aknīstes pag., Asares pag., Gāršenes pag.)					
SIA "Aksnītes Pakalpojumi"/ Ūdensapgāde	2 urbumi katrā vietā	Elektroenerģija		Tvertne Aknīstē (24 h)	Generatori stacionārie. Pārvietojami. Materiālās rezerves.
SIA "Aksnītes Pakalpojumi"/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija			Kompresors. Sūknis. Vakuumcisterna.
SIA "Aksnītes Pakalpojumi"/ Siltumapgāde	Katlu māja	Šķelda			Elektroenerģijas neatkarīgs pieslēgums.
Salas pagasta pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Salas pag., Sēlpils pag.)					
SIA "Vīgants"/ Ūdensapgāde	Urbumu skaits	Elektroenerģija	-	Ūdenstorpi ciematos (vairākas stundas)	3 kW ģenerators
	Atdzelžošanas stacija	Elektroenerģija	-	-	-
SIA "Vīgants"/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	-	-	-
SIA "Vīgants"/ Siltumapgāde	Katlu mājas (modultipa 7 gb.)	Gāze	Elektroenerģijas neatkarīgs pieslēgums	-	-
Mežāres pagasta pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Atašienes pag., Vīpes pag., Mežāres pag.)					
Atašienes pag. pārv. saimniecības vadītājs, Vīpes pag. pārv. saimniecības	Urbums Mežāre	Elektroenerģija	-	Ūdenstornis 48 h rezerve	-

Gala redakcija

vadītājs/ Ūdensapgāde					
Atašienes pag. pārv. saimniecības vadītājs, Vīpes pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	-	-	-
Atašienes pag. pārv. saimniecības vadītājs, Vīpes pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Siltumapgāde	Katlu māja Mežārē	Malka	-	-	Ģenerators
Kūku pagasta pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Kūku pag., Variešu pag., Krustpils pag.)					
Kūku pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Ūdensapgāde	7 urbumi	Elektroenerģija	-	-	-
	3 atdzelžošanas stacijas	Elektroenerģija	2 ģeneratori pārvietojami (mazjaudīgi). Cisterna.	-	-
Kūku pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Notekūdeņi	3 notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	Stacionārs ģenerators Kūkās	-	-
Kūku pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Siltumapgāde	Katlu māja Kūkās	Šķelda	Malka	-	-
	Mazās katlumājas	Granulas, malka	-	-	-
Variešu pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Ūdensapgāde	3 urbumi	Elektroenerģija	-	-	-
	3 atdzelžošanas stacijas	Elektroenerģija	-	-	-
Variešu pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas Varieši	Elektroenerģija	-	-	Ģenerators stacionārs. Sūknis pārvietojams.
	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas Antūži	Elektroenerģija	-	-	-
Variešu pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Siltumapgāde	Katlu māja Varieši	Malkas apkure	-	-	Pārvietojams ģenerators 1 gb.
Krustpils pag. pārv.	1 urbums Spuģēni	Elektroenerģija	Pārvietojams ģenerators 1 gb.	-	-

Gala redakcija

saimniecības vadītājs/ Ūdensapgāde	Ūdens atdzelžošanas stacijas	Elektroenerģija	-	-	-
Krustpils pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	-	-	-
Krustpils pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Siltumapgāde	Katlu māja	Malka, šķelda	-	-	Pārvietojams ģenerators 1 gb.
Ābeļu pagasta pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Ābeļu pag., Dunavas pag., Dignājas pag.)					
Dunavas pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Ūdensapgāde	1 urbums	Elektroenerģija	-	Ūdenstornis Dunava vairākām stundām	Ģenerators 1 gb.
Dunavas pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	-	-	-
Dunavas pag. pārv. saimniecības vadītājs/ Siltumapgāde	Katlu māja (2 katli)	Malka	-	-	Ģenerators 1 gb.
Dignājas pag. pārv. saimniecības	-	-	-	-	-
Zasas pagasta pārvalde (pārvaldāmā teritorija: Zasas pag., Rubenes pag., Kalna pag., Leimaņu pag.)					
Zasas, Rubenes, Kalna, Leimaņu pagastu pārv. saimniecības vadītāji/ Ūdensapgāde	Urbums	Elektroenerģija	-	-	-
Zasas, Rubenes, Kalna, Leimaņu pagastu pārv. saimniecības vadītāji/ Notekūdeņi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Elektroenerģija	-	-	-
Zasas, Rubenes, Kalna, Leimaņu pagastu pārv. saimniecības vadītāji/ Siltumapgāde	Katlu māja	-	-	-	-

4. Risku pārvaldības Rīcību plāni

Jēkabpils novada risku pārvaldības Rīcību plāni ir sagatavoti pamatojoties uz Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu, citu dokumentu analīzi un iegūtajiem secinājumiem tematiskajās darba sanāksmēs ar pašvaldību pārstāvjiem.

Rīcības plāni ir izstrādāti kā risku pārvaldības aktīvo rīcību algoritmi, kuri definēs principus, pēc kuriem katrā no situācijām pašvaldība pieņem lēmumus, piesaista resursus un nodrošina sadarbību ar operatīvajiem dienestiem. Tie detalizē Jēkabpils CAP ietvertos pasākumus.

Kopumā ir sagatavoti sekojoši rīcību plāni:

- (1) Rīcības plāns plūdu vai palu draudu pārvaldībai.
- (2) Rīcības plāns upju piesārņojuma gadījumiem.
- (3) Rīcības plāns bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumu risku pārvaldībai.
- (4) Rīcības plāns bīstamo kravu auto pārvadājumu risku pārvaldībai.
- (5) Rīcības plāns paaugstinātas bīstamības objektu risku pārvaldībai.
- (6) Rīcības plāns avārijas maģistrālajos vados gadījumiem.
- (7) Rīcības plāns elektrības apgādes traucējumu gadījumiem.
- (8) Rīcības plāns komunālo objektu un infrastruktūras risku pārvaldībai.
- (9) Rīcības plāns ēku sabrukumu gadījumiem.

Katrs konkrētais Rīcības plāns ietver sekojošu struktūru:

- apdraudējuma raksturojumu;
- kritērijus draudu līmeņa noteikšanai;
- nepieciešamos resursus;
- trīs veida pasākumus – preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus.

Pakalpojuma līguma ietvaros sagatavoties detalizētie rīcību plāni ir pieejami pielikumā Nr.1 Rīcību plānu un to pielikumi. Turpinājumā ir vispārīgi sniegts pārskats par katra rīcību plāna saturu.

4.1. Rīcības plāns plūdu vai palu draudu pārvaldībai

Rīcības plānā raksturoti plūdu cēloņi un to radītais apdraudējums. Par galveno cēloni tiek pieņemts ledus sastrēgumu veidošanās. Rīcības plānā ir izveidota saite uz Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centra sagatavoto Latvijas plūdu riska un plūdu draudu karti.

Aktualizējot rīcības plānu, tajā tika iekļautas arī rīcības pretplūdu aizsargbūves avārijas gadījumā, kas agrāk nebija apskatītas. Rīcības plāns papildināts ar aplūstošo teritoriju zonējuma karti pretplūdu aizsargbūves avārijas gadījumos.

Nemot vērā to, ka plūdi ir prognozējams risks, rīcības plānos ir definēti 3 draudu līmeņi, kas ir saistītas ar draudu līmenim atbilstošas intensitātes monitoringa rīcībām. Katram draudu līmenim ir noteikti vairāki kritēriji, pēc kuriem to var konstatēt.

Rīcību plānā ir definēti galvenie resursu veidi, kas varētu tikt iesaistīti plūdu risku pārvaldībā un iedzīvotāju evakuācijā un atbildīgie dienesti.

Rīcības plāns ietver preventīvās rīcības, kas ir vērstas uz plūdu riska apzināšanu un gatavības novērtēšanu, rīcības gatavības nodrošināšanai, kas ietver nepieciešamo resursu uzturēšanu un periodisku riska pārvaldībā iesaistīto dienestu mācību organizēšanu, kā arī Civilās aizsardzības komisijas rīcību algoritmus plūdu riska iestāšanās gadījumos. Reagēšanas un seku likvidēšanas pasākumu algoritmi ir izstrādāti atsevišķi Teritoriju applūšanas gadījumiem un Dambja pārrāvuma draudu gadījumiem.

4.2. Rīcības plāns upju piesārņojuma gadījumiem

Rīcības plānā raksturoti upju piesārņojuma cēloņi un to radītais apdraudējums. Šādas avārijas iemesli ir ļoti plaši, sākot ar problēmām komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās un beidzot ar nesankcionētu ķīmisko vielu novadīšanu vidē. Diemžēl Latvijā ir reģistrēti visi identificētie iemesli. Šai avārijai var būt arī nacionāla un starptautiska līmeņa ārkārtas situācijas potenciāls.

Rīcības plānā galvenās aktivitātes ir vērstas uz iedzīvotāju apziņošanu un dzeramā ūdens apgādi.

4.3. Rīcības plāns bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumu risku pārvaldībai

Cauri Jēkabpils novadam lielos apjomos pa dzelzceļu tiek transportētas bīstamās kravas. Lielākā daļa no tām naftas produkti un sašķidrinātā naftas gāze. No ķīmiskajām vielām lielos daudzumos uz Ventspils ostu tiek transportēts amonjaks un akrilnitrils.

Rīcības plānā ir noteiktas zinātniski pamatotas ķīmisko vielu kaitīgās iedarbības līmeņi un aprēķināti to izplatības attālumi. Kaitīgās iedarbības zonas ir noteiktas biežāk pārvadātajām vielām, pieņemot, ka pilnībā izlīst viena dzelzceļa transporta cisterna. Atkarībā no vielas bīstamajām īpašībām ir aprēķinātas:

- ķīmisko vielu tvaiku toksiskās iedarbības attālumi;
- ugunsgrēku radītā siltuma starojuma attālumi;
- sprādzienu radītā apdraudējuma attālumi no pārspiediena un lidojošajām atlūzām;
- ugunsbīstamo vielu tvaiku sprādzienbīstamo koncentrāciju izplatības attālumi.

Balstoties uz aprēķinātajiem kaitīgās iedarbības attālumiem ir noteiktas arī apdraudētās zonas, kas mērogā pievienotas rīcību plānam. Dzelzceļa avāriju varbūtība nav ļoti augsta, taču avārijas seku apdraudējums ir ļoti liels. Cilvēku dzīvības ir apdraudētas vairāku simtu metru attālumā no avārijas vietas, bet evakuējamo cilvēku skaits varētu sasniegt vairākus tūkstošus.

Ķīmisko vielu noplūdes gadījumā CAK ir jārisina vairāki sarežģīti uzdevumi:

- jānovērtē apdraudētā teritorija;
- jānosaka iedzīvotāju informēšanas veidi;
- jāizstrādā teritorijas norobežošanas plāns;
- jāizstrādā cilvēku evakuācijas stratēģija;
- jāsaplāno cilvēku evakuācija;
- jāveic cilvēku evakuācija;
- jānodrošina evakuētās teritorijas apsardzība.

4.4. Rīcības plāns bīstamo kravu auto pārvadājumu risku pārvaldībai

Bīstamo kravu autopārvadājumos visbiežāk tiek transportēti naftas produkti un sašķidrinātā naftas gāze uz degvielas uzpildes stacijām. Šīs vielas var radīt:

- siltuma starojumu;
- sprādzienu rezultātā pārspiedienam un lidojošu atlūžu apdraudējumu;
- ugunsbīstamo vielu tvaiku sprādzienbīstamo koncentrāciju izplatību.

Rīcību plānos ir doti potenciāli iespējamo avāriju kaitīgās iedarbības izplatības attālumi un noteiktas apdraudētās zonas, ievērojot tos pašus principus, kā bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos. Autocisternas avārijas apjomi ir nedaudz mazāki par dzelzceļa cisternas avārijām, bet avārijas rezultātā apdraudētās zonas tik un tā ir pietiekami lielas un var radīt grūtības ātrai avārijas situācijas lokalizācijai un efektīvai cilvēku aizsardzībai.

4.5. Rīcības plāns paaugstinātas bīstamības objektu risku pārvaldībai

Jēkabpils novadā darbojas 11 paaugstinātas bīstamības objekti. Lielākā daļa no tiem ir degvielas uzpildes stacijas. 10 no paaugstinātas bīstamības objektu darbība saistīta ar sašķidrināto naftas gāzi. Visiem paaugstinātas bīstamības objektiem ir jābūt izstrādātiem un ar VUGD saskaņotiem saviem CA plāniem, kas ir jāiesniedz pašvaldībā. Uz projekta realizācijas brīdi Jēkabpils novada rīcībā bija tikai 5 paaugstinātas bīstamības objekta CA plāns.

Ņemot vērā to, ka degvielu noplūdes klientu automašīnu uzpildes procesā var izraisīt nelielus ugunsgrēkus DUS teritorijā, naftas produktu uzglabāšanas tvertnes ir izvietotas pazemē, bet gāze uzglabā tvertnēs, kuru tilpums ir mazāks par 30 m³, projektā ap DUS-iem ir noteiktas apdraudētās zonas, ko rada degvielas piegādes autotransporta avārijas (autocisternu ietilpīga ir lielāka par atsevišķu uzglabāšanas tvertņu ietilpību).

Glābšanas dienestiem un CA sistēmai lielākais izaicinājums avārijās objektos, kuros ir izvietotas SNG tehnoloģiskās iekārtas, ir nepieļaut SNG rezervuāru pārkaršanu, kas var izraisīt ugunslodes ugunsgrēku. Tā var attīstīties, ja SNG rezervuārs zināmu laiku tiek karsēts. Šādas avārijas rezultātā cilvēku dzīvība ir apdraudēta vairāk nekā 500 metru attālumā no eksplodējošā SNG rezervuāra. Lai izvairītos no lieliem cilvēku upuriem, pašvaldības policijas un valsts policijas darbiniekiem, ir nekavējoši jābrīdina tuvumā esošie cilvēki un tie jāattālina drošā attālumā.

Izstrādājot Jēkabpils novada CA plāna Rīcības paaugstinātas bīstamības objektu avāriju gadījumos, tika ņemts vērā, ka avārijas lokalizācijas darbus uzsāks objekta darbinieki atbilstoši savā CA plānā noteiktajām rīcībām, bet VUGD atbilstoši savai iekšējai kārtībai. Jēkabpils novada CAK atbildība iestājas gadījumos, kad ir jāpiesaista pašvaldības policija cilvēku informēšanai lielā teritorijā un jāveic cilvēku evakuācija.

4.6. Rīcības plāns avārijas maģistrālajos vados gadījumiem

Jēkabpils novada teritoriju šķērso AS “Conexus Baltic Grid” maģistrālais gāzes vads un SIA “LatRosTrans” maģistrālais naftas produktu cauruļvads. Maģistrālajam gāzes vadam “Rīga-Daugavpils” ir viens atzars “Dīķeris Aiviekste”, kas ir izveidots, kā rezerves cauruļvads Aiviekstes šķērsojumam. Jēkabpils tuvumā ir izvietota gāzes regulēšanas stacija “GRS Jēkabpils”.

Rīcību plānā ir dotas gāzes strūkļas ugunsgrēka radītā siltuma starojuma izplatības attālumi avārijām uz maģistrālā gāzes vada, gāzes vada atzarā uz “GRS Jēkabpils” un GRS

tehnoloģiskajās iekārtās. Lielākie attālumi ir iespējami maģistrālā gāzes vada avārijas gadījumā.

Savukārt maģistrālā naftas produktu vada avārijas gadījumā pamatā ir sagaidāms grunts un virsūdeņu piesārņojums ar naftas produktiem. Ņemot vērā to, ka dīzeļdegvielas aizdegšanās varbūtība ir ļoti niecīga, siltuma starojuma izplatības aprēķini projekta ietvaros nav veikti.

4.7. Rīcības plāns elektrības apgādes traucējumu gadījumiem

Elektroapgādes pārtraukuma gadījumā tiks pilnībā vai daļēji paralizēta daudzu komunālo pakalpojumu sniegšana:

- siltumapgāde;
- dzeramā ūdensapgāde;
- notekūdeņu novadīšana un attīrīšana.

Ilgstošu elektroapgādes pārtraukumu gadījumi būtiski ietekmēs arī daudzu saimnieciskās darbības, lauksaimniecības un sabiedrisko objektu darbību. Jēkabpils novada CAK galvenais uzdevums ir komunicēt ar AS “Sadales tīkls” atbildīgajiem darbiniekiem par plānotajiem elektrības apgādes atjaunošanas termiņiem, apzināt prioritāros objektus, kurus vajadzētu apgādāt ar pārvietojamiem elektrības ģeneratoriem.

4.8. Rīcības plāns komunālo objektu un infrastruktūras risku pārvaldībai

Projekta ietvaros ir aktualizēti Rīcības plāni avārijām sekojošos komunālās infrastruktūras objektos:

- siltumapgādes objektos;
- dzeramā ūdens apgādes objektos;
- notekūdeņu attīrīšanas iekārtās.

Centralizētās siltumapgādes objektu darbības pārtraukumu pamatā var izraisīt dažādas tehniskas problēmas. Īslaicīgi siltumapgādes traucējumi samazina iedzīvotāju sadzīves ērtības un var ietekmēt skolu, bērnu dārzu un citu sabiedrisko iestāžu darbību. Savukārt ilglaicīgi siltumapgādes traucējumi ziemā liela sala apstākļos var apdraudēt siltumapgādes sistēmas drošību. Projekta ietvaros ir apzināti visi centralizētās siltuma apgādes objekti Jēkabpils novadā.

Dzeramā ūdens apgādes traucējumus arī var izraisīt pamatā dažādi tehniska rakstura bojājumi. Lielākie dzeramā ūdens apgādes objekti ir nodrošināti ar stacionāriem elektro

ģeneratoriem, kas nodrošinātu ūdens apgādi elektrības pārtraukuma gadījumos. Uz mazajām apdzīvotajām vietām, elektrības pārtraukuma gadījumos ir iespējams pievest Jēkabpils novada CAK rīcībā esošos mobilos elektrības ģeneratorus. Projekta ietvaros ir apzināti visi centralizētās ūdens apgādes objekti Jēkabpils novadā un noteikti vārīgākie, kuriem ir mazākā rezervēšanās iespēja. Nelielām apdzīvotajām vietām ir iespējams pievest dzeramo ūdeni ar specializēto transporta cisternu.

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu bojājumi var radīt ne tikai sadzīves neērtības, bet arī vides piesārņojumu. Notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģisko procesu norisi var ietekmēt tehnoloģiskā procesa neievērošana. Savukārt paaugstināts notekūdeņu piesārņojums var nogalināt baktērijas, kā rezultātā notekūdeņu attīrīšanas process uz zināmu laiku var pilnībā apstāties un vidē tiks novadīti neattīrīti notekūdeņi. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas var apdraudēt arī palu un plūdu ūdeņi.

Visu komunālo objektu un to infrastruktūras avāriju gadījumos pamatā darbosies pašvaldības komunālie dienesti un līgumorganizācijas. Jēkabpils novada CAK tiks iesaistīta iedzīvotāju informēšanā un evakuācijā.

4.9. Rīcības plāns ēku sabrukumu gadījumiem

Ēku sabrukumu var izraisīt ēkas konstruktīvo elementu nestspējas zudums, gāzes sprādziens un tādi ārējie faktori, kā viesuļvētras, krītoši koki un no ceļa nobraucis autotransports. Ēku sabrukuma gadījumos ar cilvēku glābšanu un izdzīvojušo meklēšanu pamatā nodarbosies VUGD darbinieki. Jēkabpils novada CAK uzdevums būs specializētās tehnikas piesaiste, cilvēku evakuācija, izmitināšana un psiholoģiskās palīdzības nodrošināšana.

4.10. CA komisijas mācības

Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas (CAK) mācības tika organizētas kā teorētiskas galda mācības, kurās CAK dalībnieki, atbilstoši darba uzdevumā sniegtajam aprakstam, analizēja notikušu katastrofu, pieņēma lēmumus par nepieciešamajām rīcībām un deva rīkojumus atbildīgajiem dienestiem.

Mācībās tika izskatīta avārija bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos ar ķīmiskās vielas noplūdi.

Mācību uzdevums tika izskatīts divās daļās, kur pirmajā savas rīcības un gatavību apliecināja Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, bet otrajā - Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas locekļi.

Mācības tika filmētas, lai šo materiālu varētu izmantot atkārtotām CAK locekļu un atbildīgo personu apmācībām.

Mācību uzdevums:

- Raksturot apdraudējumu.
- Noteikt apdraudēto zonu.
- Izstrādāt cilvēku informēšanas tekstu.
- Noteikt cilvēku informēšanas veidu.
- Novērtēt cilvēku informēšanai pieejamos resursus.
- Izstrādāt uzdevumu cilvēku informēšanai.
- Noteikt evakuācijas stratēģiju.
- Novērtēt evakuējamo cilvēku skaitu.
- Novērtēt nepieciešamos resursus cilvēku evakuācijai.
- Noteikt cilvēku pulcēšanās vietas.
- Izstrādāt cilvēku evakuācijas organizāciju – kurš, ko dara.

Mācību rezultāti

Mācību rezultātā tika secināts, ka Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas gatavība ķīmisko avāriju gadījumiem kopumā ir vērtējama, kā vāja. Uzdevuma izpildes laikā netika izmantota informācija no pašvaldības civilās aizsardzības plāna un citiem ar civilo aizsardzību saistītiem informācijas avotiem, tai skaitā kartogrāfiskais materiāls. Tika sniegta neprecīza informācija par apdraudējuma potenciālu izskatītajā avārijā, kā arī netika novērtēti pieejamie resursi plānoto uzdevumu izpildei. Vairāki no pieņemtajiem lēmumiem varēja novest pie iedzīvotāju veselības un dzīvības apdraudējuma.

Pēc mācībām tika ieteikti šādi CAK darbības efektivitātes pilnveides pasākumi:

- CAK locekļiem nepieciešams rūpīgāk iepazīties ar CA plānā iekļauto informāciju un rīcību algoritmiem;
- CAK mācības jāorganizē regulāri, lai panāktu augstāku izpratni par iespējamajiem apdraudējumiem un nodrošinātu maksimāli efektīvu CAK darbību, risku iestāšanās gadījumos;

- Pārdomāt iespēju celt pašvaldības kapacitāti CA jomā, uzturot 2 darbiniekus, kuri riska iestāšanās gadījumā spētu ātri informēt CAK par CA plānā iekļauto informāciju;
- Uzsākt CA sistēmai svarīgās informācijas ievadi un uzturēšanu ģeotelpiskās informācijas sistēmas modulī;
- Izskatīt iespēju Jēkabpils novada pašvaldībā apgūt kādu no ķīmisko vielu avāriju modelēšanas datorprogrammām;
- Rosināt VUGD centralizēti apgūt un lietot ķīmisko vielu avāriju modelēšanas datorprogrammas avārijas seku izplatības novērtēšanai un prognozēšanai.

5. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam un sabiedrības izglītošanai

5.1. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam

Vadlīnijas apraksta iekārtu pārbaužu veikšanas dokumentēšanas un aktuālās informācijas uzturēšanas principus, kā arī apraksta principus kā tiek noteikta atbildība un nodrošināti atbilstoši speciālisti darbam ar iekārtām. Iespēju robežās ir identificēts līdzīgām iekārtām kopīgi pārbaužu parametri un definētas vienādas prasības pārbaužu veikšanai, tai skaitā periodiskumam.

5.1.1. Civilās aizsardzības vajadzībām piesaistāmo resursu veidi

Apdraudējuma situācijas pārvarēšanai nepieciešamā aprīkojuma un resursu nepieciešamību, daudzumu nosaka pašvaldības Civilās aizsardzības plānā, balstoties uz identificēto risku, tā izpausmēm un seku apjomu.

Kritiskās infrastruktūras objekti izstrādā avāriju novēršanas plānus un nosaka nepieciešamos resursus to darbības nepārtrauktības nodrošināšanai, pieejamās materiālās rezerves, un iesniedz Civilās aizsardzības komisijas vadītājam vai pašvaldības civilās aizsardzības speciālistam.

Aprīkojuma un resursu sarakstu grupē pēc pielietojuma veida:

- evakuācijas transports (autobusi, mikroautobusi, vielās automašīnas);
- kravas transportlīdzekļi;

- celtniecības tehnika un aprīkojums (ekskavatori, buldozeri, mini ekskavatori (*bobcat* tipa), ekskavatori, celtņi, pacelšanas grozi, kompresori, iekrāvēji, teleskopiskie iekrāvēji; apgaismojuma lampas, pārnēsājams apgaismojums);
- meža un dārza tehnika un aprīkojums (riteņtraktori, piekabes, motorzāģi);
- ūdens transports (motorlaivas, kuteri, airu laivas);
- cits specializēts transports (kvadracikli u.c., pārvietojamas dzeramā ūdens cisternas);
- informācijas sniegšanas, apziņošanas un trauksmes izziņošanas aprīkojums (trauksmes sirēnas, pašvaldības mājaslapa, pašvaldības policijas operatīvais transports ar skaļruņiem);
- elektroģeneratori (stacionāri, pārvietojami);
- atkritumu savākšanas transports un aprīkojums (ielu tīrītāji, atkritumu apsaimniekošanas tehnika un laukumi, vakuumbisternas, atkritumu maisi, smilšu maisi);
- sūkņi (ūdenssūkņi, notekūdeņu sūkņi, dziļurbumu sūkņi, u.c.);
- citi resursi, kas ir noteikti, identificējot risku.

5.1.2. Civilās aizsardzības plānā iekļauto resursu piederība

Pašvaldības Civilās aizsardzības plānā iekļauto tehnisko līdzekļu un citu resursu piederība:

- pašvaldības resursi;
- pašvaldības kapitālsabiedrību resursi;
- citu juridisku personu rīcībā esoši resursi, ar kuriem ir noslēgta vienošanās, par resursu izmantošanu apdraudējuma pārvarēšanas gadījumā.

5.1.3. Aprīkojuma pārbaudes un uzturēšana darba kārtībā

Aprīkojuma pārbaudes un uzturēšanu darba kārtībā nodrošina iekārtas valdītājs, saskaņā ar iekārtas tehnisko reglamentu, ekspluatācijas rokasgrāmatu. Iekārtas Valdītājs var norīkot atbildīgo personālu iekārtu un tehnikas uzturēšanā. Iekārtas pārbaudes, apkopes reģistrē žurnālā.

Iekārtu pārbaudes, apkopes intervālu nosaka, vadoties no ražotāja noteiktajiem apkopju periodiem, iekārtas lietošanas noslodzes (nostrādātās motorstundas, km utt.).

Transportlīdzekļiem un traktortehnikai veic normatīvajos tiesību aktos noteiktās ikgadējās pārbaudes (bīstamo iekārtu pārbaudes – kravas celtni, kuru celbspēja ir $\geq 1t$, pacelāji cilvēku celšanai augstumā virs 3 metriem, transportlīdzekļu, traktortehnikas, piekabju un mototehnikas tehniskā apskate).

Sūkņu un ģeneratoru pārbaudes veic, vadoties atbilstoši ražotāja ekspluatācijas instrukcijai. Apkopes un pārbaudes intervālus var plānot periodiski un noteikt veicamos darbus noteiktā apsekošanas periodā (ikdienas pārbaudes, iknedēļas pārbaudes, mēneša pārbaudes, ikgadējās pārbaudes).

Iekārtas, kuras ir paredzēts izmantot avārijas gadījumā (piem., elektroenerģijas pārtraukums) nodrošina ar pastāvīgu rezerves degvielas un citu nepieciešamo izejvielu uzkrājumu (piem., eļļas), darbam vismaz 24 h. Degvielas uzkrājumu ik pa laikam nomaina, lai nodrošinātu tās kvalitāti. Piemēram, dīzeļdegvielas kvalitātes pasliktināšanas var sākties jau pēc vairākām nedēļām.

5.1.4. Tehnikas un citu resursu datu bāzes uzturēšana

Pašvaldība norīko atbildīgo personu, kura regulāri uztur un aktualizē Civilās aizsardzības plānā ietvertu pašvaldības, pašvaldības iestāžu un kapitālsabiedrību, kā arī komersantu tehnisko iekārtu datu bāzi. Reizi pusgadā, ja atbildīgā persona aktualizē resursu pieejamību, vai biežāk, ja ir informācija par iespējamu apdraudējumu vai izmaiņām resursu nodrošināšanā. Resursu pieejamību un gatavību ekspluatācijas darbiem.

5.1.5. Resursu lietošana un apmācība

Pašvaldības iestādes un pašvaldības kapitālsabiedrības atbildīgās personas nodrošina nodarbinātā, kurš strādā ar iekārtu vai transportlīdzekli atbilstību, kvalifikāciju, medicīniskās pārbaudes saskaņā ar normatīvo tiesību aktu prasībām.

Pašvaldības iestādes un pašvaldības kapitālsabiedrības atbildīgās personas veic personāla apmācību darba drošības, civilās aizsardzības un darba pienākumu veikšanai. Iekārtas valdītājs nodrošina nepieciešamos individuālās aizsardzības līdzekļus iekārtu apkalpošanai atbilstoši darba vides risku vērtējumam.

5.2. Rekomendācijas sabiedrības izglītošanai

5.2.1. Esošā situācija sabiedrības izglītošanas jomā Jēkabpils novadā

Jēkabpils novadā jau šobrīd tiek veikti vairāki pasākumi Jēkabpils novada iedzīvotāju izglītošanai saistībā ar civilo aizsardzību.

Jēkabpils novada mājaslapā sadaļā “Jaunumi” tiek apkopota visa aktuālā un jaunākā informācija par notikumiem Jēkabpils novadā. Vienas dienas laikā vidēji tiek reģistrēti aptuveni 5 aktuālie jaunumi. Šajā sadaļā tiek ievietoti arī informatīvi raksti: “Aktuālā informācija par ūdens līmeni Daugavā”, “Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests informē!”, kuros sniegta aktuālā informācija, par ūdens līmeņa celšanos Daugavā, ledus sakustēšanos un iespējamām plūdu vai palu draudiem. Savukārt sadaļā “Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests informē!” tiek sniegta informācija par drošības pasākumiem un atgādinājumiem par rīcību, lai izvairītos no nelaimes gadījumiem.

Jēkabpils novada mājaslapā norādītā informācija daļēji tiek pārpublicēta arī šādos sociālajos tīklos: *Twitter*, *Facebook*, *Instagram*, *YouTube*, *Linkedin* un *Draugiem*, tādējādi informējot arī gados jaunāku sabiedrības daļu. Tāpat Jēkabpils novadā ir pieejami 2 vietējie novada laikraksti: Jēkabpils novada vēstis, kas ir Jēkabpils novada pašvaldības informatīvais izdevums, un Brīvā Daugava. Jēkabpils novada vēstis iznāk reizi mēnesī. Brīvā Daugava iznāk latviešu un krievu valodās trīs reizes nedēļā — otrdienās, ceturtdienās un sestdienās. Jēkabpils novadā ir pieejama arī sava televīzija – Vidusdaugavas televīzija.

Jēkabpils novada mājaslapā ir ievietots aktuālais Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns, kas pieejams šeit: <https://www.jekabpils.lv/lv/civilas-aizsardzibas-plans>.

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests Jēkabpils daļa katru gadu veic ugunsdrošības prasību ievērošanas neplānotās pārbaudes noteiktās objektu grupās atbilstoši to bīstamībai un nozīmei, kas skar ne tikai ražošanas un ugunsbīstamos objektus, bet arī publisko un dzīvojamo sektoru. Papildus tiek reaģēts arī uz iesniegumiem, sūdzībām vai citā veidā saņemto informāciju par iespējamām ugunsdrošību prasību pārkāpumiem un kur tiek veiktas neplānotas pārbaudes.

Jēkabpils novada skolās Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests kopā ar pašvaldību nodrošina ikgadējas interaktīvas ugunsdrošības apmācības visu klašu skolēniem.

5.2.2. Pieejamās vadlīnijas par sabiedrības gatavību ārkārtas situācijām

Informācija par atbildīgo personu, iestāžu un iedzīvotāju gatavību un rīcībām sabiedrībai ir pieejama Valsts civilās aizsardzības plānā⁸, kas apstiprināts 2020. gada 26. augustā un Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānā, kā arī dažādās rekomendācijās un vadlīnijās, kas pieejamas valsts un pašvaldību mājaslapās.

Jēkabpils novada agrīnās brīdināšanas sistēmā ietilpst:

- Jēkabpils novada pilsētās un pagastos izvietotās trauksmes sirēnas;
- pašvaldības institūciju trauksmes un apziņošanas iekārtas;
- elektroniskie plašsaziņas līdzekļi (radio (Latvijas radio kanāli, radio SWH, radio Skonto), televīzija (Latvijas televīzijas kanāli LTV1 un LTV7, Vidusdaugavas televīzija);
- raidorganizācijas un elektronisko sakaru komersanti (dažādi interneta portāli, kabeļtelevīzijas, citi televīzijas kanāli un radio stacijas, kuri izmanto interneta un satelīta sakaru risinājumus, kas veido satura programmas, veic retranslāciju, kā arī mobilo sakaru operatori);
- citi inženiertehniski risinājumi, kas spēj nodrošināt agrīno brīdināšanu (piemēram, operatīvie hidrometeoroloģiskie novērojumu tīkli).

Lēmumu par agrīnās brīdināšanas sistēmas iedarbināšanu Jēkabpils novadā nosaka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta teritoriālās struktūrvienības vadītājs. Vienlaikus ar trauksmes sirēnu ieslēgšanu elektroniskie plašsaziņas līdzekļi izziņo VUGD sniegto informāciju par katastrofu vai tās draudiem un iedzīvotāju rīcību attiecīgajā situācijā.

Informācija iedzīvotājiem par brīdināšanu un informēšanu katastrofas vai to draudu gadījumā ir pieejama arī VUGD izdotajā bukletā "Vai tu zini, kā rīkoties ārkārtas gadījumos?", kurš ir pieejams šeit: <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/1351/download>. Tajā apkopota visa nepieciešamā informācija par iespējamajiem avārijas veidiem un iedzīvotāju rīcībām konkrētos avārijas gadījumos.

Saskaņā ar Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu plūdu risks Jēkabpils novada pašvaldības teritorijā tiek vērtēts kā augsts risks ar augstu varbūtību. Aktuālo informāciju par plūdu apdraudējumu Jēkabpils novada pašvaldības Sabiedrisko attiecību un digitālās

⁸ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317006-par-valsts-civilas-aizsardzibas-planu>

komunikācijas nodaļa stundu laikā nodrošina Jēkabpils novada pašvaldības mājaslapā⁹. Savukārt reālu un jau kritisku plūdu draudu gadījumā Jēkabpils novada pašvaldības Vides, dabas resursu un civilās aizsardzības nodaļa un Pašvaldības policija nekavējoties informē potenciāli applūstošo teritoriju iedzīvotājus. Iedzīvotāji var ziņot par ūdens līmeņus izmaiņām un ledus kustību Jēkabpils novada upēs Jēkabpils novada pašvaldības Vides aizsardzības speciālistam pa tālruna numuru 25488605.

Aktuālā informācija par laikapstākļiem, tai skaitā, par ūdens līmeni un tās paaugstināšanos ir pieejama Valsts SIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” mājaslapā - <https://videscentrs.lv/gmc.lv/> un kartē - <https://bridinajumi.meteo.lv/>. Plūdu riska un plūdu draudu kartes ir atrodamas: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuverts/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes>. Savukārt informācija par sagatavošanos, paziņošanu un rīcībām plūdu gadījumos ir pieejama: <https://www.vugd.gov.lv/lv/pludi>. Šajos bukletos apkopota informācija par to, ko darīt, ja pastāv plūdu draudi, kā sagatavoties, lai mazinātu plūdu nodarītos kaitējumus, ko darīt un kam ziņot, ja plūdi sākušies negaidīti, kā sagatavoties evakuācijai un ko ņemt līdzi un kā sakārtot ārkārtas evakuācijas somu. Informācija par ārkārtas gadījumu evakuācijas somas saturu ir pieejama šeit: <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/2271/download>.

Kā otrs bīstamākais apdraudējuma risks Jēkabpils novadā ir ķīmisko vielu noplūde no dzelzceļa, it īpaši no Krustpils dzelzceļa stacijas, kas savieno 4 svarīgas dzelzceļa mezglu līnijas un kas var pārvadāt bīstamas ķīmisko vielu tranzīta kravas. Lēmumu par iedzīvotāju apziņošanu pieņem VUGD Zemgales reģiona brigādes Jēkabpils daļas komandieris, savukārt informāciju iedzīvotājiem par piesardzības pasākumiem sniedz Sabiedrisko attiecību un digitālās komunikācijas nodaļa sadarbībā ar Pašvaldības policiju.

Informācija par gatavību un rīcību bīstamas ķīmiskas vielas noplūdes gadījumos ir pieejama šeit: <https://www.vugd.gov.lv/lv/bistamo-kimisko-vielu-noplude-vai-radiacijas-avarija>.

Buklets “Kā rīkoties krīzes situācijā?” ir pieejams šeit: <https://www.jekabpils.lv/lv/jaunums/ka-rikoties-krizes-situacija-ieteikumi-bukleta-72-stundas>. Atsevišķi jāpiemin, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests ir izstrādājis vadlīnijas un prezentācijas skolēniem un jauniešiem par to, cik svarīgi ir rīkoties un kā rīkoties ārkārtas

⁹ Pieejams: <https://www.jekabpils.lv/lv>

situācijās. Informatīvi izglītojoši materiāli skolēniem un arī skolotājiem ir pieejami šeit: <https://www.vugd.gov.lv/lv/izglitojosi-materiali-berniem-un-jauniesiem>.

5.2.3. Priekšlikumi sabiedrības informēšanas un izglītošanas sistēmas pilnveidošanai

Lai uzlabotu jau esošo Jēkabpils novadā pieejamās informācijas nodrošināšanas kvalitāti aktuālo informāciju par gatavību rīcībām ārkārtas situācijās, civilo aizsardzību vai citu uz šīm jomām attiecināmu, informāciju sabiedrībai ieteicams attēlot, izmantojot sabiedrībai viegli uztveramus grafiskos elementus un/ vai vizuālos elementus.

Informācijas bukletus ieteicams nodrošināt, kā viegli pieejamus mājaslapā atsevišķā sadaļā, kas viegli atrodama mājaslapā. Piemēram, izveidot sadaļu “Drošība” vai “Ārkārtas gadījumi”, kura ir izvietota mājaslapas kreisajā vai labajā pusē un labi pamanāma lietotājam. Šajā sadaļā ieteicams nodrošināt informatīvos tālruņus un tīmekļa vietnes uz citām iestādēm un palīdzības sniedzējiem, tai skaitā uz Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, Neatliekamo medicīniskās palīdzības dienestu, pašvaldības policiju, Gāzes avārijas dienestu u.c. Tāpat šajā sadaļā ieteicams ievietot vadlīnijas un bukletus par sabiedrības informēšanu, gatavību un rīcību ārkārtas situācijām, kā arī aktuālo Jēkabpils novada pašvaldības civilo aizsardzības plānu.

Informācijas apkopojums par valstī pieejamām rekomendācijām sabiedrībai ir skatāms zemāk. Var ievietot arī interneta saites uz citām tīmekļa vietnēm, piemēram, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietnes sadaļu “Drošības padomi” (<https://www.vugd.gov.lv/lv/drosibas-padomi>), kur apkopota sabiedrībai nepieciešamā informācija par to kā sagatavoties ārkārtas situācijām pirms apdraudējuma, kāda ir rīcība apdraudējuma laikā, kā arī pēc apdraudējuma. Tāpat šajā sadaļā var apkopot informāciju par plūdu riskiem un informāciju, ko Jēkabpils novada pašvaldībai nodrošina Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests un citi operatīvie dienesti.

Labās prakses piemēri no citām Latvijas valsts pašvaldībām:

- Bauskas novada pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Palīdzības tālruņi avārijas situācijā” <https://www.bauska.lv/lv/jaunumi/kur-zvanit-avarijas-situacijas-gadijuma-8178>;
- Rīgas pilsētas pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Kā rīkoties ārkārtas gadījumos” <https://www.riga.lv/lv/arkartas-gadijumi>;
- Valmieras novada pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Sabiedrība/ Drošība” <https://www.valmierasnovads.lv/sabiedriba/sabiedribai/drosiba/>.

5.2.4. Sabiedrības aktīva iesaiste

Bez Jēkabpils novada pašvaldības mājaslapas uzlabošanas un teorētiskām zināšanām, ieteicams nostiprināt arī sabiedrības praktiskās iemaņas, tādējādi uzlabojot un nostiprinot sabiedrības spēju sagatavoties un rīkoties ārkārtējās situācijās.

Ieteikumi Jēkabpils novada iedzīvotāju praktisko iemaņu nostiprināšanai:

- Izveidot Jēkabpils novada Drošības dienu, kurā pastiprināti iedzīvotāji tiktu informēti par iespējamiem avārijas veidiem, gatavību ārkārtas situācijām un atbilstošu rīcību tajās;
- Veidot apmācību videomateriālus, kurus var viegli ievietot sociālajos tīklos un/ vai kurus iespējams pārraidīt arī vietējā Vidusdaugavas televīzijā;
- Sadarbībā ar operatīvajiem dienestiem veikt papildu atgādinājumus par iespējamu tuvojošos apdraudējumu, piemēram:
 - pirms plūdu un palu sezonas sākšanās,
 - mežu un kūdras ugunsgrēku bīstamību vasaras sausajā periodā,
 - kūlas ugunsgrēku bīstamību, kas īsā laika periodā var nodarīt lielus kaitējumus ne tikai videi, bet arī personas mantai un īpašumam,
 - kā arī par citiem apdraudējumiem, piemēram, bīstamo ķīmisko vielu noplūdi, ja notiek avārija uz dzelzceļa;
- Sadarbībā, piemēram, ar operatīvajiem dienestiem, rīkot seminārus, lekcijas vai praktiskās nodarbības dažādām Jēkabpils novada iedzīvotāju vecuma grupām;
- Veikt sabiedrības aptaujas vai interaktīvus uzdevumus, tā saņemot atgriezenisko saiti no iedzīvotājiem par tām zināšanām, kuras nepieciešams uzlabot nākamajās apmācībās.

5.2.5. Pašvaldības iedzīvotāju līdzdalība

Bez valsts un pašvaldību institūciju iesaistes pašvaldības civilās aizsardzības nodrošināšanā, iesaistīties var arī jebkura fiziska vai juridiska persona. Šādu juridiskas vai fiziskas personas iesaisti nosaka Ministru kabineta 2017. gada 7. marta noteikumi Nr. 131 “Noteikumi par juridiskās vai fiziskās personas resursu iesaistīšanu reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos vai ugunsgrēka dzēšanā, vai glābšanas darbos, kā arī tai radušos izdevumu un zaudējumu kompensācijas aprēķināšanas kārtību”. Noteikumi nosaka, ka juridisko un fizisko personu resursi, kas iesaistīti reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos, tiek kompensēti pilnā apjomā saskaņā ar šo noteikumu 2. pielikumā pievienoto iesniegumu.

Otra iespēja, kā Jēkabpils novada iedzīvotāji par iesaistīties un palīdzēt valsts un pašvaldību iestādēm ir:

- nepārtraukti sekot līdzi TV, radio un citos sociālos medijos par aktuālo informāciju un turpmāko rīcību apdraudējuma gadījumos;
- ieklausīties policijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta personāla sniegtajos paziņojumos pa skaļruņiem un izpildot tos;
- nekavējoties padot tālāk informāciju tuvākajiem kaimiņiem;
- neatteikt palīdzību tiem, kuriem tā ir nepieciešama;
- ja iespējams veikt evakuāciju, izmantojot savu personisko transportu un dodoties norādītajā virzienā;
- evakuācijas gadījumā ņemt līdzi personas apliecinājošus dokumentus, skaidru naudu, vērtslietas, pārtikas rezerves, dzeramo ūdeni un tikai nepieciešamo apģērbu.

6. Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā

Vadlīnijas ir izstrādātas:

- pamatojoties uz secinājumiem, kas gūti sagatavojot šī pakalpojuma līguma ietvaros risku pārvaldības Rīcības plānus Jēkabpils novadam;
- pamatojoties uz darba sanāksmē ar JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centra” (POIC) pārstāvjiem iegūto informāciju (sanāksmes (21.02.2022.) kopsavilkums un dalībnieku saraksts apskatāms dokumenta pielikumā). Jāuzsver, ka civilās aizsardzības sistēmas uzturēšana ir tikai viena no šī centra funkcijām, lai gan jāuzsver, ka centra ikdienas darbība ir nozīmīgs pamats efektīvas civilās aizsardzības jomas darbībai ārkārtas situācijās.

Vadlīnijas ir paredzētas Zemgales reģiona pašvaldībām civilās aizsardzības jomas pilnveidošanai pašvaldībās. Uzmanība ir vērsta uz diviem aspektiem, t.i., pirmkārt, civilās aizsardzības jomas pilnveidošanai pašvaldībās pēc administratīvi teritoriālās reformas, otrkārt, izvērtējums par operatīvā vadības/ informācijas centra izveidi Zemgales reģiona pašvaldībās, reģionā kopumā.

Pašvaldību sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisijām ir nozīmīga loma civilās aizsardzības sistēmā. To mērķis ir koordinēt pasākumus katastrofas un katastrofas draudu gadījumā, kā arī veicināt civilās aizsardzības jautājumu risināšanu, lai rūpētos par iedzīvotāju drošību.

Ņemot vērā administratīvi teritoriālo reformu (Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, kurš stājā spēkā 2020.gada 23.jūnijā), ir veikti grozījumi Ministru kabineta 2017.gada 26.septembra noteikumos Nr.582 „Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām”. Grozījumi nosaka pašvaldību sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisijas atbilstoši administratīvi teritoriālajam iedalījumam. Grozījumi saistīti ar to, ka pēc administratīvās teritorijas reformas ieviešanas pašvaldībām ir noteiktas jaunas administratīvās teritorijas - valstspilsētu pašvaldību teritorijas un novadu pašvaldību teritorijas, līdz ar to mainās arī administratīvo teritoriju robežas. Mainoties pašvaldību administratīvajām robežām, tiek noteiktas 37 pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas līdzšinējo 36 vietā.

Jēkabpils novads izveidojās 2021. gada jūlijā, administratīvi teritoriālās reformas rezultātā, apvienojot Aknīstes, Viesītes, Salas, Jēkabpils, Krustpils novadus un Jēkabpils pilsētu. Jēkabpils novada pašvaldības teritorijā ietilpst Jēkabpils, Viesītes un Aknīstes pilsētas, Atašienes, Mežāres, Kūku, Vīpes, Variešu Krustpils, Salas, Sēlpils, Ābeļu, Dignājas, Dunavas, Kalna, Leimaņu, Zasas, Rubenes, Aknīstes, Asares, Gārsenes, Viesītes, Elkšņu, Saukas un Rites pagasti.

Atbilstoši aktuālajai situācijai, 2021.gadā ir izstrādāts un apstiprināts jaunizveidotās administratīvās teritorijas “Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns”.

Ņemot vērā pakalpojuma līguma vienu no uzdevumiem, šajā nodaļā uzmanība ir veltīta sadarbībai ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā. Jānorāda, ka darba sanāksmē ar JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centra” (POIC), kā arī piedaloties Jēkabpils un Bauskas pašvaldību pārstāvjiem tika vienbalsīgi izteikts viedoklis par reģionāla mēroga operatīvā vadības/ informācijas centra nepieciešamību. Būtiski uzsvērt, ka līdzīga nostāja ir arī Latvijas Pašvaldību savienībai (LPS), kura 2020.gada 5.oktobra vēstulē LR Iekšlietu

ministrijai¹⁰ ir paudusi viedokli “uzskatām, ka nepieciešama diskusija par civilās aizsardzības (CA) komisiju darbības mērogu, vienojoties, ka CA komisijas tiek veidotas pēc reģionālajiem principiem - atbildību nosakot valsts pilsētām un reģioniem, vai pēc VUGD operatīvās vadības centra principiem”. Vienlaikus LPS vēstulē akcentē vēl vienu problēmjautājumu, t.i., nepieciešami uzlabojumi komunikācijai starp valsts un pašvaldību institūcijām, lai nodrošinātu efektīvu krīzes vadību ārkārtas situācijās.

Virzību uz reģionāla līmeņa civilās aizsardzības sistēmu kā nākamo attīstības posmu savā 2021.gada 5.februāra prezentācijā atspoguļo arī Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests¹¹.

Tabula Nr.4. CA reģionos (nākamais posms)

N.P.K.	Esošais tiesiskais ietvars (pašvaldība)	Iespējamais tiesiskais ietvars	
		Pašvaldība	Reģions
1.	Piedalīties civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā (likuma “Par pašvaldībām” 15.panta 18.punkts)	Piedalīties civilās aizsardzības pasākumu īstenošanā atbilstoši civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.	Piedalīties civilās aizsardzības pasākumu īstenošanā atbilstoši civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.
2.	Gādāt par savas administratīvās teritorijas pretplūdu pasākumiem (likuma “Par pašvaldībām” 15.panta 2.punkts)	Īstenot pasākumus, kas noteikti plūdu riska pārvaldības plānos. Minētos plānus izstrādā VSIA “Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (Ūdens apsaimniekošanas likuma 9.panta 14.punkts)	Koordinē un kontrolē plūdu riska pārvaldības plānos pašvaldībām uzdoto pasākumu īstenošanu.
3.	Katastrofas pārvaldīšanas koordinēšana (pašvaldības administratīvajā teritorijā, kuras saistītas ar ēku un būvju sabrukšanu, avāriju siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu vai kanalizācijas sistēmā): - novērtē risku;	Saglabājas esošais uzdevums	Nav jaunu uzdevumu

¹⁰ Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) 2020.gada 5.oktobra vēstule LR Iekšlietu ministrijai par likumprojektu “Grozījumi Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā”. Pieejams: https://www.lps.lv/uploads/docs_module/VSS-795.pdf

¹¹ Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests “Civilā aizsardzība”, 2021.gada 5.februāris. Pieejams: https://www.lps.lv/uploads/docs_module/2021_02_05_1_3_1_CA.pdf

	- pamatojoties uz risku novērtējumu, nosaka preventīvu, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus, izstrādā attiecīgās jomas attīstības plānošanas dokumentus; - pamatojoties uz risku novērtējumu, apzina un plāno resursus katastrofas pārvaldīšanai. <i>(civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 6.panta pirmās daļas 9.punkts, otrā daļa)</i>		
4.	Ierosina Ministru prezidentam pārņemt vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu <i>(Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 8.panta pirmās daļas 2.punkts)</i>	Ierosina administratīvajam reģionam pārņemt vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu	Pārņem vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu pēc pašvaldības ierosinājuma
5.	Nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, kā arī šo iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu un sociālo aprūpi <i>(Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 11.panta pirmās daļas 5.punkts)</i>	Saglabājas esošais uzdevums	Koordinē iedzīvotāju evakuāciju, ja tās īstenošana skar divas vai vairāk pašvaldības
6.	Piedalīties civilās aizsardzības mācībās un organizēt pašvaldības civilās aizsardzības mācības <i>(Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 11.panta pirmās daļas 7.punkts)</i>	Saglabājas esošais uzdevums	Piedalīties civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācībās. Koordinē reģiona mēroga civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācību plānošanu un organizēšanu (šajā gadījumā, jāprecizē Iekšlietu ministrijas kompetence Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 19.panta trešā daļa, tās kompetencē atstājot tikai valsts mēroga mācības)
7.	Sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas izveidošana un tās darbības nodrošināšana <i>(Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 11.panta ceturtās daļas 1. un 2. punkts)</i>	Civilās aizsardzības komisijas veido valstspilsētas, kuras darbojas uz valstspilsētas teritoriju un neietver reģiona teritoriju	Civilās aizsardzības komisijas veido administratīvie reģioni, kuri darbojas uz reģiona teritoriju un neietver valstspilsētu teritoriju

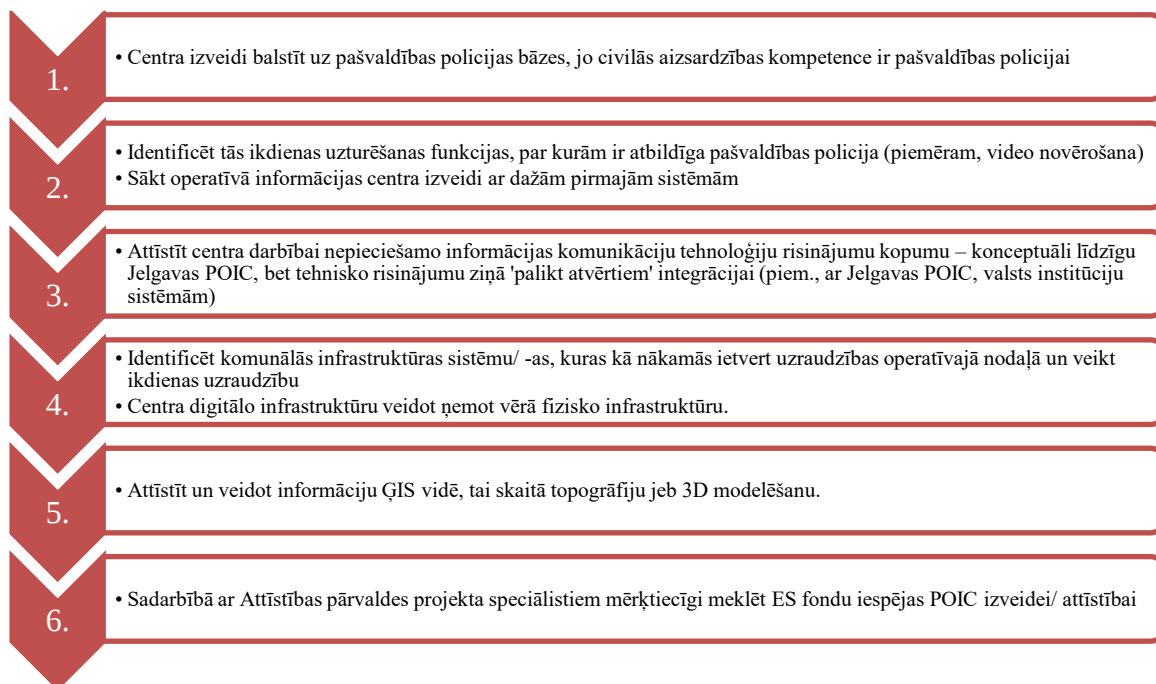
8.	Izstrādā sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānu (<i>Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas 11.panta ceturtās daļas 3. punkts</i>)	Civilās aizsardzības komisijas veido valstspilsētas, kuras darbojas uz valstspilsētas teritoriju un neietver reģiona teritoriju	Civilās aizsardzības komisijas veido administratīvie reģioni, kuri darbojas uz reģiona teritoriju un neietver valstspilsētu teritoriju
----	---	---	--

Galvenie iegūtie secinājumi par operatīvā informācijas centra izveidi Zemgales reģiona pašvaldībās:

- Civilā aizsardzība un ārkārtas situāciju pārvaldība pašvaldībās ir jāskata, jāveido ciešā sasaistē ar ikdienas sistēmu uzraudzību pašvaldībā, piemēram, video novērošanas kameras, ielu apgaismojuma sistēma, komunālās infrastruktūras tīkli ģeotelpiskās informācijas sistēmā, kā arī vienlaicīgi civilās aizsardzības jomai būtiskas informācijas uzraudzība kā interaktīva applūduma karte, u.c. Jelgavas POIC ir ap 16 dažādas sistēmas, kuras tiek uzraudzītas un kurām tiek sekots ikdienā līdzī. Centra pārstāvji ir pārliecināti, ka ikdienas sistēmu uzraudzība stiprina spēju reaģēt ārkārtas situācijā un operatīvi saprast, kurus speciālistus jāiesaista, vēl pirms CAK vai darba grupas sasaukšanas;
- Operatīvās informācijas centra izveidi pašvaldībās ir jāpilnina sākt veidot uz pašvaldības policijas bāzes un tam ir vairāki iemesli. Pirmkārt, civilās aizsardzības kompetence ir pašvaldības policijas ziņā. Otrkārt, pašvaldības policijas veido video kameru novērošanas sistēmas un tas ir labs pamats centra izveidei.
- Zemgales reģionā jau kopš 2010.gada mērķtiecīgi ir veidots JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs” (POIC) un iegūta nozīmīga pieredze un intelektuālā bāze šāda centra izveidei, darbībai. Projektā iesaistītie pārstāvji ir pārliecināti, ka katrā no Zemgales novada pašvaldībām nav nepieciešams veidot Jelgavai līdzvērtīgu centru, bet kopā ar Jelgavu veidot modulāru tīklojumu, t.i., katrā pašvaldībā pēc idejiski vienotiem principiem tiek veidots operatīvās informācijas centrs, ar primāro mērķi ikdienā uzraudzīt pašvaldības sistēmas, bet vienlaikus ir nodrošināta iespēja savienoties vienotā reģiona tīklā, īpaši civilās aizsardzības situācijās ar plašu ietekmi.
- Ņemot vērā, ka operatīvā informācijas centra izveidei ir nepieciešams politisks atbalsts, tad svarīgi ir sniegt skaidrojošu informāciju par ieguvumiem pašvaldībai

kopumā un konkrēti arī civilās aizsardzības jomai. Operatīvās informācijas centrs ir liels atbalsts civilās aizsardzības jomai.

Attēls Nr.5. Pirmie soļi operatīvā informācijas centra izveidē pašvaldībās:

Detalizēts JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centra” apraksts

Pašvaldības operatīvās informācijas centrs (POIC) uzsāka savu darbību 2011.gada 1.februārī kā JPPA „Pilsētsaimniecība” struktūrvienība, ar mērķi sekmēt sakārtotākas, tīrākas un drošākas pilsētas veidošanos, nodrošinot nepārtrauktu iedzīvotāju atbalsta tālruņa darbību un ātru informācijas apriti starp pilsētas apsaimniekošanas un operatīvajiem dienestiem. Kopš 2013.gada 1.septembra POIC pienākums ir uzturēt pašvaldības civilās aizsardzības sistēmu. No 2016.gada 1.februāra pašvaldības operatīvās informācijas centrs uzsācis darbu kā atsevišķa pašvaldības iestāde “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs”.

POIC ir Jelgavas valstspilsētas domes izveidota Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestāde, kura nodrošina pašvaldības civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas pasākumu veikšanu un iedzīvotāju, valsts un pašvaldības iestāžu, uzņēmumu, operatīvo dienestu (ugunsdzēsības un glābšanas dienests, neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests, Valsts

polīcija, zemessardze, u.c.) un kritiskās infrastruktūras uzturētāju sniegtās informācijas koordinētu apriti un tās analīzi. POIC atrodas pašvaldības izpilddirektora pakļautībā¹².

POIC funkcijas ir sekojošas:

- nodrošināt koordinētu informācijas apriti starp Centru un iedzīvotājiem, valsts un pašvaldības iestādēm, uzņēmumiem, operatīvajiem dienestiem un kritiskās infrastruktūras uzturētājiem, kā arī tās analīzi;
- nodrošināt pašvaldības civilās aizsardzības sistēmas uzturēšanu;
- veikt kritiskās infrastruktūras pārraudzības sistēmu uzraudzību un vadību;
- veikt kritiskās infrastruktūras uzturētāju sniegto datu ievadi vai apstrādi.

Lai izpildītu minētās funkcijas, POIC ir sekojoši detalizētāki uzdevumi:

- nodrošināt vienotu informācijas apriti par komunālajiem pakalpojumiem, dzīvojamo fondu, administratīvās teritorijas labiekārtošanu, sabiedrisko kārtību un sanitāro tīrību, valsts, pašvaldības un nozaru kritisko infrastruktūru, u.c. Koordinēt informācijas apstrādi, tas ir, informācijas reģistrēšanu, nodošanu sadarbības partneriem turpmākai rīcībai, informācijas iegūšanu par sadarbības partneru rīcību (darbu izpildes laika grafikiem, faktisko darba izpildi, situācijas risinājumu u.tml.), informācijas sniegšanu tās pieprasītājam;
- sadarboties un iesaistīt vienotajā informācijas aprites sistēmā komunālo pakalpojumu sniedzējus, kritiskās infrastruktūras uzturētājus, uzņēmumus u.c.;
- veikt informācijas apkopojumu un analīzi;
- uzraudzīt un vadīt kritiskās infrastruktūras pārraudzības sistēmas, tai skaitā nodrošināt saņemto datu digitālo ievadi un apstrādi;
- veikt ārkārtēju notikumu analīzi, izstrādāt prevencijas pasākumus un sagatavot ziņojumus Jelgavas sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijai;
- nodrošināt pašvaldības rezerves datu centra izvietojumu;
- koordinēt civilās aizsardzības pasākumus;
- piedalīties valsts civilās aizsardzības pasākumos;

¹² Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes "Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs" nolikums. Pieejams: https://www.jelgava.lv/files/15_5_pielikums_15k_poic_nolikums-2022.pdf

- ārkārtējās situācijās veikt nepieciešamās informācijas apkopošanu un sniegšanu Komisijai, valsts un pašvaldību iestādēm, iedzīvotājiem, uzņēmumiem, operatīvajiem dienestiem un kritiskās infrastruktūras uzturētājiem;
- veikt katastrofu, negadījumu un traumu gūšanas agrīno risku noteikšanu un iedzīvotāju iesaistīšanu šo risku prevencijas pasākumos;
- sadarboties ar valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem, lai veidotu, uzturētu un attīstītu viedo informācijas un komunikāciju tehnoloģiju risinājumu (infrastruktūras, aprīkojuma vai programmatūras izstrādi, testēšanu) ieviešanu Jelgavas valstspilsētā.

POIC mantu un finanšu līdzekļus veido pašvaldības budžeta līdzekļi, valdījumā nodotais pašvaldības nekustamais īpašums, nodotā vai iegādātā kustamā manta, ieņēmumi no ziedojumiem un dāvinājumiem, Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļi, u.c. ieņēmumi.

2019.gada otrajā pusē tika atklātas POIC renovētās kontaktcentra 8787 dispečeru un videonovērošanas telpas. Īstenojot Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2014.–2020.gadam projektu “Civilās aizsardzības sistēmas pilnveidošana Jelgavas un Šauļu pilsētās” (CSysSystem), renovētas POIC telpas, modernizēta un uzlabota darba vide, izbūvēti ēkas iekšējie un ārējie inženiertīkli, kā arī papildināta ne tikai POIC, bet arī citu operatīvo dienestu materiāltehniskā bāze civilās aizsardzības pasākumu īstenošanai. Iepriekš Jelgavas iedzīvotāju bezmaksas atbalsta tālruņa 8787 kontaktcentra dispečeri un Jelgavas pilsētas pašvaldības policijas videonovērošanas inspektori atradās atsevišķās telpās, kas apgrūtinājis darbu un operatīvu informācijas apmaiņu, taču šobrīd darbinieki strādā plecu pie pleca, ik dienu 24/7 režīmā rūpējoties par pilsētas iedzīvotāju drošību – gan risinot dažādus ar pilsētas infrastruktūras bojājumiem saistītus jautājumus, gan sniedzot atbalstu operatīvajiem dienestiem un palīdzot ne tikai kārtības nodrošināšanā, satiksmes plūsmas koordinēšanā, bet arī likumpārkāpumu atklāšanā. 2019.gadā tika veikti uzlabojumi arī Jelgavas pilsētas interaktīvās kartes darbībā un vizuālajā izskatā, kā arī izstrādāta interaktīvās kartes mobilās aplikācijas versija viedierīcēm¹³.

¹³ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2019.gada publiskais pārskats. Pieejams:
https://www.jelgava.lv/files/publiskais_parskats_2019.pdf

POIC nodrošinot diennakts iedzīvotāju bezmaksas atbalsta tālrunā 8787 darbību, iedzīvotājiem tiek dota iespēja ziņot par dažāda veida notikumiem un situācijām pilsētvidē – bojājumiem ielu segumā, saliektām vai salauztām ceļa zīmēm, bojātām ielu plāksnītēm, netīrītām ielām un ietvēm, bojātiem luksoforiem vai ielu apgaismojumu, klaiņojošiem dzīvniekiem, katastrofas draudu pazīmēm, katastrofas iestāšanos u.tml.

2020. gada laikā POIC darbības rezultāti ir bijuši sekojoši, t.i., tika saņemti 10 917 ziņojumi, no kuriem 10618 vai 97,26% bija piekritīgi Jelgavas pilsētas teritorijai, bet 229 vai 2,1% ziņojumu Jelgavas novada teritorijai un 70 vai 0,64% Ozolnieku novada teritorijai. Visaktīvāk iedzīvotāji ziņoja par ielu un ietvju seguma stāvokli (1345 vai 12,3%), klaiņojošiem, pazudušiem un ievainotiem dzīvniekiem (1120 vai 10,26%), ielu apgaismojumu (501 vai 4,59%). POIC saziņai ar iedzīvotājiem izmanto dažādus informācijas kanālus: - iedzīvotāju atbalsta bezmaksas tālrunā numuru 8787, ko saziņai izmantoja 7539 reizes; - Jelgavas pilsētas interaktīvo karti (WEB versijā - <https://karte.jelgava.lv/reporting>) un mobilo aplikāciju – “Jelgavaspilseta” ziņojuma nodošanai izmantoja 797 iedzīvotāji; - sociālo tīklu kontus saziņai ar POIC izmantoja 79 reizes; - e-pastu u.c.¹⁴.

POIC nodrošina Jelgavas pilsētas pašvaldības, Jelgavas novada teritorijas un Ozolnieku novada teritorijas civilās aizsardzības komisijas (CAK) sekretariāta funkciju.

POIC centrā ir ap 16 dažādas sistēmas, kuras tiek uzraudzītas un kurām tiek sekots līdzi.

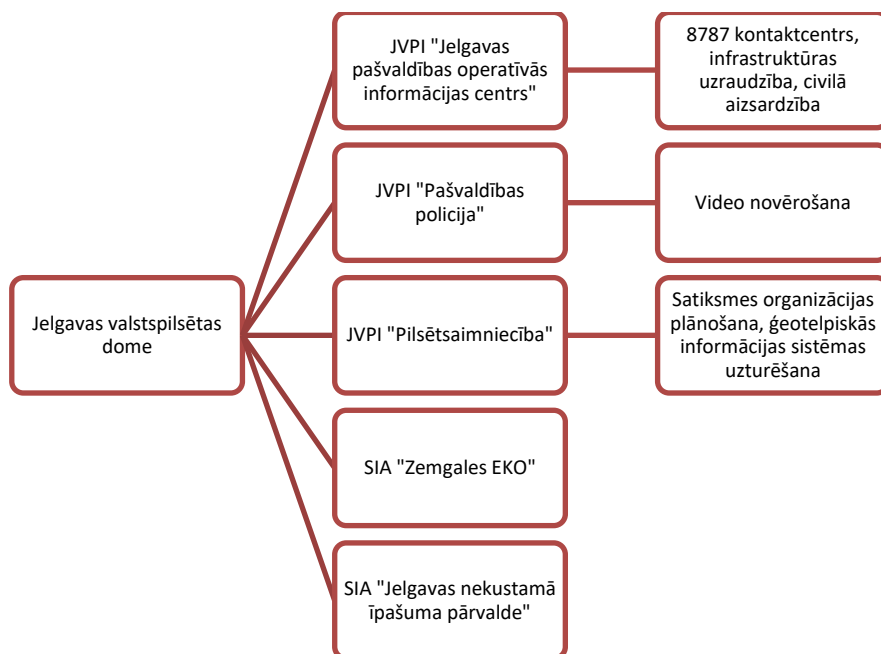
POIC kopā strādā 15 cilvēki, no kuriem seši ir dispečeri. Video novērošanas telpā strādā 18 inspektori, kas strādā maiņās (t.i., aptuveni 10% no pašvaldības policijas štata).

Jelgavas pilsētas, Jelgavas novada un Ozolnieku novada apvienotajā civilās aizsardzības plānā (2010.gads¹⁵) ir norādīts, ka pašvaldības operatīvās informācijas centrs (POIC) katastrofu gadījumos un ikdienā sniedz informatīvu un tehnisku atbalstu.

¹⁴ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2020.gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.jelgava.lv/files/publiskais_parskats_2020.pdf

¹⁵ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2017.gada publiskajā pārskatā ir norādīts, ka “2017.gadā uzsākts darbs pie Jelgavas pilsētas, Jelgavas novada un Ozolnieku novada civilās aizsardzības plāna precizēšanas”(46 lpp.). Pieejams: https://www.jelgava.lv/files/jelgava_publicais_parskats_2017.pdf

Attēls Nr.4. Shematisks Jelgavas POIC apvienoto kompetenču attēlojums¹⁶:

POIC pienākumi civilās aizsardzības sistēmā ir:

- Uzturēt civilās aizsardzības (CA) sistēmas datu bāzi;
- Iesaistīties CA institūciju apziņošanā;
- Piedalīties iedzīvotāju informēšanā;
- Sniegt informatīvo atbalstu CA institūcijām.

Pašvaldības operatīvā informācijas centra rīcībā ir:

- Teritorijas kartogrāfiskā informācija
- Informācija par ķīmisko vielu bīstamību
- Riska avotu informācija
- Informācija par operatīvo dienestu resursiem
- Avāriju apziņošanas shēmas
- Rīcības shēmas avāriju gadījumiem
- Tehniskie līdzekļi iedzīvotāju informēšanai

¹⁶ No JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centra” prezentācijas darba sanāksmē 21.02.2022.

Plāns paredz, ka POIC veiks riska faktoru monitoringa rezultātu uzturēšanu un vizualizāciju, ķīmisko un citu avāriju apdraudējuma zonu modelēšanu, kā arī sniegs atbalstu operatīvo dienestu darbībai.

Darba sanāksmē (21.02.2022.) Jelgavas POIC vadītājs norādīja, ka ikdienā veiktie darbi, kuri ir tieši saistīti ar civilās aizsardzības katastrofu pārvaldīšanu ir pretplūdu pasākumi, virsūdeņu novadīšana un apvienotās Jelgavas valstspilsētas sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas informēšana.

Izveidojoties Jelgavas POIC, pakāpeniski tika veiktas izmaiņas saistībā ar civilās aizsardzības kompetenci, laika periodā no 2010. līdz 2015.gadam civilās aizsardzības kompetence tika pārvirzīta no domes administrācijas un pašvaldības policijas uz POIC kā atsevišķu struktūru. Kā norāda POIC vadītājs, šie risinājumi katrā pašvaldībā var atšķirties, bet svarīgi izvērtēt, lai visa civilās aizsardzības sistēma negultos uz vienu speciālistu (Avots: 21.02.2022. darba sanāksme).

2014.gadā tika iegūti jauni Jelgavas pilsētas applūstošo teritoriju lāzerskenēšanas dati, kuri ir publicēti interaktīvajā kartē: <http://karte.pilsetsaimnieciba.lv> un aktualizētā informācija ir publiski pieejama iedzīvotājiem¹⁷.

¹⁷ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2014.gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.jelgava.lv/files/publiskais_parskats_2014.pdf

7. Kopsavilkums

7.1. Projekta mērķis

Pilnveidot Jēkabpils novada CA sistēmas darbības efektivitāti dažādu dabas katastrofu un avāriju pārvaldībā, aktualizēt CA plānā ietvertos rīcības plānus un izstrādāt priekšlikumus pašvaldību sadarbības uzlabošanai Zemgales reģionā.

7.2. Projekta uzdevumi

Atbilstoši projekta tehniskai specifikācijai, projekta īstenošanas gaitā bija paredzēts:

- Iepazīties, apkopot, kā arī veikt analīzi par Latvijas Republikas un Zemgales plānošanas reģiona¹⁸ (Latvijas Republikas Ministru kabineta 05.05.2009. noteikumi Nr.391 “Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām”) pieņemtajiem normatīvajiem aktiem, kas definē dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību.
- Veikt pašvaldības saistošo dokumentu (plānošanas dokumenti, pašvaldības nolikumi, Civilās aizsardzības plāns) analīzi un pētījumu un sniegt secinājumus un priekšlikumus to papildināšanai un uzlabošanai, atbilstoši pētījuma rezultātiem.
- Veikt esošās situācijas izpēti un sniegt raksturojumu par dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību Jēkabpils novadā (statistikas datiem ir jābūt par periodu ne mazāku kā 5 gadi), t.sk. identificēt pastāvošās problēmas.
- Izstrādāt praktiskas rekomendācijas, kā Jēkabpils novadā mazināt vai novērst saistībā ar dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību identificētās problēmas/riskus un to radītās sekas.
- Izstrādāt Jēkabpils novada risku vadības (rīcības) plānus vismaz šādiem riskiem (1 praktiski pielietojams rīcības algoritms katram no riskiem):
 - palu un plūdu situācijas, upju piesārņojums, Daugavas dambja pārrāvumi – risku kartes, applūstošās teritorijas kartes, riska zonas, plūdu modelēšana, apziņošanas sistēma, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste;
 - elektrotīklu bojājumi – rīcības plāns elektrotīklu bojājumu gadījumā (dažādos gadījumos – sniegs, vētra) avārijas situāciju modelēšana apdzīvotai vietai, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste (t.sk. pieslēgumi, ģeneratori), apziņošanas sistēma;

¹⁸ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/191670-noteikumi-par-planosanas-regionu-teritorijam>

- avārijas, piesārņojums ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās – avārijas situāciju modelēšana apdzīvotai vietai, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste, apziņošanas sistēma;
- avārijas un piesārņojums, siltumapgādes sistēmās - avārijas situāciju modelēšana apdzīvotai vietai, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste, apziņošana;
- avārijas dabas gāzes apgādes sistēmā – maģistrālo u.c. cauruļvadu bojājumi, gāzes noplūde, aizdegšanās – avārijas situāciju modelēšana apdzīvotai vietai, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste, apziņošana;
- nozīmīgs transporta negadījums - avārijas situāciju modelēšana apdzīvotai vietai, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste, apziņošana;
- būvju sabrukums – avārijas situācijas modelēšana, rīcības plāna izstrāde, resursu iesaiste, apziņošana;
- o Veikt vismaz viena riska situācijas izspēli. Mācību laikā tiek izspēlēts riska situācijai pietuvināts vingrinājuma scenārijs, veicot situāciju modelēšanu ar mērķi iegūt un uzlabot praktiskās iemaņas nestandarta situāciju rašanās gadījumā.
- o Izstrādāt vadlīnijas pašvaldības tehnikas, aprīkojuma pārbaudei (tehnika, ģeneratori, ūdens sūkņi, u.tml., atbilstoši Jēkabpils novada iesniegtajam sarakstam); t.sk. pārbaužu dokumentēšana, to biežums; atbildīgo personu noteikšana; informācijas atjaunošana reģistros; speciālistu apmācība; cita būtiska informācija pēc Izpildītāja ieskatiem.
- o Izstrādāt praktiskas rekomendācijas sabiedrības izglītošanas pasākumiem Jēkabpils novadā.

Tā kā, projekta uzdevumā nebija ietverta visa CA plāna aktualizācija, tāpēc aktualizējot Rīcību plānus projekta darba uzdevumā definēto risku pārvaldībai, tika saglabāta CA plāna struktūra, risku identifikācijas kārtība un riska novērtējuma rezultāti. Arī aktualizējot rīcības plānus, jaunās preventīvās, gatavības un operatīvās rīcības tika strukturētas iepriekšējā plāna redakcijā izmantoto tabulu formātā.

7.3. Projektā iesaistītie speciālisti

Projekta īstenošanā bija iesaistītas divas konsultatīvās kompānijas – SIA “AC Konsultācijas” un SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” (SIA ELLE). SIA “AC Konsultācijas” veica projekta koordināciju, sagatavoja pārskatu par galveno normatīvo

dokumentu prasībām, veica sākotnējā stāvokļa analīzi, izstrādāja Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā un rekomendācijas sabiedrības izglītošanas pasākumiem. No SIA “AC Konsultācijas” puses projektā bija iesaistīta **Inguna Tomsone** ar daudzu gadu pieredzi projektu vadībā.

Savukārt SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” speciālisti vadīja darba grupas sanāksmes, izvērtēja esošo Jēkabpils novada CA sistēmas darbības praksi, izstrādāja pilnveides priekšlikumus, veica projekta uzdevumā definēto Rīcības plānu aktualizāciju, un novadīja CA komisijas mācības. SIA ELLE speciālisti sagatavoja Vadlīnijas pašvaldības tehnikas un aprīkojuma pārbaudēm.

No SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” puses projektā bija iesaistīti sekojoši riska pārvaldības speciālisti:

- Vecākais konsultants **Andris Maurāns** ar vairāk nekā 30 gadu pieredzi risku pārvaldības un civilās aizsardzības jomās;
- Vecākais konsultants **Jānis Prindulis** ar vairāk nekā 20 gadu pieredzi risku pārvaldības un civilās aizsardzības jomās;
- Konsultants **Dainis Mačs** ar vairāk nekā 15 gadu pieredzi risku pārvaldības un civilās aizsardzības jomās.

7.4. Projekta īstenošanas metodoloģija

Pirms aktīvas projekta darbības uzsākšanas tika veikts esošā stāvokļa izvērtējums. Tā ietvaros konsultanti izvērtēja spēkā esošo Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu, ar to saistītos dokumentus, vēsturisko pieredzi un normatīvo regulējumu. Esošā stāvokļa noskaidrošanai tika veltīta pirmā darba grupas sanāksme, kurā Jēkabpils novada atbildīgie darbinieki izskaidroja savu pieredzi un praksi projektā ietverto risku pārvaldībā.

Projekta īstenošana pamatā tika balstīta uz aktīvām darba grupu sanāksmēm. Katrs riska veids tika apspriests vairākās darba grupas sanāksmēs. Sākumā tika analizēti spēkā esošie rīcību plāni, prakse un apspriesti problēmjaucājumi. Nākošajā darba grupas sanāksmē tika apspriesti projektā iesaistīto konsultantu sagatavotie priekšlikumi un darba grupas dalībnieku komentāri. Noslēdzošajā sanāksmē aktualizētie rīcības plāni tika konceptuāli pieņemti.

Darba grupu sanāksmju starplaikos, Jēkabpils novada atbildīgie darbinieki apkopoja tehnisko informāciju, kas bija nepieciešama, lai raksturotu riska nozīmību, noteiktu riska

vadības prioritātes un izstrādātu situācijai atbilstošus rīcības plānus. Visā projekta īstenošanas gaitā notika aktīva komunikācija ar atbildīgajām valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī komersantiem, kuru procesos ir iespējamas liela apjoma avārijas.

Projekta izpildei svarīgu jautājumu apspriešanā aktīvi iesaistījās VUGD Aknīstes posteņa komandieris Ivars Osma, kurš sagatavoja vairākas prezentācijas par VUGD rīcībā esošo informāciju un resursiem. Ņemot vērā to, ka esošajos rīcību plānos ķīmisko avāriju apdraudējuma raksturojums tika atzīts par nepietiekamu, projekta īstenotāji nolēma sagatavot informāciju par ķīmisko avāriju kaitīgās ietekmes noteikšanas iespējām.

Projekta īstenošanas gaitā konsultanti sagatavoja un prezentēja informāciju par mūsdienīgām ķīmisko avāriju kaitīgās iedarbības izplatības modelēšanas iespējām. Darba grupas locekļiem tika parādītas tipisku bīstamo kravu dzelzceļa un autopārvadājumos potenciāli iespējamo avāriju apdraudētās zonas un raksturoti avāriju seku apjoma ietekmējošie faktori.

Projekta izpildes gaitā konsultanti piedāvāja apspriest vairākus būtiskus konceptuālus jautājumus par CA sistēmas darbību. Pirmkārt, projektā iesaistītie konsultanti piedāvāja pārskatīt CA plānā ietvertu informāciju un rīcības, lai akcentētu to, ka Jēkabpils novada CA sistēma darbojas reģionālā līmeņa avāriju un katastrofu pārvaldībā. Darba grupā tas bija konceptuāli atbalstīts. Otrkārt, konsultanti piedāvāja izmantot zinātniski pamatotus tehnogēno avāriju kaitīgās iedarbības kritērijus, kas ļauj objektīvi noteikt avāriju apdraudētās zonas un mērķtiecīgāk plānot pieejamo resursu izmantošanu cilvēku evakuācijas veikšanai. Arī šis piedāvājums darba grupā tika konceptuāli atbalstīts.

7.5. Esošās situācijas raksturojums

Veicot esošā stāvokļa novērtējumu, sākotnēji tika izpētīti nacionālā līmeņa normatīvie un Zemgales plānošanas reģiona dokumenti. Tālāk tika izvērtēta šo prasību ievērošana esošo Jēkabpils novada civilās aizsardzības plānu un līdzšinējo Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas darbībā.

Galvenie nacionāla līmeņa normatīvi, dokumenti, par kuriem veikta analīze:

- Nacionālās drošības likums.
- Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums (CAKPL).

- Valsts civilās aizsardzības plāns (VCAP), kas ir Nacionālās drošības likumā un CAKPL noteiktais valsts civilās aizsardzības sistēmas nodrošināšanas pasākumu plānošanas dokuments.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.341 “Noteikumi par civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas mācību veidiem un organizēšanas kārtību”.
- Un citi ministru kabineta noteikumi, kas būs būtiski analīzei.
- Aktuālie Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta dokumenti (piem., Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta gada publiskais pārskats, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbības stratēģija 2020.- 2022. gadam) un pētījumi (piem., Latvijas sabiedrības izpratne par sagatavotību un rīcību ārkārtas gadījumos un katastrofas vai to draudu situācijās).

Analīzē iekļautie Zemgales plānošanas reģiona dokumenti:

- PĒTĪJUMS un RĪCĪBAS PLĀNS “Latvijas – Lietuvas pierobežu pašvaldību sadarbības uzlabošana sabiedriskās drošības nodrošinājuma jomā” (2020. g.).
- Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030. gadam un Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027. gadam (īpaši tiks izvērtētas sadaļas, kas attiecas uz dabas un vides ārkārtas situāciju pārvaldību, piemēram, Esošās situācijas raksturojuma nodaļa 1.7. Sabiedrības drošība un apakšnodaļa 1.7.2. Risku vadība un civilā aizsardzība).

Iepazīstoties ar Jēkabpils novada civilās speciālista sniegto informāciju apkopoti šādi fakti civilās aizsardzības sistēmas darbības efektivitātes un atbilstību normatīvajiem aktiem novērtēšanai:

- Izstrādāts Jēkabpils novada civilās aizsardzības plāns (CAP), kuru 2021. gadā apstiprinājis Jēkabpils novada domes priekšsēdētājs.
- Jēkabpils novada CAP struktūra veidota, un atbilst Rīgā 2017. gada 7. novembra MK noteikumiem Nr. 658 “Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju”.
- Novadā ir izveidota civilās aizsardzības komisija, kura darbojas saskaņā ar Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas nolikumu.

- Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija tiek sasaukta vienu līdz divas reizes gadā, vai biežāk, ja tas ir nepieciešams (apliecinājumi par sanāksmēm projekta ietvaros nav pieejami). Atbilstoši iesniegtajai informācijai civilās aizsardzības komisija pēdējās reizēs sanākusi, lai apspriestu plūdu draudus, ugunsbīstamo periodu mežos, kā arī veiktu izmaiņas civilās aizsardzības komisijas struktūrā, nolikumā, vai izskatītu un apstiprinātu CAP.
- Pēdējo 5 gadu laikā vienīgā katastrofa, kurā iesaistījusies Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija ir Covid-19 izraisītā pandēmija.
- Pēdējo 5 gadu laikā nav notikušas mācības civilās aizsardzības jomā, tai skaitā:
 - Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests nav veicis Jēkabpils sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju apmācību, kā to nosaka Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 10. panta 1. daļas 5. punkts;
 - nav organizētas pašvaldības civilās aizsardzības mācības, kā to nosaka Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 11. panta 1. daļas 7. punkts.
- CAP uzturēšana un pārskatīšana netiek veikta regulāri un sistemātiski, jo pēdējo 5 gadu laikā plāns, pārskatīts 2 reizes, un abas 2021. gadā.
- Nav noteikta kārtība un principi sadarbībai ar citu pašvaldību civilās aizsardzības komisijām. Sadarbība tiek organizēta pēc nepieciešamības, un galvenokārt tā saistīta ar informācijas apmaiņu.
- CAP nepieciešams pilnveidot informāciju par apdraudējumu, kas sagaidāma identificētajos avārijas scenārijos. Šobrīd daļai scenāriju avārijas seku potenciāls raksturots vispārīgi, valsts līmenī, neizskatot Jēkabpils novada specifiku.
- Pašvaldībai nav pieejama informācija par visu paaugstinātas bīstamības objektu apdraudējuma potenciālu un gatavību ārkārtas situācijām. No 11 pašvaldībā esošiem paaugstinātas bīstamības objektiem, CAP ar VUGD saskaņojuši un pašvaldībā iesnieguši 5.
- Preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi aptver rīcības, ko veic arī valsts un pašvaldības operatīvie dienesti un citi avārijas un tās seku ierobežošanā un likvidēšanā iesaistītie, kurus civilās aizsardzības komisija nepārvalda, un novada CAP līmenī nevar nodrošināt kontroli pār šo dienestu operatīvajām rīcībām. Operatīvie dienesti rīkojas atbilstoši savām instrukcijām un rīcības plāniem, kuru dublēšana civilās

aizsardzības plānā nav nepieciešama un var radīt pretrunas starp dokumentiem. Ieteikums – pārskatot preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākums novada CAP iekļaut tās rīcības un pasākumus, kas ir tiešā pašvaldības pārziņa, vai, kur tiek nodrošināta komunikācija starp pašvaldību un augstāka vai zemāka līmeņa avārijas pārvaldībā iesaistītiem orgāniem.

7.6. Uzdevumu izpilde

Projekta uzdevumu izpildes tika saplānota, ņemot vērā riska nozīmību un pieejamās informācijas apjomu. Ņemot vērā plūdu riska nozīmību Jēkabpils pilsētai un novadā ietilpstošajiem pagastiem, kas atrodas Daugavas krastos, projekta izpilde tika uzsākta tieši ap rīcības plānu aktualizāciju plūdu risku pārvaldībai.

Kā nākamā prioritāte tika atzīta gatavība ķīmiskajām avārijām, kuras var atgadīties bīstamo kravu dzelzceļa un autopārvadājumos, kā arī stacionārajos paaugstinātas bīstamības objektos un uz maģistrālajiem gāzes vadiem vai uz naftas produktu cauruļvada. No paaugstinātas bīstamības objektiem sevišķa vērība tika pievērsta objektiem, kuros tiek veiktas darbības ar sašķidrināto naftas gāzi (SNG).

Tālāk tika pilnveidoti rīcības plāni komunālo objektu un infrastruktūras bojājumu gadījumiem.

7.6.1. Rīcību plāni plūdu riska pārvaldībai

Rīcības plānā raksturoti plūdu cēloņi un to radītais apdraudējums. Par galveno cēloni tiek pieņemts ledus sastrēgumu veidošanās. Rīcības plānā ir izveidota saite uz Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centra sagatavoto Latvijas plūdu riska un plūdu draudu karti.

Aktualizējot rīcības plānu, tajā tika iekļautas arī rīcības pretplūdu aizsargbūves avārijas gadījumā, kas agrāk nebija apskatītas. Rīcības plāns papildināts ar aplūstošo teritoriju zonējuma karti pretplūdu aizsargbūves avārijas gadījumos.

Ņemot vērā to, ka plūdi ir prognozējams risks, rīcības plānos ir definēti 3 draudu līmeņi, kas ir saistītas ar draudu līmenim atbilstošas intensitātes monitoringa rīcībām. Katram draudu līmenim ir noteikti vairāki kritēriji, pēc kuriem to var konstatēt.

Rīcību plānā ir definēti galvenie resursu veidi, kas varētu tikt iesaistīti plūdu risku pārvaldībā un iedzīvotāju evakuācijā un atbildīgie dienesti.

Rīcības plāns ietver preventīvās rīcības, kas ir vērstas uz plūdu riska apzināšanu un gatavības novērtēšanu, rīcības gatavības nodrošināšanai, kas ietver nepieciešamo resursu uzturēšanu un periodisku riska pārvaldībā iesaistīto dienestu mācību organizēšanu, kā arī Civilās aizsardzības komisijas rīcību algoritmus plūdu riska iestāšanās gadījumos. Reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumu algoritmi ir izstrādāti atsevišķi Teritoriju applūšanas gadījumiem un Dambja pārrāvuma draudu gadījumiem.

7.6.2. Rīcību plāni upju piesārņojuma gadījumiem

Rīcības plānā raksturoti upju piesārņojuma cēloņi un to radītais apdraudējums. Šādas avārijas iemesli ir ļoti plaši, sākot ar problēmām komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās un beidzot ar nesankcionētu ķīmisko vielu novadīšanu vidē. Diemžēl Latvijā ir reģistrēti visi identificētie iemesli. Šai avārijai var būt arī nacionāla un starptautiska līmeņa ārkārtas situācijas potenciāls.

Rīcības plānā galvenās aktivitātes ir vērstas uz iedzīvotāju apziņošanu un dzeramā ūdens apgādi.

7.6.3. Rīcību plāni bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumu risku pārvaldībai

Cauri Jēkabpils novadam lielos apjomos pa dzelzceļu tiek transportētas bīstamās kravas. Lielākā daļa no tām naftas produkti un sašķidrinātā naftas gāze. No ķīmiskajām vielām lielos daudzumos uz Ventspils ostu tiek transportēts amonjaks un akrilnitrils.

Rīcības plānā ir noteiktas zinātniski pamatotas ķīmisko vielu kaitīgās iedarbības līmeņi un aprēķināti to izplatības attālumi. Kaitīgās iedarbības zonas ir noteiktas biežāk pārvadātajām vielām, pieņemot, ka pilnībā izlīst viena dzelzceļa transporta cisterna. Atkarībā no vielas bīstamajām īpašībām ir aprēķinātas:

- ķīmisko vielu tvaiku toksiskās iedarbības attālumi;
- ugunsgrēku radītā siltuma starojuma attālumi;
- sprādzienu radītā apdraudējuma attālumi no pārspiediena un lidojošajām atlūzām;
- ugunsbīstamo vielu tvaiku sprādzienbīstamo koncentrāciju izplatības attālumi.

Balstoties uz aprēķinātajiem kaitīgās iedarbības attālumiem ir noteiktas arī apdraudētās zonas, kas mērogā pievienotas rīcību plānam. Dzelzceļa avāriju varbūtība nav ļoti augsta, taču

avārijas seku apdraudējums ir ļoti liels. Cilvēku dzīvības ir apdraudētas vairāku simtu metru attālumā no avārijas vietas, bet evakuējamo cilvēku skaits varētu sasniegt vairākus tūkstošus.

Ķīmisko vielu noplūdes gadījumā CAK ir jārisina vairāki sarežģīti uzdevumi:

- jānovērtē apdraudētā teritorija;
- jānosaka iedzīvotāju informēšanas veidi;
- jāizstrādā teritorijas norobežošanas plāns;
- jāizstrādā cilvēku evakuācijas stratēģija;
- jāsapatavo cilvēku evakuācija;
- jāveic cilvēku evakuācija;
- jānodrošina evakuētās teritorijas apsardzība.

7.6.4. Rīcību plāni bīstamo kravu auto pārvadājumu risku pārvaldībai

Bīstamo kravu autopārvadājumos visbiežāk tiek transportēti naftas produkti un sašķidrinātā naftas gāze uz degvielas uzpildes stacijām. Šīs vielas var radīt:

- siltuma starojumu;
- sprādzienu rezultātā pārspiedienu un lidojošu atlūzu apdraudējumu;
- ugunsbīstamo vielu tvaiku sprādzienbīstamo koncentrāciju izplatību.

Rīcību plānos ir doti potenciāli iespējamo avāriju kaitīgās iedarbības izplatības attālumi un noteiktas apdraudētās zonas, ievērojot tos pašus principus, kā bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos. Autocisternas avārijas apjomi ir nedaudz mazāki par dzelzceļa cisternas avārijām, bet avārijas rezultātā apdraudētās zonas tik un tā ir pietiekami lielas un var radīt grūtības ātrai avārijas situācijas lokalizācijai un efektīvai cilvēku aizsardzībai.

7.6.5. Rīcības plāni paaugstinātas bīstamības objektu risku pārvaldībai

Jēkabpils novadā darbojas 11 paaugstinātas bīstamības objekti. Lielākā daļa no tiem ir degvielas uzpildes stacijas. 10 no paaugstinātas bīstamības objektu darbība saistīta ar sašķidrināto naftas gāzi. Visiem paaugstinātas bīstamības objektiem ir jābūt izstrādātiem un ar VUGD saskaņotiem saviem CA plāniem, kas ir jāiesniedz pašvaldībā. Uz projekta realizācijas brīdi Jēkabpils novada rīcībā bija tikai 5 paaugstinātas bīstamības objekta CA plāns.

Nemot vērā to, ka degvielu noplūdes klientu automašīnu uzpildes procesā var izraisīt nelielus ugunsgrēkus DUS teritorijā, naftas produktu uzglabāšanas tvertnes ir izvietotas

pazemē, bet gāze uzglabā tvertnēs, kuru tilpums ir mazāks par 30 m³, projektā ap DUS-iem ir noteiktas apdraudētās zonas, ko rada degvielas piegādes autotransporta avārijas (autocisternu ietilpība ir lielāka par atsevišķu uzglabāšanas tvertņu ietilpību).

Glābšanas dienestiem un CA sistēmai lielākais izaicinājums avārijās objektos, kuros ir izvietotas SNG tehnoloģiskās iekārtas, ir nepieļaut SNG rezervuāru pārkaršanu, kas var izraisīt ugunslodes ugunsgrēku. Tā var attīstīties, ja SNG rezervuārs zināmu laiku tiek karsēts. Šādas avārijas rezultātā cilvēku dzīvība ir apdraudēta vairāk nekā 500 m attālumā no eksplodējošā SNG rezervuāra. Lai izvairītos no lieliem cilvēku upuriem, pašvaldības policijas un valsts policijas darbiniekiem, ir nekavējoši jābrīdina tuvumā esošie cilvēki un tie jāattālina drošā attālumā.

Izstrādājot Jēkabpils novada CA plāna Rīcības paaugstinātas bīstamības objektu avāriju gadījumos, tika ņemts vērā, ka avārijas lokalizācijas darbus uzsāks objekta darbinieki atbilstoši savā CA plānā noteiktajām rīcībām, bet VUGD atbilstoši savai iekšējai kārtībai. Jēkabpils novada CAK atbildība iestājas gadījumos, kad ir jāpiesaista pašvaldības policija cilvēku informēšanai lielā teritorijā un jāveic cilvēku evakuācija.

7.6.6. Avārijas maģistrālajos vados

Jēkabpils novada teritoriju šķērso AS “Conexus Baltic Grid” maģistrālais gāzes vads un SIA “LatRosTrans” maģistrālais naftas produktu cauruļvads. Maģistrālajam gāzes vadam “Rīga-Daugavpils” ir viens atzars “Dīķeris Aiviekste”, kas ir izveidots, kā rezerves cauruļvads Aiviekstes šķērsojumam. Jēkabpils tuvumā ir izvietota gāzes regulēšanas stacija “GRS Jēkabpils”.

Rīcību plānā ir dotas gāzes strūkļas ugunsgrēka radītā siltuma starojuma izplatības attālumi avārijām uz maģistrālā gāzes vada, gāzes vada atzarā uz “GRS Jēkabpils” un GRS tehnoloģiskajās iekārtās. Lielākie attālumi ir iespējami maģistrālā gāzes vada avārijas gadījumā.

Savukārt maģistrālā naftas produktu vada avārijas gadījumā pamatā ir sagaidāms grunts un virsūdeņu piesārņojums ar naftas produktiem. Ņemot vērā to, ka dīzeļdegvielas aizdegšanās varbūtība ir ļoti niecīga, siltuma starojuma izplatības aprēķini projekta ietvaros nav veikti.

7.6.7. Elektrības apgādes traucējumi

Elektroapgādes pārtraukuma gadījumā tiks pilnībā vai daļēji paralizēta daudzu komunālo pakalpojumu sniegšana:

- siltumapgāde;
- dzeramā ūdensapgāde;
- notekūdeņu novadīšana un attīrīšana.

Ilgstošu elektroapgādes pārtraukumu gadījumi būtiski ietekmēs arī daudzu saimnieciskās darbības, lauksaimniecības un sabiedrisko objektu darbību. Jēkabpils novada CAK galvenais uzdevums ir komunicēt ar AS “Sadales tīkls” atbildīgajiem darbiniekiem par plānotajiem elektrības apgādes atjaunošanas termiņiem, apzināt prioritāros objektus, kurus vajadzētu apgādāt ar pārvietojamiem elektrības ģeneratoriem.

7.6.8. Rīcību plāni komunālo objektu un infrastruktūras risku pārvaldībai

Projekta ietvaros ir aktualizēti Rīcības plāni avārijām sekojošos komunālās infrastruktūras objektos:

- siltumapgādes objektos;
- dzeramā ūdens apgādes objektos;
- notekūdeņu attīrīšanas iekārtās.

Centralizētās siltumapgādes objektu darbības pārtraukumu pamatā var izraisīt dažādas tehniskas problēmas. Īslaicīgi siltumapgādes traucējumi samazina iedzīvotāju sadzīves ērtības un var ietekmēt skolu, bērnu dārzu un citu sabiedrisko iestāžu darbību. Savukārt ilglaicīgi siltumapgādes traucējumi ziemā liela sala apstākļos var apdraudēt siltumapgādes sistēmas drošību. Projekta ietvaros ir apzināti visi centralizētās siltuma apgādes objekti Jēkabpils novadā.

Dzeramā ūdens apgādes traucējumus arī var izraisīt pamatā dažādi tehniska rakstura bojājumi. Lielākie dzeramā ūdens apgādes objekti ir nodrošināti ar stacionāriem elektro ģeneratoriem, kas nodrošinātu ūdens apgādi elektrības pārtraukuma gadījumos. Uz mazajām apdzīvotajām vietām, elektrības pārtraukuma gadījumos ir iespējams pievest Jēkabpils novada CAK rīcībā esošos mobilos elektrības ģeneratorus. Projekta ietvaros ir apzināti visi centralizētās ūdens apgādes objekti Jēkabpils novadā un noteikti vārīgākie, kuriem ir mazākā

rezervēšanās iespēja. Nelielām apdzīvotajām vietām ir iespējams pievest dzeramo ūdeni ar specializēto transporta cisternu.

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu bojājumi var radīt ne tikai sadzīves neērtības, bet arī vides piesārņojumu. Notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģisko procesu norisi var ietekmēt tehnoloģiskā procesa neievērošana. Savukārt paaugstināts notekūdeņu piesārņojums var nogalināt baktērijas, kā rezultātā notekūdeņu attīrīšanas process uz zināmu laiku var pilnībā apstāties un vidē tiks novadīti neattīrīti notekūdeņi. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas var apdraudēt arī palu un plūdu ūdeņi.

Visu komunālo objektu un to infrastruktūras avāriju gadījumos pamatā darbosies pašvaldības komunālie dienesti un līgumorganizācijas. Jēkabpils novada CAK tiks iesaistīta iedzīvotāju informēšanā un evakuācijā.

7.6.9. Ēku sabrukums

Ēku sabrukumu var izraisīt ēkas konstruktīvo elementu nestspējas zudums, gāzes sprādziens un tādi ārējie faktori, kā viesuļvētras, krītoši koki un no ceļa nobraucis autotransports. Ēku sabrukuma gadījumos ar cilvēku glābšanu un izdzīvojušo meklēšanu pamatā nodarbosies VUGD darbinieki. Jēkabpils novada CAK uzdevums būs specializētās tehnikas piesaiste, cilvēku evakuācija, izmitināšana un psiholoģiskās palīdzības nodrošināšana.

7.6.10. Civilās aizsardzības komisijas mācības

Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas (CAK) mācības tika organizētas kā teorētiskas galda mācības, kurās CAK dalībnieki, atbilstoši darba uzdevumā sniegtajam aprakstam, analizēja notikušu katastrofu, pieņēma lēmumus par nepieciešamajām rīcībām un deva rīkojumus atbildīgajiem dienestiem.

Mācībās tika izskatīta avārija bīstamo kravu dzelzceļa pārvadājumos ar ķīmiskās vielas noplūdi. Mācību uzdevums tika izskatīts divās daļās, kur pirmajā savas rīcības un gatavību apliecināja Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, bet otrajā - Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas locekļi.

Mācības tika filmētas, lai šo materiālu varētu izmantot atkārtotām CAK locekļu un atbildīgo personu apmācībām.

Mācību rezultātā tika secināts, ka Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas gatavība ķīmisko avāriju gadījumiem kopumā ir vērtējama, kā vāja. Uzdevuma izpildes laikā netika izmantota informācija no pašvaldības civilās aizsardzības plāna un citiem ar civilo aizsardzību saistītiem informācijas avotiem, tai skaitā kartogrāfiskais materiāls. Tika sniegta neprecīza informācija par apdraudējuma potenciālu izskatītajā avārijā, kā arī netika novērtēti pieejamie resursi plānoto uzdevumu izpildei. Vairāki no pieņemtajiem lēmumiem varēja novest pie iedzīvotāju veselības un dzīvības apdraudējuma.

Pēc mācībām tika ieteikti šādi CAK darbības efektivitātes pilnveides pasākumi:

- CAK locekļiem nepieciešams rūpīgāk iepazīties ar CA plānā iekļauto informāciju un rīcību algoritmiem;
- CAK mācības jāorganizē regulāri, lai panāktu augstāku izpratni par iespējamajiem apdraudējumiem un nodrošinātu maksimāli efektīvu CAK darbību, risku iestāšanās gadījumos;
- Pārdomāt iespēju celt pašvaldības kapacitāti CA jomā, uzturot 2 darbiniekus, kuri riska iestāšanās gadījumā spētu ātri informēt CAK par CA plānā iekļauto informāciju;
- Uzsākt CA sistēmai svarīgās informācijas ievadi un uzturēšanu ģeotelpiskās informācijas sistēmas modulī;
- Izskatīt iespēju Jēkabpils novada pašvaldībā apgūt kādu no ķīmisko vielu avāriju modelēšanas datorprogrammām,
- Rosināt VUGD centralizēti apgūt un lietot ķīmisko vielu avāriju modelēšanas datorprogrammas avārijas seku izplatības novērtēšanai un prognozēšanai.

7.7. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam un sabiedrības izglītošanai

7.7.1. Vadlīnijas tehniskajam aprīkojumam

Vadlīnijas apraksta iekārtu pārbaužu veikšanas dokumentēšanas un aktuālās informācijas uzturēšanas principus, kā arī apraksta principus kā tiek noteikta atbildība un nodrošināti atbilstoši speciālisti darbam ar iekārtām. Iespēju robežās ir identificēts līdzīgām iekārtām kopīgi pārbaužu parametri un definētas vienādas prasības pārbaužu veikšanai, tai skaitā periodiskumam.

Apdraudējuma situācijas pārvarēšanai nepieciešamā aprīkojuma un resursu nepieciešamību, daudzumu nosaka pašvaldības Civilās aizsardzības plānā, balstoties uz identificēto risku, tā izpaušmēm un seku apjomu.

Kritiskās infrastruktūras objekti izstrādā avāriju novēršanas plānus un nosaka nepieciešamos resursus to darbības nepārtrauktības nodrošināšanai, pieejamās materiālās rezerves, un iesniedz Civilās aizsardzības komisijas vadītājam vai pašvaldības civilās aizsardzības speciālistam.

Aprīkojuma un resursu sarakstu grupē pēc pielietojuma veida, piemēram, evakuācijas transports, kravas transportlīdzekļi, informācijas sniegšanas, apziņošanas un trauksmes izziņošanas aprīkojums, elektroģeneratori, u.c.

Pašvaldības Civilās aizsardzības plānā iekļauto tehnisko līdzekļu un citu resursu piederība:

- pašvaldības resursi;
- pašvaldības kapitālsabiedrību resursi;
- citu juridisku personu rīcībā esoši resursi, ar kuriem ir noslēgta vienošanās, par resursu izmantošanu apdraudējuma pārvarēšanas gadījumā.

Aprīkojuma pārbaudes un uzturēšanu darba kārtībā nodrošina iekārtas valdītājs, saskaņā ar iekārtas tehnisko reglamentu, ekspluatācijas rokasgrāmatu. Iekārtas Valdītājs var norīkot atbildīgo personālu iekārtu un tehnikas uzturēšanā. Iekārtas pārbaudes, apkopes reģistrē žurnālā.

Pašvaldība norīko atbildīgo personu, kura regulāri uztur un aktualizē Civilās aizsardzības plānā ietvertu pašvaldības, pašvaldības iestāžu un kapitālsabiedrību, kā arī komersantu tehnisko iekārtu datu bāzi. Reizi pusgadā, ja atbildīgā persona aktualizē resursu pieejamību, vai biežāk, ja ir informācija par iespējamu apdraudējumu vai izmaiņām resursu nodrošināšanā. Resursu pieejamību un gatavību ekspluatācijas darbiem.

Pašvaldības iestādes un pašvaldības kapitālsabiedrības atbildīgās personas nodrošina nodarbinātā, kurš strādā ar iekārtu vai transportlīdzekli atbilstību, kvalifikāciju, medicīniskās pārbaudes saskaņā ar normatīvo tiesību aktu prasībām.

Pašvaldības iestādes un pašvaldības kapitālsabiedrības atbildīgās personas veic personāla apmācību darba drošības, civilās aizsardzības un darba pienākumu veikšanai. Iekārtas valdītājs nodrošina nepieciešamos individuālās aizsardzības līdzekļus iekārtu apkalpošanai atbilstoši darba vides risku vērtējumam.

7.7.2. Rekomendācijas sabiedrības izglītošanai

Jēkabpils novadā jau šobrīd tiek veikti vairāki pasākumi Jēkabpils novada iedzīvotāju izglītošanai saistībā ar civilo aizsardzību:

- Jēkabpils novada mājaslapā sadaļā “Jaunami” tiek apkopota visa aktuālā un jaunākā informācija par notikumiem Jēkabpils novadā. Šajā sadaļā tiek ievietoti arī informatīvi raksti: “Aktuālā informācija par ūdens līmeni Daugavā”, “Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests informē!”, kuros sniegta aktuālā informācija, par ūdens līmeņa celšanos Daugavā, ledus sakustēšanos un iespējamiem plūdu vai palu draudiem. Savukārt sadaļā “Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests informē!” tiek sniegta informācija par drošības pasākumiem un atgādinājumiem par rīcību, lai izvairītos no nelaimes gadījumiem.
- Jēkabpils novada mājaslapā norādītā informācija daļēji tiek pārpublicēta arī šādos sociālajos tīklos: *Twitter*, *Facebook*, *Instagram*, *YouTube*, *Linkedin* un *Draugiem*, tādējādi informējot arī gados jaunāku sabiedrības daļu.
- Tāpat Jēkabpils novadā ir pieejami 2 vietējie novada laikraksti, t.i., Jēkabpils novada vēstis, kas ir Jēkabpils novada pašvaldības informatīvais izdevums, un Brīvā Daugava. Jēkabpils novadā ir pieejama arī sava televīzija – Vidusdaugavas televīzija.
- Informācija iedzīvotājiem par brīdināšanu un informēšanu katastrofas vai to draudu gadījumā ir pieejama arī VUGD izdotajā bukletā "Vai tu zini, kā rīkoties ārkārtas gadījumos?", kurš ir pieejams šeit: <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/1351/download>. Tajā apkopota visa nepieciešamā informācija par iespējamiem avārijas veidiem un iedzīvotāju rīcībām konkrētos avārijas gadījumos.

Lai uzlabotu jau esošo Jēkabpils novadā pieejamās informācijas nodrošināšanas kvalitāti aktuālo informāciju par gatavību rīcībām ārkārtas situācijās, civilo aizsardzību vai citu uz šīm jomām attiecināmu, informāciju sabiedrībai ieteicams attēlot, izmantojot sabiedrībai viegli uztveramus grafiskos elementus un/ vai vizuālos elementus.

Informācijas bukletus ieteicams nodrošināt, kā viegli pieejamus mājaslapā atsevišķā sadaļā, kas viegli atrodama mājaslapā. Piemēram, izveidot sadaļu “Drošība” vai “Ārkārtas gadījumi”, kura ir izvietota mājaslapas kreisajā vai labajā pusē un labi pamanāma lietotājam.

Šajā sadaļā ieteicams nodrošināt informatīvos tālruņus un tīmekļa vietnes uz citām iestādēm un palīdzības sniedzējiem, tai skaitā uz Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, Neatliekamo medicīniskās palīdzības dienestu, pašvaldības policiju, Gāzes avārijas dienestu u.c. Tāpat šajā sadaļā ieteicams ievietot vadlīnijas un bukletus par sabiedrības informēšanu, gatavību un rīcību ārkārtas situācijām, kā arī aktuālo Jēkabpils novada pašvaldības civilo aizsardzības plānu. Informācijas apkopojums par valstī pieejamām rekomendācijām sabiedrībai ir skatāms zemāk. Var ievietot arī interneta saites uz citām tīmekļa vietnēm, piemēram, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietnes sadaļu “Drošības padomi” (<https://www.vugd.gov.lv/lv/drosibas-padomi>), kur apkopota sabiedrībai nepieciešamā informācija par to kā sagatavoties ārkārtas situācijām pirms apdraudējuma, kāda ir rīcība apdraudējuma laikā, kā arī pēc apdraudējuma. Tāpat šajā sadaļā var apkopot informāciju par plūdu riskiem un informāciju, ko Jēkabpils novada pašvaldībai nodrošina Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests un citi operatīvie dienesti.

Labās prakses piemēri no citām Latvijas valsts pašvaldībām:

- Bauskas novada pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Palīdzības tālruņi avārijas situācijā” <https://www.bauska.lv/lv/jaunumi/kur-zvanit-avarijas-situacijas-gadijuma-8178>;
- Rīgas pilsētas pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Kā rīkoties ārkārtas gadījumos” <https://www.riga.lv/lv/arkartas-gadijumi>;
- Valmieras novada pašvaldības mājas lapa, sadaļa “Sabiedrība/ Drošība” <https://www.valmierasnovads.lv/sabiedriba/sabiedribai/drosiba/>.

Bez Jēkabpils novada pašvaldības mājaslapas uzlabošanas un teorētiskām zināšanām, ieteicams nostiprināt arī sabiedrības praktiskās iemaņas, tādējādi uzlabojot un nostiprinot sabiedrības spēju sagatavoties un rīkoties ārkārtējās situācijās.

Ieteikumi Jēkabpils novada iedzīvotāju praktisko iemaņu nostiprināšanai:

- Izveidot Jēkabpils novada Drošības dienu, kurā pastiprināti iedzīvotāji tiktu informēti par iespējamiem avārijas veidiem, gatavību ārkārtas situācijām un atbilstošu rīcību tajās;
- Veidot apmācību videomateriālus, kurus var viegli ievietot sociālajos tīklos un/ vai kurus iespējams pārraidīt arī vietējā Vidusdaugavas televīzijā;
- Sadarbībā ar operatīvajiem dienestiem veikt papildu atgādinājumus par iespējamu tuvojošos apdraudējumu, piemēram:

- pirms plūdu un palu sezonas sākšanās;
 - mežu un kūdras ugunsgrēku bīstamību vasaras sausajā periodā;
 - kūlas ugunsgrēku bīstamību, kas īsā laika periodā var nodarīt lielus kaitējumus ne tikai videi, bet arī personas mantai un īpašumam;
 - kā arī par citiem apdraudējumiem, piemēram, bīstamo ķīmisko vielu noplūdi, ja notiek avārija uz dzelzceļa.
- Sadarbībā, piemēram, ar operatīvajiem dienestiem, rīkot seminārus, lekcijas vai praktiskās nodarbības dažādām Jēkabpils novada iedzīvotāju vecuma grupām;
 - Veikt sabiedrības aptaujas vai interaktīvus uzdevumus, tā saņemot atgriezenisko saiti no iedzīvotājiem par tām zināšanām, kuras nepieciešams uzlabot nākamajās apmācībās.

Bez valsts un pašvaldību institūciju iesaistes pašvaldības civilās aizsardzības nodrošināšanā, iesaistīties var arī jebkura fiziska vai juridiska persona. Šādu juridiskas vai fiziskas personas iesaisti nosaka Ministru kabineta 2017. gada 7. marta noteikumi Nr. 131 “Noteikumi par juridiskās vai fiziskās personas resursu iesaistīšanu reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos vai ugunsgrēka dzēšanā, vai glābšanas darbos, kā arī tai radušos izdevumu un zaudējumu kompensācijas aprēķināšanas kārtību”. Noteikumi nosaka, ka juridisko un fizisko personu resursi, kas iesaistīti reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos, tiek kompensēti pilnā apjomā saskaņā ar šo noteikumu 2. pielikumā pievienoto iesniegumu.

Otra iespēja, kā Jēkabpils novada iedzīvotāji par iesaistīties un palīdzēt valsts un pašvaldību iestādēm ir:

- nepārtraukti sekot līdzi TV, radio un citos sociālos medijos par aktuālo informāciju un turpmāko rīcību apdraudējuma gadījumos;
- ieklausīties policijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta personāla sniegtajos paziņojumos pa skaļruņiem un izpildot tos;
- nekavējoties padot tālāk informāciju tuvākajiem kaimiņiem;
- neatteikt palīdzību tiem, kuriem tā ir nepieciešama;
- ja iespējams veikt evakuāciju, izmantojot savu personisko transportu un dodoties norādītajā virzienā;
- evakuācijas gadījumā ņemt līdzi personas apliecinošus dokumentus, skaidru naudu, vērtslietas, pārtikas rezerves, dzeramo ūdeni un tikai nepieciešamo apģērbu.

7.8. Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā

Būtiskākais projekta ietvaros gūtais secinājums attiecībā uz ārkārtas situāciju pārvaldību Zemgales reģionā, ka vēlams JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centru” (POIC) turpināt attīstīt kā Zemgales reģiona operatīvās vadības centru. Attiecīgi katrā no sešām reģiona pašvaldībām, tai skaitā Jēkabpils novadā, attīstīt novada mēroga operatīvās informācijas centrus, tai skaitā tajos integrējot civilo aizsardzību.

Novada mēroga operatīvā informācijas centra svarīga funkcija būtu ikdienas sistēmu uzraudzība pašvaldībā, piemēram, video novērošanas kameras, ielu apgaismojuma sistēma, komunālās infrastruktūras tīkli ģeotelpiskās informācijas sistēmā, kā arī vienlaicīgi civilās aizsardzības jomai būtiskas informācijas uzraudzība kā interaktīva applūduma karte, u.c. Operatīvās informācijas centra izveidi pašvaldībās ir jēgpilni sākt veidot uz pašvaldības policijas bāzes un tam ir vairāki iemesli. Pirmkārt, civilās aizsardzības kompetence ir pašvaldības policijas ziņā. Otrkārt, pašvaldības policijas veido video kameru novērošanas sistēmas un tas ir labs pamats centra izveidei un darbības uzsākšanai. Tomēr turpinājumā svarīgi, lai operatīvās informācijas centri apvienotu dažādas informācijas bāzes digitālā formātā. Pašlaik Jelgavas POIC ir ap 16 dažādas sistēmas, kuras tiek uzraudzītas un kurām tiek sekots līdzi. Tā ir svarīga datu bāze ikdienas situācijas pārvaldībai un vienlaikus kalpo arī par nozīmīgu datu bāzi, platformu civilās aizsardzības jomai.

JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs” (POIC) Zemgales reģionā ir mērķtiecīgi veidots kopš 2010.gada un ir iegūta nozīmīga pieredze un intelektuālā bāze šāda centra izveidei, darbībai. Projekta ietvaros organizētajā darba sanāksmē (21.02.2022.), kurā tika pārrunāta JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centra” (POIC) pieredze, dalībnieki vienprātīgi pauda viedokli, ka katrā no Zemgales novada pašvaldībām nav nepieciešams veidot Jelgavai līdzvērtīgu centru, bet kopā ar Jelgavu veidot modulāru tīklojumu, t.i., katrā pašvaldībā pēc idejiski vienotiem principiem tiek veidots operatīvās informācijas centrs, ar primāro mērķi ikdienā uzraudzīt pašvaldības sistēmas, bet vienlaikus ir nodrošināta iespēja savienoties vienotā reģiona tīklā, īpaši civilās aizsardzības situācijās ar teritoriālo ietekmi plašāku kā pašvaldības teritorija.

Būtiski uzsvērt, ka līdzīga nostāja ir arī Latvijas Pašvaldību savienībai (LPS), kura 2020.gada 5.oktobra vēstulē LR Iekšlietu ministrijai¹⁹ ir paudusi viedokli “uzskatām, ka nepieciešama diskusija par civilās aizsardzības (CA) komisiju darbības mērogu, vienojoties, ka CA komisijas tiek veidotas pēc reģionālajiem principiem - atbildību nosakot valsts pilsētām un reģioniem, vai pēc VUGD operatīvās vadības centra principiem”. Vienlaikus LPS vēstulē akcentē vēl vienu problēmjautājumu, t.i., nepieciešami uzlabojumi komunikācijai starp valsts un pašvaldību institūcijām, lai nodrošinātu efektīvu krīzes vadību ārkārtas situācijās.

Virzību uz reģionāla līmeņa civilās aizsardzības sistēmu kā nākamo attīstības posmu savā 2021.gada 5.februāra prezentācijā atspoguļo arī Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests²⁰, kur ir sniegts priekšlikums par iespējamo tiesisko ietvaru reģioniem un pašvaldībām.

Detalizētu izklāstu par JVPI “Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centru” (POIC) darbību un pieredzes pārņemšanu Jēkabpils novadam skatīt dokumenta nodaļā ‘Vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā’.

7.9. Apkopojums par sasniegtajiem rezultātiem

Projekta īstenošanas gaitā izdevās izpildīt visus projekta uzdevumus – izstrādāt Rīcības plānus, sagatavot paredzētās vadlīnijas un rekomendācijas, un novadītas Jēkabpils sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas mācības.

7.9.1. Projektu uzdevumu izpilde

Atbilstoši projekta uzdevumam ir veikti sekojoši darbi:

- Sagatavots sākotnējā stāvokļa novērtējums;
- Aktualizēti Rīcības plāni projekta uzdevumā norādīto risku pārvaldībai;
- Izstrādātas Vadlīnijas pašvaldības tehnikas un aprīkojuma pārbaudēm;

¹⁹ Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) 2020.gada 5.oktobra vēstule LR Iekšlietu ministrijai par likumprojektu “Grozījumi Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā”. Pieejams: https://www.lps.lv/uploads/docs_module/VSS-795.pdf

²⁰ Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests “Civilā aizsardzība”, 2021.gada 5.februāris. Pieejams: https://www.lps.lv/uploads/docs_module/2021_02_05_1_3_1_CA.pdf

- Izstrādātas vadlīnijas un ieteikumi sadarbības modeļu veidošanā ārkārtas situācijas pārvaldībai Zemgales reģionā;
- Sagatavotas rekomendācijas sabiedrības izglītošanas pasākumiem.

7.9.2. Saistīto jautājumu risinājumi

Projekta īstenošanas gaitā konsultanti izstrādāja zinātniski pamatotas tehnogēno avāriju kaitīgās iedarbības noteikšanas kritērijus:

- Toksiskās iedarbības apdraudējuma noteikšanai;
- Ugunsgrēka radītā siltuma starojuma iedarbībai;
- Sprādziena radītā pārspiediena un atlūzu iedarbībai;
- Ugunsbīstamo vielu tvaiku sprādzienbīstamo koncentrāciju izplatībai. un kritērijus apdraudēto zonu noteikšanai.

Toksisko avāriju apdraudējuma zonu noteikšanai tiek izmantotas PAC (Protective Action Criteria) vielas koncentrāciju gaisā raksturojošas iedarbības robežvērtības:

1. zona – no avārijas epicentra līdz zonai, kurā ķīmiskās vielas koncentrācija ir vienāda ar PAC-3 koncentrācijām;
2. zona – no PAC-3 līdz PAC-2 koncentrācijām;
3. zona – zona, kurā vielas koncentrācija gaisā ir zemāka par PAC-2 koncentrācijām.

Ugunsgrēka gadījumos apdraudējuma zonas nosaka:

1. zona – no ugunsgrēka epicentra līdz attālumam, kurā siltumstarojuma iedarbības intensitāte ir vienāda ar 10 kW/m^2 ;
2. zona – no attāluma, kur sasniegta 10 kW/m^2 liela siltumstarojuma iedarbības intensitāte, līdz attālumam ar, kur sasniegta 2 kW/m^2 liela siltumstarojuma iedarbības intensitāte;
3. zona – zonas, kas atrodas tālāk par 2 kW/m^2 liela siltumstarojuma iedarbības intensitāte attālumu.

Sprādzienbīstamu gāzu vai tvaiku izplatības gadījumos apdraudējuma zonas nosaka:

1. zona – no izplūdes epicentra līdz zonai, kurā ķīmiskās vielas tvaiku koncentrācija ir 50% no zemākās sprādzienbīstamās robežvērtības;
2. zona – no zonas, kur ķīmiskās vielas tvaiku koncentrācijas nepārsniedz, 50% no zemākās sprādzienbīstamās robežvērtības līdz zonai, kur ķīmiskās vielas tvaiku koncentrācijas ir 25% no zemākās sprādzienbīstamās robežvērtības;
3. zona – no zonas, kur ķīmiskās vielas tvaiku koncentrācijas ir 25% no zemākās sprādzienbīstamās robežvērtības un tālāk no izplūdes epicentra.

Sprādziena draudu gadījumos apdraudējuma zonas nosaka:

1. zona – no izplūdes vietas līdz attālumam, kur sprādziena vilnis sasniedz 0,1 bar pārspiedienu;
2. zona – no attāluma, kurā sprādziena vilnis sasniedz 0,1 bar pārspiedienu līdz attālumam, kur sprādziena vilnis sasniedz 0,07 bar pārspiedienu;
3. zona – zona, kas atrodas tālāk par sprādziena viļņa radīta 0,07 bar pārspiediena iedarbības attālumu.

Lai varētu efektīvāk plānot un īstenot iedzīvotāju aizsardzību pret dažādām tehnogēnām avārijām un dabas katastrofām, konsultanti izstrādāja ieteikumus apdraudēto zonu iedalījumam 3 zonās. Zonas atšķiras ar apdraudējuma līmeni un pielietojamo cilvēku glābšanas stratēģiju.

Rīcības avārijas situācijās tiek organizētas atbilstoši kaitīgās iedarbības līmenim 3 zonās:

- 1. zona, kurā cilvēku dzīvība ir reāli apdraudēta. No šīs zonas cilvēki pašu spēkiem evakuēties nevar, vai arī tas ir ļoti bīstami.
- 2. zona, kurā cilvēkiem atrasties ir bīstami. No šīs zonas cilvēki pamatā var evakuēties pašu spēkiem.
- 3. zona, kurā zināmu laiku var darboties teritoriju norobežošanas un kustību organizēšanas vienības. Šajā zonā var izvietoties operatīvie dienesti, avāriju glābšanas komandas atbalsta vienības un cilvēku pulcēšanās vietas.

7.9.3. Paceltās problēmas

Darba grupās tika apspriesti daudzi jautājumi, saistībā ar CA rīcību plānošanai nepieciešamās informācijas iegūšanu, uzturēšanu un periodisku aktualizāciju. Viena no tām bija applūstošo teritoriju kartogrāfiskā materiāla iegūšana ar ūdens dziļuma atzīmēm applūstošajās

teritorijās. Projekta īstenošanas gaitā izdevās salāgot Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centra sagatavotās Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes ar Jēkabpils novada kritiskajām plūdu atzīmēm. Diemžēl projektā neizdevās pielāgot minētās plūdu kartes aizsargdambja pārrāvuma gadījumiem.

CA pasākumu plānošanai ļoti svarīgi ir uzkrāt un periodiski aktualizēt tehnisko informāciju par bīstamajiem un jūtīgajiem objektiem. Projekta ietvaros tika sagatavotas veidnes nepieciešamās informācijas uzkrāšanai, kas jau projekta īstenošanas gaitā daļēji tika aizpildītas.

7.9.4. Ieteikumi tālākai CA plāna un CA sistēmas pilnveidei

Būtu jāpārdomā operatīvā centra izveides tehniskās un finansiālās iespējas. Šādu centru darbība Jelgavā un Bauskā ir jau pierādījusi savu lietderību. Lai palielinātu operatīvā centra darbības pievienoto vērtību, tā uzdevumos bez CA sistēmas tehniskā nodrošinājuma vēlams ietvert ikdienas sadzīves problēmu risināšanu un sabiedriskās kārtības uzturēšanas uzdevumus. Ņemot vērā to, ka Jēkabpils novadā ir potenciāli iespējamās avārijas ar liela apjoma ķīmisko vielu noplūdēm, vēlams operatīvā centra kompetencēs iekļaut arī ķīmisko vielu kaitīgās iedarbības datormodelēšanas spējas reālajā laikā. Tas dotu iespējas daudz objektīvāk noteikt reāli apdraudētās teritorijas un mērķtiecīgāk veikt iedzīvotāju informēšanu un evakuāciju. CA komisijas nolikumā būtu vēlams paredzēt iespēju organizēt CAK darbu attālināti, lietojot mūsdienīgus komunikācijas rīkus. Tas dos iespēju uzsākt CAK darbu daudz operatīvāk, līdz ar to palielinot CAK darbības efektivitāti daudzu risku pārvaldībā.

8. Pielikums Nr.1 – Rīcības plāni un to pielikumi

9. Pielikums Nr.2 – tematisko darba sanāksmju kopsavilkumi un dalībnieku saraksti

10. Pielikums Nr.3 – Jēkabpils novada civilās aizsardzības komisijas teorētisko galda mācību programma, norises kopsavilkums un dalībnieku saraksts